

Cuprins

- 2 Decalogul familiei creștine / IPS Calinic
- 4 Să dăm mărturie de Învierea lui Hristos / Arhim. Melchisedec Velnic

ANUL CIPRIAN PORUMBESCU

- 6 Ciprian Porumbescu: un destin hristic / Adrian Alui Gheorghe
- 10 Rugăciunea lui Ciprian Porumbescu / Arhid. Avraam B.

- 12 Deschiderea mormintelor voievodale

INTERVIU

- 14 Monahul este un luptător al duhului / IPS Iosif
- 18 Să ne deschidem inimile pentru a cuprinde tot mai mult / Pr. Constantin Coman

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

- 24 Transfigurarea suferinței
- 26 Când inima cântă și ai în suflet smerita cugetare, te împodobește Dumnezeu
- 28 Gânduri despre viața monahală și despre lume

IDENTITATE

- 32 Cuviosul Eustatie Protopsaltul, primul compozitor român / Arhid. Avraam B.
- 36 Sfântul Teodosie de la Maniava
- 37 Dimitre Onciul
- 38 Părintele Serafim Hasna – model de răbdare în suferință / Ierod. Artemie C.
- 40 Sorin „Focuță” / Arhim. Dosoftei D.
- 43 Raționalitatea credinței și minunile științei / Ierom. Grigorie Sandu
- 45 Gravitația: forță misterioasă a Universului / Don Deyoung
- 48 Biserica de lemn „Dragoș Vodă”, darul Sfântului Voievod Ștefan / Protos. Timotei T.
- 50 Mănăstirea „Sfântul Ilie” Șcheia
- 52 Așteptări și nădejdi ale românilor din Ucraina / Marin Gherman
- 56 Cuvânt din Siria / Arhim. Meletie Shattahi
- 58 Parcursul spre Ortodoxie al unui tânăr obosit de utilitarismul materialist / Dionisie Kenan Wang
- 63 Lui Dumnezeu Îi este mai ușor să ne ajute când ne aflăm în biserică! / Ionela P.

- 64 Paul Gherasim și nașterea grupării Prolog / Constantin Flondor
- 67 Geometriile și arta filocalică ale lui Horea Paștina / Sever Voinescu

INTERVIU

- 72 Stai locului. Doar în statornicie îl descoperi pe cel de lângă tine / Horea Paștina

PENTRU VIAȚĂ, PENTRU FAMILIE

- 78 Marșul pentru viață 2023
- 80 Mărturie pro-viață
- 84 Într-o lume în care poți alege orice, alege să fii bun! / Pr. Teodor Cenușă și interpreta Iustina Irimia-Cenușă

ACTUALITATE

- 89 Provocările tinereții / Protos. Hrisostom C.
- 92 Chemare și vocație. „Icoana din adânc” / Protos. Ieremia B.
- 94 Întâlnire cu părintele Zaharia Zaharou pe tărâm american / Fr. Bogdan M.
- 96 L-am simțit pe Sfântul Iacob Putneanul ca o prezență smerită și permanentă

CRONICĂ

- 100 Părintele stareț Melchisedec: „Omul Măriei Sale” / Adrian Alui Gheorghe
- 102 30 de ani împreună pe calea către cer / Protos. Pavel N.
- 104 Un popas spre luare-aminte. 30 de ani de stăreție / Protos. Hrisostom C.
- 106 Cultura care ne unește
- 107 Lansare de carte
- 108 Școala românească – izvor vertical în devenire
- 110 Simpozionul „Durată românească. Libertate și conștiință”
- 112 Colocviile Putnei
- 114 Grupul psaltic „Eustatie Protopsaltul” / Arhid. Serafim G.
- 115 Minunile se întâmplă și în zilele noastre
- 116 Arhimandritul Grigorie Halciuc
- 117 Părintele Iacob Bîrsanu, un om al jertfei / Arhim. Melchisedec Velnic
- 118 Călătorii duhovnicești / Protos. Iosif S.
- 120 Vasile Tărățeanu, poetul militant al Bucovinei / Alexandrina Cernov
- 122 Schimbarea ești tu însuși

Decalogul familiei creștine

*Înaltpreasfințitul Părinte Calinic,
Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților*

- 1** Preamăriți pe Dumnezeu Tatăl Care a gândit familia constituită dintr-un bărbat, Adam, și o femeie, Eva, și pe Mântuitorul Iisus Hristos Care a binecuvântat-o și a sfințit-o întru Duhul Sfânt, ca prin Taina Sfintei Cununii cei doi să devină un singur trup, unit fizic și spiritual.
- 2** Nu desconsiderați familia, prima și cea mai importantă instituție divino-umană, prin care sunteți chemați la împreună-lucrare creatoare cu Dumnezeu.
- 3** Căutați modele de familii creștine care au urmat modelul legăturii dintre Hristos și Biserică și urmați-le pilda.
- 4** Nu uitați de sfințenia familiei și de motivele care v-au unit în fața lui Dumnezeu și nu dați curs intrigilor mărunte, pentru că ceea ce Dumnezeu a unit omul nu trebuie să despartă.

- 5 Stăpâniți pământul prin nașterea de prunci, pe care să-i înfățișați lui Dumnezeu ca dar, precum Ana pe Samuel, botezându-i în numele Preasfintei Treimi.
- 6 Asigurați-le celor din familie cele necesare traiului prin muncă cinstită, ca astfel să se poată dezvolta în mod armonios și sănătos trupește și sufletește.
- 7 Acordați copiilor voștri timpul necesar, cu dragoste și îndelungă răbdare, în vederea creșterii lor întru Domnul, și vegheați-le neîncetat devenirea.
- 8 Cultivați fidelitatea dintre voi în adevăr, înțelegere și deplină sinceritate, singurele care vă garantează iubirea întemeiată pe credința voastră în Dumnezeu.
- 9 Sfințiți-vă viața prin post, mărturisire și rugăciune, prin Liturghie și Euharistie, prin slujire și fapte bune.
- 10 Deschideți ușa inimilor voastre și primiți-L pe Hristos Domnul, Care să vă dăruiască mântuirea casei, precum odinioară vameșului Zaheu din cetatea Ierihonului. ■

Acest *Decalog* a fost alcătuit ca un omagiu adus Familiei pentru Ziua Națională a Familiei, 15 mai 2023

Să dăm mărturie de Învierea lui Hristos

*Arhimandritul Melchisedec Velnic,
Starețul Mănăstirii Putna*

Toți ne-am ostenit, mai mult sau mai puțin, pentru a deveni niște mărturisitori ai Învierii. Căci fiecare dintre noi, încă de acum zece săptămâni, a început să se pregătească pentru momentul mareț în care ne aflăm acum, pentru slăvita Înviere. Ne-am ostenit să-L urmăm, să luăm lumină din Lumină și să devină fiecare dintre noi un martor al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

Ce este lumina pe care o ținem în mâini? Ea ne amintește nu numai de lumina care se pogoră la Sfântul Mormânt, ci și de lumina aceea pe care fiecare dintre dumneavoastră ați agonisit-o și vă siliți să o agonisiți.

Așa cum am spus, încă de acum zece săptămâni Biserica a început să se pregătească pentru această zi sfântă și pentru această noapte

mântuitoare. Căci, într-adevăr, este o noapte mântuitoare. Aceasta mărturisește fiecare din noi, nu numai rostind cu buzele: „Hristos a înviat!” și „Adevărat a înviat!”, ci și căutând să dăm și celorlalți din ceea ce am agonisit în perioada Postului Mare.

Noaptea aceasta este plină de dumnezeiescul har și de bucuria luminii Învierii lui Hristos. De aici, fiecare dintre dumneavoastră va merge acasă. Unii, peste o zi sau două, vă veți întoarce la lucru, în străinătate. Vă mărturisesc că, la început, când frații noștri români au început să plece peste hotare, m-am înspăimântat și nu dădeam binecuvântare. Eram împotrivă. Dar am văzut că este nevoie, pentru cele materiale. Însă, apoi am început să mă gândesc că poate Dumnezeu are o

misiune pentru noi, românii, în Europa care s-a îndepărtat de Dumnezeu.

Ne bucurăm că în școlile noastre se predă religia. Așa cum avem nevoie de aer, așa cum avem nevoie de apă și de hrană, tot așa este nevoie de religie în școli pentru ca pruncii să crească drept, cu mintea limpede.

Și dumneavoastră, părinții, aveți o datorie sfântă față de sfânt-strămoșii noștri, față de lumina pe care ați agonisit-o în interiorul dumneavoastră în perioada aceasta și, în mod deosebit, în săptămânile pregătitoare pentru Sfintele Paști. Căci, ce ați agonisit prin Taina Spovedaniei, prin Sfânta Împărtășanie? Ați pictat în inimile dumneavoastră Chipul lui Hristos prin virtuțile pe care le-ați practicat și le practicați. Prin iubirea adâncă, prin milostenie, prin smerenie, prin slujirea aproapelui, prin faptul că ați întins o mână, că ați dat un bănuț, că ați ajutat un bătrân, că ați ciocănit la ușa unui bătrân care poate nu mai are pe nimeni și i-ați dus ceva de mâncare. Ați dovedit, prin aceasta, că sunteți niște mărturisitori.

Mărturia pe care o dați, prin faptă și prin cuvânt, trebuie să aibă cine să o preia și să o ducă mai departe. Căci și neamul și țara vor dăinui, dacă sunt întemeiate pe valorile creștine. De aceea, trebuie să dăm mărturie în fața istoriei și în fața urmașilor noștri de ceea ce am fost, de ceea ce suntem și de ceea ce dorim să fim. Căci nu vrem să fim răspândiți, ci vrem să fim uniți.

Nu uitați că în unitate stă puterea, căci „unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor” (Matei 18, 20). În rugăciunea Sa, Hristos a spus: „Eu pentru aceștia Mă rog; nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care

Mi i-ai dat, că ai Tăi sunt... Și slava pe care Tu Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor, ca să fie una, precum Noi una suntem.” (Ioan 17, 9, 22).

Între cei pe care Dumnezeu i-a dat Fiului Său suntem și noi, neamul românesc. Și noi ne regăsim în rugăciunea lui Iisus. De aceea, îndemnul meu în această zi sfântă este să dăm mărturie. Să punem punct păcatului, să punem punct la ceea ce ne înjosește și, prin cuvânt și prin faptă, să arătăm lumii că suntem cu adevărat creștini drept-măritori, care au un Dumnezeu viu, Care lucrează și ne ajută să depășim toate greutățile și toate neputințele care vin asupra noastră.

Acolo unde sunteți chemați, mai departe sau mai aproape, să fiți martori ai Învierii lui Hristos prin faptă și prin cuvânt. Să vă ridicați cu nădejde privirea din pământ, să nu stați aplecați spre cele trupești, ci să priviți senini și încrezători la Hristos.

Hristos a înviat! ■

Din cuvântul rostit
în noaptea de Înviere, 2023

Ciprian Porumbescu: un destin hristic

Adrian Alui Gheorghe

Artistul român, care a intrat în „calendarul” cu valori identitare ale nației noastre, pare să aibă, invariabil, un destin hristic. Aflat sub vremi, istoria îl sufocă. Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Constantin Brâncuși, Vasile Voiculescu, Nicolae Labiș, George Enescu sunt câteva dintre exemplele cele mai la îndemână. Nu face excepție nici Ciprian Porumbescu, care până la 30 de ani a împlinit un destin de artist, a suferit sub vremi, a trăit, a iubit, a sperat, a afirmat condiția sa de român,

a suferit pentru aceasta. Născut la 14 octombrie 1853, viața lui Ciprian Porumbescu se scurge cu o viteză amețitoare pentru un om din ziua de azi. Învăță într-o zi cât alții într-un an, compune în câțiva ani cât alții într-o viață de căutări și studiu, trăiește și iubește cu determinarea omului care știe să pună valoarea corectă clipei, zilei. Disperarea de a iubi, de a trăi muzica, de a afirma condiția și calitatea de român sunt coordonatele pe care evoluează viața și conștiința sa.

Curentul înnoitor din lumea europeană, căreia i se alătură lumea românească, marchează destinul tânărului artist Ciprian Porumbescu. Imperiile se destramă, conștiința națională animă o lume care se trezește în fiecare colț al Europei. Romantismul, curent cultural care își trăiește ultimele energii în lume, nu înseamnă o stare de expectativă, așa cum am crede, ci o asumare a unei tradiții, a unei istorii, identificarea individuală cu destinul colectiv, patria fiind înțeleasă ca o predestinare. Este greu de imaginat astăzi ca un tânăr ieșit din școlile zilei să se dedice cu toată ființa condiției sale de român, pe care să o afirme cu putere până la sacrificiu. Ciprian Porumbescu a făcut-o. Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu, Nicolae Grigorescu, Vasile Conta, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Ion Creangă, ca să dau doar câteva nume, sunt întemeietorii lumii

românești care a pășit decisiv în modernitate.

Reperle biografice sunt parte a unui destin care se identifică istoriei lumii în care trăiește, cu tribulațiile neamului său. Până în anul 1873 a studiat la gimnaziul superior de la Suceava unde, din cauza sărăciei, stătea cu chirie în încăperi mici și pline de igrasie, mâncarea nu era nici ea îndestulătoare și probabil că aici tuberculoza i s-a strecurat în trup. În martie 1873, Ciprian a trecut cu bine examenul de maturitate, iar în perioada 1873–1877 a studiat

teologia ortodoxă la Cernăuți. Între anii 1879–1881, primește o bursă de studiu la „Konservatorium fur Musik” din Viena, unde studiază armonia cu Anton Bruckner și primește noțiuni de muzică corală de la Franz Krenn. În anul 1871 participă la Putna la marcarea a 400 de ani de la sfințirea mănăstirii, unde se alătură unei asistențe din care făceau parte Mihai Eminescu, A.D. Xenopol, Ioan Slavici, sau Nicolae Teclu. Din relatările vremii, după festivitățile oficiale, pe pajiștea din fața mănăstirii s-a încins o horă în care au intrat toți cei prezenți, orchestra fiind condusă de Grigore Vindireu, căruia Ciprian i-ar fi luat locul, iar la final, după ce a cântat, s-ar fi aruncat la pieptul lui Iraclie strigând: „Tată, am cântat Daciei întregi!” În 1874 s-a înființat, la Cernăuți, societatea studențească „Arboroasa”, după numele vechi al Bucovinei. Ciprian i-a compus imnul, a condus corul societății culturale, iar în ultimul an de seminar a fost ales președintele ei. Însă „Arboroasa” nu a fost niciodată privită cu ochi buni de stăpânirea austriacă din cauza activităților considerate mult prea intens patriotice. În anul 1878, Porumbescu este arestat, alături de alți tineri, în Procesul „Arboroasa”, fiind închis timp de trei luni la Cernăuți. Se afla la Stupca, i-au dat voie să-și ia cu el vioara și o gramatică a limbii franceze și a fost urcat într-o căruță și dus până la Cernăuți, un drum

în care apa rece i-a pătruns prin haine. Însă temnița în care și-a petrecut Crăciunul anului 1878 s-a transformat pentru el în drum sigur spre sfârșit, fiindcă pereții reci și mâncarea proastă l-au îmbolnăvit grav de tuberculoză. Trebuie spus că unul dintre cei mai înflăcărați combatanți în presa vremii, care a luptat din răspuțeri pentru a obține eliberarea celor întemnițați, a fost însuși Mihai Eminescu. După trei luni, Ciprian Porumbescu avea să fie eliberat și achitat de acuzațiile care i-au fost aduse.

La 11 martie 1882, are loc, în sala festivă a Gimnaziului Românesc din Brașov (astăzi Colegiul Național „Andrei Șaguna”), premiera operetei în două acte „Crai nou” – prima operetă românească, pe muzica lui Ciprian Porumbescu și versurile lui Vasile Alecsandri. Spectacolul cunoaște un succes fulminant, astfel încât sunt programate alte două reprezentații, pe 12 și 23 martie, în același an, la Brașov și o alta la Oravița. După aceste spectacole, Ciprian Porumbescu îi trimite o scrisoare tatălui său prin care își exprima satisfacția cu privire la dorința sa cea mare, care i-a fost împlinită: „Și astăzi, astăzi am ajuns să-mi văd dorința împlinită, mi-am văzut visul cu ochii, am avut aplauzele frenetice pentru opul meu, am auzit chemând sute de voci, pline de entuziasm, numele meu, m-am văzut ridicat, lăudat, măgulit, laureat. Ce să mai zic, ce să mai aștept de la viața mea, de la viitorul meu?”

La 8 noiembrie 1882, este organizat, la Brașov, un concert în beneficiul lui Ciprian Porumbescu, pentru a fi colectate fonduri pentru tratamentul său în Italia, iar la 25 noiembrie, acesta pleacă în stațiunea Nervi din peninsula. Starea sa de sănătate nu se ameliorează și, în plus, dorul de plaiurile natale îl măcina. Într-una din scrisorile trimise din Italia, Porumbescu nota: „O! Italie, Italie! Frumoasă și dulce mai ești! Ah, dar ce folos? Nu plătește toată frumusețea și dulceața ei o ceapă friptă, dacă coala peste gard nu mă pot sui la Stupca!...” În februarie 1883, Ciprian se întoarce la Stupca, lângă Suceava, iar la 6 iunie 1883, la doar 30 de ani, trece la cele veșnice, în brațele surorii sale și sub privirile îndurerate ale tatălui său. Cu ultimele forțe, Ciprian i-a șoptit acesteia: „Să nu lăsați muzica mea să moară!” Ultima lui dorință, ce se regăsește în ultima strofă din „Cântecul tricolorului”, a fost îndeplinită, pe crucea sa fiind puse culorile drapelului românesc și versurile:

*Iar când, fraților, m-oi duce
De la voi, și-o fi să mor
Pe mormânt atunci să-mi puneți
Mândrul nostru tricolor.*

Pot exista revanșe postume pentru marii neîndreptățiți ai istoriei și ai culturii noastre? Posibil. Cu câțiva ani în urmă am participat la câteva evenimente culturale la Universitatea de Muzică din Viena

Comitetul de conducere al Societății academice „Arborea”:
Constantin Morariu, Ciprian Porumbescu, Zaharie Voronca, Ortizie Popescu, Eugen Sireteanu

Ciprian Porumbescu

La vioara mea

Când a sortii crudă lovire
Inima-mi sfâșie fără cruțare,
Și al meu suflet, plin de zdrobire,
Făr' de speranță e-n chinuire:

Ah! atunci tu, voce zeiască,
Unica limb-a lăuntrului meu,
Tu, iubită, scumpă vioară,
Vii de mă mângâi cu sunetul tău.

Ție suferințele mele,
Ție durerile-mi mărturisesc
Și-n surâsul coardelor tale
Aflu balsamul ce-l caut, ce-l doresc,

Iar când, după-o ceață de jale,
Se-nseninează în inima mea –
Cui să-i spun atunci că-s ferice?
Ah! numai ție, consoția mea!

Tu-n dureri îmi ești mângâiere,
Tu-n fericire cu mine petreci;
Fii cu mine și după moarte,
Fii dar cu mine până în veci!

Publicată în *Familia*,
anul XI, 1875, nr. 14 din 6/18 aprilie

Cvintetul înființat și condus de Ciprian la Suceava, 1868

(*Universität für Musik und darstellende Kunst Wien*). Unul dintre momente a însemnat audiția „Baladei pentru vioară și orchestră” de Ciprian Porumbescu, în una dintre sălile de spectacol. Apaluzele publicului austriac, fin cunoscător, au însemnat, pe rând, că muzica lui Ciprian Porumbescu se adresează azi lumii întregi, nu numai „Daciei întregi”, că muzica acestuia „nu a fost lăsată să moară”, că întemnițarea pentru fapte de conștiință, cu mai bine de un veac în urmă, primește recursul aplauzelor pentru o operă care a crescut în vreme, cucerind chiar inima fostului Imperiu Austriac, care l-a ostracizat pe compozitorul nostru. Și tot în acea mare Universitate de muzică de la Viena admir ordinea, curățenia, disciplina. Studenții merg tăcuți și zâmbitori spre sălile de studiu. Grupele sunt formate din doi, trei studenți. În căutarea performanței nu se face nicio economie, banii contează mai puțin, totul e ca în final să iasă instrumentiști de calitate. Și ies, într-adevăr, instrumentiști de calitate, în orașul în care toată lumea pare să se priceapă la muzică. De pe urma muncii din „universitate” apar orchestrele care cântă peste tot, Viena fiind recunoscută prin modul în care îl cultivă, cu ostentație, pe Mozart. Ciocolata Mozart. Lichiorul Mozart. Tricouri Mozart... E „brandul” lor și îl exploatează la maximum. Încântat de ceea ce am văzut, îl felicit pe unul dintre vice-rectorii Universității, spunându-i că e mare lucru că studenții sunt harnici, din toate sălile se aud acordurile instrumentelor care „vorbesc”

corect pe limba lor. Vice-rectorul îmi mulțumește pentru aprecieri, după care își exprimă și el, cu sinceritate, oful: „Da, noi scoatem orchestre impecabile, toți absolvenții noștri cântă extrem de corect. Numai că de multă vreme nu dăm niciun solist. Soliștii îi luăm gata formați, din Est în general, mai ales din România...!” Ei bine, în acel moment m-am simțit (tare) bine în pielea de român!

Alt moment de revanșă a unei opere muzicale scrise cu sânge și cu har, dar și al unei înalte conștiințe patriotice, îl reprezintă faptul că la 140 de ani de la moartea lui Ciprian Porumbescu, Senatul României duce la bun sfârșit o propunere legislativă care pare să facă dreptate în postumitate unuia dintre marii neîndreptățiți ai culturii române: „Se instituie anul 2023 ca anul Ciprian Porumbescu pentru celebrarea a 170 de ani de la nașterea și comemorarea a 140 de ani de la moartea compozitorului Ciprian Porumbescu. Parlamentul, Administrația Prezidențială, Guvernul, autoritățile administrației publice locale, precum și instituțiile publice aflate în subordinea sau coordonarea acestora pot organiza sau sprijini logistic și material manifestări culturale artistice sau educaționale dedicate celebrării vieții și operei compozitorului Ciprian Porumbescu”.

Componenta hristică a destinului lui Ciprian Porumbescu este cea care triumfă, lecția iubirii trăite și mărturisite până la sacrificiul de sine trebuie însușită și înțeleasă, ca efect al acestei omagieri naționale. ■

Frații Porumbescu în 1881 la Viena: Ștefan, Marica și Ciprian

Știați că...

- Vioara lui Ciprian Porumbescu, achiziționată de tatăl său de la un lăutar bătrân, s-a dovedit a fi un Amati original, mai veche decât celebrele violi Stradivarius și la fel de valoroasă?
- Imnul de stat al României între anii 1977–1989, intitulat „Trei culori”, a fost compus de Ciprian Porumbescu? (versurile au fost modificate)
- Melodia imnului de stat al Albaniei este compusă tot de el?
- A compus peste 300 de lucrări muzicale, printre care prima Rapsodie Română și prima operetă românească intitulată „Crai Nou”?
- Compoziția sa „Tatăl Nostru” este una dintre cele mai apreciate cântări din repertoriul muzicii bisericești din România?
- Este autorul unora dintre cele mai populare cântece patriotice care au înflăcărat inimile românilor mai bine de 100 de ani, cum ar fi: „Pe al nostru steag e scris unire”, „Cântecul tricolorului”, „Cântecul gintei latine” sau „Cântec de primăvară”?
- A compus o lucrare dedicată Sfântului Voievod Ștefan cel Mare și Mănăstirii Putna, intitulată „Altarul Mănăstirii Putna”?
- Universitatea Națională de Muzică din București a purtat numele lui Ciprian Porumbescu între 1950–1990?

A-l compara pe Ciprian Porumbescu cu George Enescu este la fel cum am dori să stabilim dacă Henri Coandă este o personalitate mai importantă decât Traian Vuia. Și, precum acesta din urmă, Ciprian Porumbescu, deși nu a reușit să treacă lanțul carpatic, a fost, totuși, primul compozitor român care a reușit să zboare prin ceea ce a creat.

Daniel Jinga,
directorul Operei Naționale din București

*Și-un sacru jurământ răsună
Chiar pân-la moarte-unți să fim
Și scumpa Românie jună
De orice dușman s-o ferim
Atunci și mica noastră gintă
Va fi măreață pe pământ
'Nainte frați! deci înainte
Cu noi e însuși Domnul Sfânt!*

*Pe al nostru steag e scris Unire
(fragment)*

Rugăciunea lui Ciprian Porumbescu

Arhidiacon Avraam Bugu

Sfârșit de ianuarie, anul 1883, catedrala Sfinților Apostoli Petru și Pavel din Roma. Un tânăr înalt, frumos la chip, însă cam palid, tușind ușor la răstimpuri, îngenunchează la rugăciune. Ciprian Porumbescu, grav bolnav, se roagă fierbinte pentru propria viață.

Puțini tineri s-au bucurat de o asemenea celebritate. Era aproape venerat de românii săi ca patriot, martir și muzician.

Înfruntase de unul singur un imperiu, cutezând să cânte în Bucovina ocupată de habsburgi „Pe al nostru steag e scris unire, în cuget și simțiri”. Înființase *Arboroasa*, societate a junilor bucovineni, al cărei program declarat era trezirea conștiinței naționale. Nici la închisoare nu a tăcut, ceea ce i-a atras un tratament mai aspru, în urma căruia s-a îmbolnăvit de necruțătoarea tuberculoză.

A iubit muzica de mic. La Stupca lui dragă a deprins de la meșterul Vindireu a doini la vioară.

De atunci i-a rămas nedespărțită, întărindu-l și alinându-l sufletește atunci când îi era mai greu.

A cântat doina și altora. Mângâietorul cel nevăzut mișca, prin unduirile ei blânde, sufletele necăjite, dăruind nădejde și bucurie. A cântat-o la Putna Daciei întregi. A cântat-o și la închisoare. Ascultându-l, tâlharii și ucigașii lăcrimau și îi sărutau mâinile. Așa s-a plămădit nemuritoarea *Baladă*, din lacrimi, nădejdi și iubire pentru semenii săi.

Ardelenii l-au prețuit poate mai mult decât bucovinenii. Cântecul lui patriotice erau intonate cu neînfricare și mult patos în satele lor, cel mai adesea de coruri de țărani simpli.

La Brașov, unde se dusese cu câteva luni în urmă ca profesor și dirijor, s-a cântat prima dată opereta „Crai Nou”. A fost un entuziasm de nedescris. Românii aveau în sfârșit un compozitor care le înțelegea simțirile, năzuințele, bucuriile și tristețile.

Tot acolo a organizat corul bisericii Sfântul Nicolae și a compus cântări bisericești. Zidurile acelea reci și umede i-au șubrezit însă și mai mult sănătatea.

Alarmați de starea sa, patrioții brașoveni l-au trimis în Italia, unde clima e mai blândă, pentru a se reface. Doctorii nu îi dăduseră voie să-și ia vioara, era prea slăbit pentru a cânta. Dar el i-a rugat, totuși, să i-o trimită. S-a dus apoi cu „mireasa” lui, cum îi plăcea să o alinte, și a cântat mării:

„Mă reazem de un pisc de stâncă ce străbătea din mare și gândesc ce oare să cânt. «Ah’, îmi răspunsei în gând, voi cânta doina, să o audă și Mediterana și Mediterana să o ducă oceanului și să știe și antipozii noștri dincolo că numai un cântec e coborât din cer și acela e doina...»”

Iar Domnul nu a trecut cu vederea rugăciunea tânărului muzician. Întors la Stupca, înconjurat de cei dragi, s-a stins încet, cu pace. A adormit, după cum relatează Marica, sora sa, „precum un sfânt”.

Corespondență din Italia

În toamna anului 1882, Ciprian Porumbescu, bolnav de tuberculoză, este trimis de prieteni în Italia, pentru tratament. De acolo scrie celor de acasă, exprimând în cuvinte calde neostoitul său dor de țară.

Prea scumpul meu frate,

Tu scrii așa de frumos, ca pe la noi, așa de familiar și îl întristezi așa de mult pe cel ce citește scrisoarea ta, când e atât de departe de patrie. [...] Tu te distrezi în desfătări rurale cu tăiatul lemnelor, scoaterea apei din fântână și altele. O, de 3 ori fericitule! Cum te invidiez pentru viața ta paradisiacă. [...] Eram legat cu atâta duioșie și dragoste de patria mea, de casa mea părintească, că îmi cădea totdeauna greu să mă depărtez de ea, chiar pentru scurtă vreme și de câte ori n-a trebuit ca eu, fiind deja măgar bătrân, să ascund «lacrimile mele proaste». [...] Aruncat departe, între străini, trebuie să îmi câștig pâinea, aruncat departe de scumpii mei, trebuie să îmi caut sănătatea, vesel, printre oameni străini, în țară străină.

♪ ♪ ♫

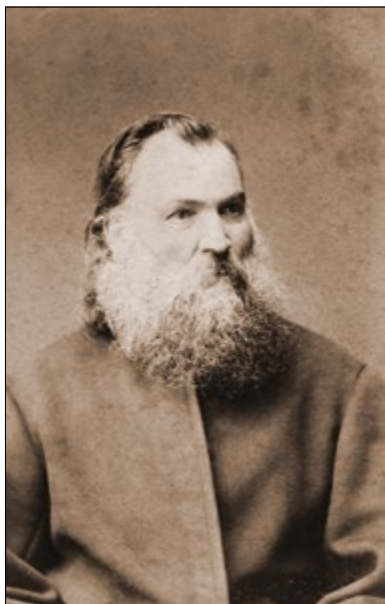
Dacă este vorba de vreun compozitor pe care l-am studiat și-l studiez și acum, încă cu multă diligență, atunci îmi permit a spune că acest compozitor este însuși poporul român.

Eu am expediat astăzi și pachetul cu cadouri. [...] Aș fi vrut să mă închid și pe mine în pachet pentru a putea petrece seara de Crăciun acasă la noi. O, ce unică în felul ei este seara de Crăciun! [...] Scumpele, scumpele mele sărbători ... scumpă, scumpă patrie – nici nu cutez să mă gândesc la astea, că mă doare așa de mult. Nu vă puteți închipui cât mi-e de dor de scumpa mea patrie; o, sunt sătul de hoinăreală.

♪ ♪ ♫

Aș dori să mă retrag în munți departe de orice zgomot și de toată agitația lumii, numai eu singur și cu gândurile mele și eventual cu vioara mea. O, ce dulce trebuie să fie, să șezi singur la focul de lemne de brad ce pârâie și să visezi, să visezi. [...] O, Doamne, dacă-mi doresc ceva, atunci îmi doresc așa o viață!

Deschiderea mormintelor voievodale

Iraclie Porumbescu, tatăl lui Ciprian Porumbescu, a fost preot paroh în satele bucovinene Șipotetele Sucevei (1850–1857 și 1859–1865), Boian (1857–1859), Stupca (1865–1884) și Frătăuții Noi (1884–1896). S-a remarcat ca un mare patriot și este considerat un adevărat cronicar al Bucovinei acelor vremuri. Părintele Iraclie a fost foarte legat de Mănăstirea Putna și de egumenul Ghenadie Platenchi, nașul lui de botez, care la vremea cuvenită l-a primit în mănăstire pentru a-l învăța să scrie și să citească.

În 12–17 noiembrie 1856, părintele Iraclie Porumbescu a participat la deschiderea mormintelor voievodale de la Mănăstirea Putna, fiind cel dintâi care a consemnat în scris cele petrecute atunci.

Pe când, într-o epocă de o însemnătate foarte rară și pregnantă pentru Moldova, s-a dorit ridicarea statuii Eroului nostru Ștefan cel Mare la noi în Bucovina, toți ochii sunt ațintiți spre Putna, locul nostru cel mai prețios de pe întregul pământ al vechii și al modernei Moldove. Ce e drept, actul care are să urmeze în acel loc, și anume în biserica Mănăstirii Putna, e de însemnătatea cea mai mare nu numai pentru noi bucovinenii, ci și pentru toți românii care trăiesc în hotarele Moldovei secolului XV. [...]

Astă încuviințare a urmat după propunerea egumenului Mănăstirii Putna, prea demnul și stimabilul arhimandrit Artemon Bortnic, ca mormântul eroului Moldovei Ștefan cel Mare, care se află în biserica acestei mănăstiri, să se descopere și rămășițele aceluia mare Domnitor să se așeze într-o criptă construită în așa fel ca pelerinii cei din toate laturile Moldovei ce se adună la acel mormânt al eroului nemuritor nu numai mausoleul din afară să-l vadă, ci chiar sicriul și sfintele sale moaște.

Încuviințând, deci, Guvernul țării noastre proiectul Preacuviosului Egumen, au trimis ieri, 11/23 noiembrie, la acea mănăstire o comisie [...]; astă comisie începu azi, la 7 ore dimineață, lucrările

căutării mormântului lui Ștefan cel Mare care, după cum se presupune, nu e acolo unde-i așezat mausoleul lui cel de marmură, ci în alt loc, mai la mijlocul bisericii. Spre acest scop, precum și în interesul istoriei [...], se ordonă descoperirea tuturor membrilor familiei lui Ștefan cel Mare, care singură este înăuntrul bisericii Mănăstirii Putna îngropată.

[17 noiembrie 1856, dimineața]

Se pășește, deci, spre partea dreaptă din mijlocul bisericii, la locul unde e mausoleul lui Ștefan cel Mare. Încordarea e mare și se exprimă pe fețele tuturor asistenților. Nu se aude altă vorbă decât: „Ah, acum vine, vine hotărâtorul și principalul moment: oare cum vom afla pe Ștefan cel Mare?”

Iată că dau de un corp al unei pietre ciuntite, netedă, groasă și care pare a fi mare. Piatra se descoperă mai departe, căci lucrătorii, chiar și din a lor proprie străduință, își îndoiesc silința săpării și a scoaterii țărânei de pe lângă piatră. [...]

Nu mai e îndoială, acesta e locul repaosului rămășițelor aceluia mare bărbat domnitor de care, odinioară, tremurau șapte puteri dimprejurul Moldovei, și ale cărui oseminte venerate, acum,

la trei sute cincizeci și doi de ani după moartea lui, se caută ca să se așeze într-o mai corespunzătoare criptă, cu numele lui și cu venerarea lor de trei țări întregi.

Aici ajunse încordarea tuturor la cel mai mare grad și tăcerea ce o urmă, un minut, fu atât de adâncă și universală, încât se auzeau cum bat inimile în fiecare piept; și cum clipita aceasta fu, într-adevăr, sacră! Comisarul politic făcu acum întrebarea la cel eclesiastic și consistorial, de poate să se ridice lespeda de pe mormânt. Acesta însă răspunse că „nu”, până ce nu se va face un ceremonial bisericesc.

A fost chemat întregul sobor mănăstiresc, arhimandritul, ieromonahii și diaconii, se îmbrăcară toți în ornate (veșminte) prețioase și vechi veșminte, date de însuși Ștefan cel Mare acestei mănăstiri, și, luând toți în mâini făclii, iar diaconii, cu cădelnițe, înconjurară mormântul, și după ce se cădelniță mormântul de diaconi, în cruciș, exclamă arhimandritul, cu glas mare: „Domnului să ne rugăm!” Soborul răspunde: „Doamne, miluiește!” Și, în această clipă, coborâră opt români puternici în adâncime, unde era mormântul, și, deși cu greutate, însă deodată ridicară marea lespede de pe mormânt.

Oprește-te aici, nemernică pană, și fă loc, o națiune întreagă să simtă acest moment sacru și maiestos, căci a te putea încumeta tu să-l descrii ar fi o neiertabilă profanare a cugetului acestuia!

Moldovă, Moldovă, veche și nouă, iată eroul tău, iată părintele tău, iată creatorul cununii gloriei și al fericirii tale! [...]

Camera mormintelor. Mănăstirea Putna, 1851

Portret al lui Ștefan cel Mare, secolul al XIX-lea

Nu se văd acum ochi fără de lacrimi și chiar și cei de alt neam, care se aflară de față la acest minut grandios și istoric, sunt cu adevărat mișcați și cutremurați în cea mai adâncă adâncime a inimii lor! Măreața și lungă nedumerire o întrerupse abia „Veșnica pomenire!”, intonată de întregul sobor călugăresc, în acompanierea tuturor clopotelor mănăstirii, care provocară o comună lăcrimare și plângere, în tot cuprinsul cuvântului, și sfințenia momentului ajunse la cel mai înalt grad.

În acest moment măreț, de te uitai spre sfintele icoane ale catapetesmei, de te uitai spre bolțile bisericii, parcă toate erau înlăcrimate; iar icoana, portretul aceluia ce aici se descoperi, păru că se schimbă și ia o ființă maiestuoasă și vie.

Un spirit de reverență și de pietate se lăți peste tot; iar cel ce era român simți și un dor foarte și adânc de întristare. ■

Text integral în
„Gazeta de Moldavia” (Iași),
anul XXVII, nr. 94–101,
26 nov.–20 dec. 1856, p. 1–2

Monahul este un luptător al duhului

*Înaltpreasfințitul Părinte Iosif,
Mitropolitul Europei Occidentale și Meridionale*

De 25 de ani îi păstorește pe românii din Europa Occidentală și Meridională. Neobosit în oferirea cuvântului care să conducă la Hristos, zidind și ridicând sufletele credincioșilor, fiind în același timp o prezență luminoasă și odihnitoare oriunde este chemat, fie la slujbe, fie la evenimente culturale, Înaltpreasfințitul Părinte Iosif a vizitat anul acesta Mănăstirea Putna și ne-a lăsat câteva cuvinte și nouă, celor de acasă.

Monahul

Foarte puțini știu că îndeletnicirea cea mai ascunsă, cea mai tainică a monahului, este lupta cu gândurile. Prin aceasta, monahul se pregătește pentru a-L primi pe Hristos și a-L face să rămână și să Se odihnească în casa sufletului său. Dar în această luptă cu gândurile nu suntem singuri, ci Îl avem sprijinitor pe Hristos, pavază neclintită, pe Cel care S-a dat pe Sine jertfă pe cruce, din

dragoste pentru noi. De aceea monahul primește în taina călugăriei sabia Duhului, adică șiragul de metanii, ca să-L cheme pe Hristos cu timp și fără timp, în orice împrejurare: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

Însă, la un moment dat, lupta cu gândurile este foarte grea, anevoioasă până la akedie, acea stare în care vin multe gânduri de genul „ce rost

are?... m-am plictisit". Akedia e o stare de plictiseală. Repetând toată ziua rugăciunea, ni se pare că nu vedem capătul drumului pe care ea ne însoțește, capătul drumului pe care mergem, de fapt, cu Hristos. De aceea e posibil să cădem de multe ori în deznădejde și în plictiseală. Dar la capătul drumului, dacă vom avea încredere în Hristos, Îl întâlnim pe El, Cel care ne-a și însoțit nevăzut. Bucuria Lui va fi și a noastră, a tuturor.

Eu aș numi slujba tunderii în monahism „Taina Domnului”. Dacă o recitim atunci când ni se pare că frații au ceva cu noi, că suntem nedreptățiți, batjocoriți, umiliți, sau că Domnul ne-a uitat, ne vom da seama că prin fratele de lângă noi Dumnezeu își aduce aminte de noi. Unul te mângâie, altul te ridică prin asprimea cuvântului, printr-o nedreptate oarecare pe care aparent o face. Dar dincolo de toate, Hristos vrea să fim și noi în nedreptate la fel de tari ca El. Vrea să ne asemănăm Lui, să ne urcăm și pe cruce cu El, dar și să-i mângâiem pe frați cu ascultarea noastră, cu bucuria noastră, cu recunoștința noastră, așa cum a făcut și El cu Apostolii Săi și cum face cu fiecare dintre noi.

Nu pot vorbi despre călugări altfel decât ca de niște luptători ai duhului, care îmbină *theoria* (vederea lui Dumnezeu) cu *orthopraxia* (viețuirea cea dreaptă). Dar ce faptă bună putem să facem noi? Uneori ajunge o privire, un gând bun, un gând de rugăciune, o dorință de bine pentru celălalt.

Avem nevoie să ne biruim pe noi înșine pentru a putea spune că-i vrem binele celuilalt. Și nu orice bine, ci binele ontologic, binele absolut, care este mântuirea. Niciodată nu vom ajunge să spunem desăvârșit acest lucru, pentru că undeva, în adâncurile noastre, stă la pândă balaurul egoismului. Numai Hristos S-a dus până la capăt pentru noi, pentru mântuirea noastră, pe cruce. Diavolul L-a așteptat prima dată în pustiu, dar L-a așteptat și pe cruce. Acel cutremur teribil și întuneric care s-au făcut pe fața pământului au fost o pregustare a iadului, pe care Hristos l-a cutremurat și l-a explodat. În El, puterea iubirii dumnezeiești a biruit neputința omenească. Așa se întâmplă și cu noi. Căci o vreme, în decursul vieții noastre, ne punem încrederea în noi. Dar nici Hristos nu a spus că poate, ci totdeauna și-a supus voia Sa voii Părintelui. Deci, ajunge să-i vrei binele celuilalt. De aici pleacă o întregă construcție launtrică, ziduri care se ridică sau care se dărâmă, până înțelegem noi care este taina iubirii.

Rugăciunea ca experiență a Învierii

Rugăciunea noastră este rugăciunea lui Hristos. Dar ce face Hristos? Îi arată Părintelui ceresc coasta împunsă. Acesta e izvorul vindecării noastre. Coasta Lui împunsă de unde izvorăște iertarea și hrana noastră și băutura care ne adapă. E mijlocirea Lui veșnică pentru om. El e rugător pentru noi. Noi ne rugăm în Hristos, noi putem să zicem toată ziua „Hristos a înviat”! Sau „Doamne, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” Aceasta este învierea mea cu Hristos, Care mă scoate neîncetat din iadul meu. De fapt, nici nu mă lasă să intru acolo. Numai ce am atins cu degetul dogoarea iadului – conștiința, care nu ne dă pace, cum strigăm către El, cum ne scoate de acolo. E atât de palpabilă starea aceasta. Hristos este Cel care Se roagă pentru noi, nu noi ne rugăm. Și Duhul Sfânt Se roagă cu suspine neîncetate pentru noi. Deci Hristos e Mijlocitorul, dar Duhul face ca noi să strigăm către Domnul să mijlocească pentru noi și El mijlocește pentru că El este rugăciune pentru noi. Permanentă rugăciune pentru noi. Nu starea noastră să o căutăm, ci prezența lui Hristos înviat, Care să ne ridice permanent în fața Părintelui ceresc, Care se uită la noi prin ochii lui Hristos.

Monahismul românesc în Occident

În mitropolia noastră avem aproximativ treizeci de mănăstiri românești. Menționez doar câteva dintre ele. Avem două pe insulele Iona și Mull, unde a viețuit marele ascet din secolul al VI-lea, Sfântul Columba, cu ucenicii săi. La acea vreme, monahismul de acolo era mai sporit decât

în alte locuri din lume. Ei sunt cei care au încreștinat Franța. Călugării s-au coborât până în Vosgii francezi, unde trăiau retrași peste săptămână și se rugau, iar sâmbăta și duminica se coborau prin sate și predicau Evanghelia. Erau misionari. Acele insule au rămas goale și, la un moment dat, niște călugări benedictini foarte în vârstă au revenit pe insulă cu dorința de a reîncepe viața monahală. Dar au văzut că le foarte greu să reziste acolo și ne-au oferit nouă biserica. În timp, părintele Serafim, care terminase doctoratul la Duren, a reușit să reia viața monahală ortodoxă acolo. Astfel, de curând am reînființat două mănăstiri ortodoxe, una pe insula Iona, pentru călugări, cu hramul *Adormirea Maicii Domnului*, vechea mănăstire a călugărilor celți, și una pe insula Mull, de maici, cu hramul *Tuturor Sfinților Celți*. Ei se întâlnesc pentru Sfânta Liturghie, apoi se retrage fiecare

într-ale sale. Foarte mulți pelerini vin acolo tot anul, iar slujbele se săvârșesc mai mult în limba engleză.

Încercăm să reprimem duhul monahal în Occident. Avem o mănăstire pe insula Porquerolles, în Franța, pe Mediterană, acolo unde au fost monahii părintelui Placide Deseille. Acolo, părintele Placide a descoperit o mănăstire din secolul al VII-lea, care a fost de mai multe ori distrusă de pirați și au rămas doar ruinele ei. Părintele a făcut o mănăstire în apropierea celei vechi, într-un fort militar care i-a fost oferit. Când părintele a plecat, ne-a lăsat-o

nouă, dar e nevoie de monahi.

Apoi la Castellane, la 70 km deasupra Mării Mediterane, în munți, în cea mai pitorească zonă a Franței, într-o zonă de o frumusețe extraordinară. De asemenea, în Marea Britanie avem patru mănăstiri, iar în Belgia una de maici pe care am cumpărat-o de la Biserica Romano-Catolică.

Sfântul Sofronie Saharov

Mi-l aduc aminte ca la Pateric. Înaltpreasfințitul Serafim, pe când eram în anul al II-lea la Facultate, în 1991, ne-a trimis la Essex. Eram trei studenți și un ieromonah. La vremea aceea, să ajungi la Londra era ceva ieșit din comun. Acolo, pentru că erau monahi din multe nații, au înlocuit laudele bisericesti prin rugăciunea lui Iisus. Ajunși la Essex, ne întâmpină un tânăr finlandez blond, zâmbitor, ne întinde mâna și spune: „Eu sunt un

porc!” Începe să râdă și continuă: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!” Primul lucru care m-a marcat acolo a fost faptul că toată lumea zâmbea. Am reușit să ne întâlnim și cu părintele Rafail Noica, dar noi doream să îl întâlnim și pe părintele Sofronie. Într-o zi, îl vedem mergând pe alee, purtat la braț de doi părinți. Am mers țintă la el, i-am luat mâna și i-am sărutat-o. Și așa cum te curentează când pui mâna pe ceva, așa am simțit și eu când i-am

sărutat mâna. Nu mi-a mai trebuit nimic. L-am văzut și mi-a fost de ajuns. Părintele ne-a dat o binecuvântare, ne-a spus un cuvânt de folos în rusă, pe care au încercat să ni-l traducă însoțitorii, dar eu nu mai auzeam nimic. M-am umplut de o asemenea bucurie și har că nu mi-a mai trebuit nici să-l mai văd după aceea.

Regele Mihai

Pe 15 martie 1998, Regele Mihai a îndrăznit să vină la hirotonia mea într-un Arhiepiscop. A trecut peste toate opozițiile și peste toate sfaturile primite de la cei care îi spuneau că se compromite. Răspunsul lui a fost ferm: „Cum să mă compromit eu cu Biserica neamului românesc? Să tacă din gură!”

După aceea, mergeam din când în când la el în Elveția și îl spovedeam și împărtășeam, o dată

pe lună sau la două luni, cum se putea. Regii se spovedesc și se împărtășesc ca toți oamenii. Iubea Biserica, Îl iubea pe Dumnezeu. Era lumina lui. Iar acest lucru se datorează mamei sale, care i-a dat câteva repere pe care nu le-a uitat niciodată. Mama lui, Regina Elena a României, soția lui Carol al II-lea, era o creștină practică.

Regele Mihai a iubit România și a sprijinit-o cât de mult a putut, chiar și din Elveția. Acolo erau mulți români în perioada post-decembristă, mulți refugiați politic, printre care și regele, care i-a coalizat în jurul său pe ceilalți

refugiați. În același timp, în apropiere de locuința sa și-au luat case și câteva familii de securiști, care îl urmăreau și încercau să discrediteze această coalizare din preajma sa, considerându-l un pericol pentru România. Totuși, el a fost un vizionar și un om foarte simplu, curat, direct și foarte credincios, dar care a fost hăituit împreună cu întreaga familie, pentru că deranja.

Îndemn

Ai grijă de tine, privește-te profund, până în adâncul tău, și apoi privește la celălalt și încearcă să-l scoți nevinovat, curat, frumos, luminos. Să te uiți la celălalt cu intensitatea cu care Hristos ne privește pe noi. Nimeni nu e mai rău decât altul. Dar nouă „ni se pune pata”, ca un fel de cataractă duhovnicească, și nu mai putem să-l vedem în taina lui pe cel pe care îl privim. ■

Să ne deschidem inimile pentru a cuprinde tot mai mult

Părintele Constantin Coman

Părinții vremurilor noastre

L-am întrebat pe părintele Sofian despre moarte... și m-a surprins: „Părinții ne spun să ne gândim la moarte. Eu nu mă gândesc la moarte”. Și era bolnav, la 90 de ani. M-a surprins cu lucrul acesta. Atât de firesc! L-am mai întrebat: „Părinte Sofian, dar în viață ați avut bucurii?” „Potolite, potolite”. Ce frumusețe, bucurii potolite! „Dar necazuri? Că ați fost în închisoare”. Și a spus: „Tot potolite”. Era de un firesc uneori smintitor pentru noi. Ca dragostea lui Dumnezeu care pare unora smintitoare. Mergeam la spovedit, biserica era plină și așteptai la rând ore întregi. Erau fel de fel de oameni, fără nicio selecție. Oameni de pe stradă, copii, profesori, medici, toți grămadă, și dânsul nu se grăbea. Dar noi ne intrigam puțin. Spuneam: „Măi, dar părintele, așa un mare duhovnic, își

pierde timpul cu copiii și cu băbuțele?” Veneau la el să se spovedească și ierarhi și mitropoliți și academicieni. Avea o capacitate de cuprindere de un firesc extraordinar.

Spune părintele Sofian cuiva care venise la spovedanie foarte mâhnit pentru o nedreptate: „Ei frate, dacă i-ai judecat, i-ai îndreptat cu ceva?”

Era puțin după '84 când l-am cunoscut pe părintele Iachint Unciuleac de la Putna. Venisem cu copiii. Pe părintele Iachint așa îl țin minte: foarte smerit, foarte delicat, foarte retras, cuvânt foarte puțin. Delicatețea aceasta... nu știu de unde au învățat, întreaga generație, această delicatețe.

Toți au fost de o delicatețe extraordinară, cu excepția părintelui Cleopa, care era tunet. El avea o vorbă: „Când ți-ar da, să fie ca și când ți-ar lua și când ți-ar lua, să fie ca și când ți-ar da”. Adică mărirea să nu schimbe firea. Mitropolitul

Bartolomeu Anania a afirmat despre el la înmormântare: „Regimul comunist ținea un aparat de represiune a poporului, dar părintele Cleopa ținea sufletul poporului român”.

L-am cunoscut pe părintele Petroniu Tănase în vara lui '79, la un an după ce venise dânsul în Sfântul Munte. N-am stat mult pentru că nu ne-au lăsat gecii, cu toate insistențele părintelui Petroniu și ale noastre. Eram tineri, ne suspectau că suntem uneltele sistemului comunist, chiar dacă studiam teologia. Eram două persoane și am fi constituit dublarea obștii la Prodromu.

Părinte Petroniu, pentru mine, dar nu numai, reprezenta chipul desăvârșit al monahismului românesc. Credea toată lumea în el și recunoșteau lucrarea sa din felul cum se dezvolta viața la Prodromu, unde nota dominantă era cea a căinței și a nevoinței, a ochilor în pământ și a lipsurilor, a austerității. Mulți greci au înțeles lucrul acesta și ocoleau mănăstirile grecești, fugind direct la Prodromu pentru a vedea monahismul părintelui Petroniu.

Inițial a fost o tensiune în mine, un conflict. Pe urmă, m-a învățat Dumnezeu să citesc complementar lucrurile și să văd ce îmbogățitor este să așezi la un loc monahismul grecesc cu cel românesc. Avem de învățat foarte mult unii de la alții. Noi, de exemplu, avem de învățat să sporim puțin bucuria care anticipează cele cerești.

Apoi, la Sfântul Pavel, am descoperit această

teologie extraordinară a împărțirii darurilor. În capitolul 12 din *I Corinteni*, se spune că darurile sunt „împărțite”. Tu ai un dar, celălalt alt dar, fiecare are o parte a întregului și pentru a face întregul trebuie să se unească părțile. Pentru logica dumnezeiască, totul este făcut pentru a-i aduna pe oameni, pentru a-i face una.

Dintre părinții români, cel mai cunoscut din

Aceasta este chemarea noastră: să îi îmbrățișăm pe ceilalți.

punctul de vedere al integrării desăvârșite în unitatea monahismului athonit este părintele Dionisie Ignat. Pe părintele Dionisie am avut bucuria să-l cunosc când era relativ tânăr, când vedea, era vioi. Era o bucurie acolo, la dânsii, și dânsul avea un chip extraordinar! El a fost românul care a biruit tensiunea cu grecii într-o manieră foarte constructivă, până într-atât încât era duhovnic grecilor.

Părintele Grigorie, starețul Mănăstirii Dohiariu, a spus la arhondaric într-o seară: „Nu știu dacă Paisie și Porfirie sunt sfinți, dar Dionisie românul sigur este”. Și el mergea și se spovedea la dânsul. Au rămas de la dânsul foarte multe înregistrări, cuvinte, scrisori, din care s-au publicat, dar smerit.

Oamenii sfinți au acest dar de a se propune cu o delicatețe extraordinară și cu un firesc, de a

Arhim. Cleopa Ilie, ieroschim. Varsanufie, arhim. Iachint Unciuleac și arhim. Ilarion Argatu, la Mănăstirea Sihăstria

se așeza în firescul lucrurilor. Ei au măsura celor omenești și astfel se așază în firesc. Da, noi am trăit alături de ei. Iată, cu mila lui Dumnezeu, în 2025 va fi proclamat sfânt părintele Sofian. Am stat atâția ani sub epitrahilul părintelui. Vă dați seama!? Cetățean împreună cu sfinții. Eu cred că trebuie să recuperăm și noi firescul acesta. Sfinții nu sunt altceva decât oameni, dar ei s-au așezat în adevărul firii omenești, au ieșit din orice amăgire, au dobândit și darul extraordinar al smereniei și al pocăinței. Nu făceau păcate mari, dar păcatele lor mici erau percepute ca fiind foarte mari. Pentru un om sfânt, un gând necuvios este socotit mai grav decât o faptă rușinoasă a noastră. Au înțeles căderea firii omului, au înțeles și dragostea și mila lui Dumnezeu și așa s-au așezat într-un firesc în viață.

Sfinții nu sunt altceva decât oameni, dar ei s-au așezat în adevărul firii omenești.

Experiența monahală

Nicio obște creștină, fie ea și monahală, nu se constituie pentru a se închide în sine, ci este deschisă și îmbrățișează foarte mult. Cu cât se adâncește mai mult, cu atât îmbrățișează mai mult.

Când mănăstirea ajunge la capacitatea de a găsi forța să poată duce această îmbrățișare fără a se deranja, atunci arată semnul maturității. În noi este sădit de Bunul Dumnezeu Creatorul această tendință de a fi una, de a ne uni, de a ne întâlni

cu ceilalți, cu toți. Cuviosul Sofronie, un Grigorie Palama al zilelor noastre cum i se spune, vorbește de această cuprindere a întregii omeniri în întregul Adam, mărturisind că dânsul a trăit această realitate. Un singur om poate să-i cuprindă în sine pe toți ceilalți. Aceasta este chemarea noastră: să îi îmbrățișăm pe ceilalți. Sigur, avem și monahismul anahoret, care a fugit de lume, care a declarat că urăște oferta lumii. Dar tot ei ne explică faptul că au făcut aceasta pentru a redobândi dragostea de Dumnezeu, ca după aceea să se întoarcă spre lume cu dragostea care i se cuvine. Ei, în pustie, se roagă pentru toată lumea. Temelia unității noastre este duhul, nu informația. Prin rugăciune se împărtășește lumii Duhul lui Dumnezeu. Aceasta se cultivă în mănăstire și Duhul Bunului Dumnezeu iradiază și ne unește pe toți.

Exist și pentru mine, exist și pentru tine. Când ne deschidem inimile și ne cuprindem din ce în ce mai mult, cred că este esențial și plăcut lui Dumnezeu. Întâi de toate, să ne iubim unii pe alții.

Eu am trăit undeva la țară atât de frumos, raiul pe pământ. Era vorbă puțină, chiar și despre Bunul Dumnezeu se vorbea foarte puțin, dar se trăia tot timpul cu Dumnezeu, și ziua și noaptea și la treabă și la biserică.

Viața monahilor reprezintă o experiență mai asumată și mai deplină a relației cu Dumnezeu, în care omul se adâncește în această relație. De aceea, am fost foarte motivat să articulez teologia noastră de școală experienței monahale. Eram foarte convins că ne poate ajuta foarte mult relația cu mănăstirile.

Tinerete și idealuri

Suntem foarte aproape de a trăi cu multă evidență deșertăciunea existenței fără de Dumnezeu. Primii care o simt deja sunt tinerii. Ne amăgeam și speram foarte mult când eram tineri la atingerea unor plăceri: ce bine îmi va fi când mă voi însura etc. Aveam idealuri, ei nu mai au idealuri. Eu spovedesc tineri și mă crucesc. Stau împreună băieți și fete într-o nepăsare de neînchipuit, sunt depresivi pentru că nu mai așteaptă nici de la relația lor ceva. Au liber la toate plăcerile și știu că nu îi împlinesc. Și eu cred că, descoperind goliciunea

unei astfel de existențe, aceasta îi va întoarce spre Dumnezeu. Pentru că în fibra lor e sânge de creștin ortodox, de la mama, de la tata, de la bunici, de la străbunici. Și se vor întoarce ușor, eu așa cred.

Eu trăiesc și drama duhovnicului care nu are soluții. Pentru că simt că soluția nu mai este una teoretică. Poți să explici tu rațional logica lucrurilor, căci lui nu-i spune nimic. Soluția ar fi ca venind la tine să ia un pic de putere. Dar să ai ce să-i dai. După părerea mea, singurul lucru care i-ar mișca ar fi să simtă că se întâmplă ceva cu ei după ce au venit la duhovnic sau la biserică. Să simtă puterea. Să-i dai un cuvânt cu putere. Iată de ce e atât de importantă așezarea duhovnicului. Dacă duhovnicul se încrede în sine și în instrumentarul său, e una. Dacă se încrede în Bunul Dumnezeu, e alta – atunci reușește.

Mă liniștesc în toate aceste probleme cu convingerea că nu noi suntem responsabili de mântuirea și salvarea lumii. E multă agitație să salvăm lumea, uzurpând cele dumnezeiești. Nu-i treaba noastră asta, ci a Bunului Dumnezeu.

Dreptatea noastră și dreptatea lui Dumnezeu

Omul care ajunge la conștiința păcatului său, a stării sale, nu are înclinația să-l judece pe celălalt. Fratele mare, din pilda fiului risipitor, ca un copil, se supără ușor. Dar nici el nu e osândit. Numai că apare într-o stare în care este evident că nu-l mișcă

dragostea de frate. Fusesse înăbușită de îndreptățirea de sine, care este și apanajul oamenilor păcătoși. Acesta-i paradoxul. Deși în fața lui Dumnezeu păcătosul iese mai îndreptat. Sfântul Luca pare a rezolva această problemă spunând limpede că nu e vorba de dreptți, că nu există oameni dreptți, adică oameni care să împlinească măsura dumnezeiască. Dar sunt mulți care se amăgesc pe ei și se cred dreptți. Mulți avem ispita aceasta.

Să conștientizăm că stăm de vorbă cu Bunul Dumnezeu. Cel mai autentic mod de comunicare este în duh.

Noi îi condamnăm pe cărturari și pe farisei pentru atitudinea lor față de Domnul. Închipuim-vă că ar veni Domnul astăzi și, în loc să tragă la noi, S-ar duce pe la casele de toleranță sau în alt loc nedemn după logica noastră. Fac comparația asta ca să putem înțelege forța lucrurilor de atunci, cât de paradoxală și de răstignitoare pentru mintea noastră este atitudinea Bunului Dumnezeu, care de fapt este atitudinea unui om iubitor. Nu poate nimeni înțelege decât dacă ajunge să iubească, nu ca Dumnezeu, dar să facă experiența dragostei. Nu a fost vreun părinte mai aspru și mai nevoitor ca Sfântul Ioan Gură de Aur. Și totuși, el are un cuvânt extraordinar despre Mântuitorul Hristos ca Mire care vine să-și ia de mireasă o desfrânată, o prostituată, nu o mireasă de cinste. „Despre firea

noastră omenească vorbesc, zice el. Și a găsit-o într-un hal fără de hal, amețită de băutură”. Și zice: „Nu te-am sădit în Rai?” „Da. Însă a venit vrăjmașul și m-a răpit.” „Nu-i nimic”, îi zice fără niciun reproș. „Te voi sădi în Mine de acum, ca să nu te mai poată răpi nimeni.” Și atunci, desfrânata – firea omenească – are momentul de pocăință: „Doamne, dar sunt murdară!” „Nu te teme, sunt Doctor”. Și încheie Sfântul Ioan cuvântul spunând că „numai dragostea transformă urâciunea în frumusețe și femeia desfrânată în mireasă de cinste”. Acesta e miezul lucrării lui Dumnezeu, dătător de speranță.

Întâi de toate, să ne iubim unii pe alții.

Noi, în mare parte, promovăm acest profil pentru copiii noștri: nu-i învățăm să iubească, ci îi învățăm să-și împlinească datoriile, să fie cuminiți, ascultători de părinți, să facă treabă bună, să învețe bine etc. Nu îi învățăm profilul omului iubitor. Acum, părinții au mari probleme cu copiii de la unsprezece-doisprezece ani, pentru că având acces la internet le vin în cap fel de fel de lucruri. Cum să se comporte părinții? Iată cum: să vadă copilul că ți-e drag de el înainte de toate și, astfel, să dobândească încredere în tine. Să știe

că orice ar face, tu ești acolo, că nu ieși să-l pedepsești, ci ieși să-l îmbrățișezi cu dragoste. Asta e și lecția dumnezeiască. Nu păcatul e problema. Părintele Zaharia Zaharou vorbea cu o doamnă de Împărtășire, de bucurie, de dragoste, de liturghie, cum ne adunăm noi și cum facem schimb de viață cu Dumnezeu în liturghie. Aducem viața noastră trecătoare și stricăcioasă cu un pic de căință și o dăm lui Dumnezeu, iar Dumnezeu ne întoarce viața Lui nestricăcioasă. Femeia întreabă: „Părinte, dar ce facem cu păcatele în contextul acesta?” Părintele spune: „Închipuiți-vă că sunt ca praful de pe fereastră: iei o cârpă și îl ștergi”.

Desigur, nu minimalizăm păcatul. Dar izbăvirea și mântuirea de păcate nu este a noastră până la urmă. Eu așa cred, așa nădăjduiesc. Însă, a iubi este al nostru. Desigur, cine stă în păcat nu poate iubi și simți cum lucrul acesta îl împietrește.

Cuvântul lui Dumnezeu este hrană

Să citim Sfânta Scriptură nu din curiozitatea de a afla, ci pentru a ne hrăni, pentru a ne împărtăși de Dumnezeu prin cuvântul Său. Avem ispita, venită din Apus, de la protestanți și neoprotestanți, să știm și noi Scripturile. Eu am încercat să fac o evaluare pozitivă a faptului că ortodocșii nu prea citeșc Scriptura. Noi nu suntem religia unei cărți. Noi suntem credința Dumnezeului întrupat. Omul nu se hrănește cu cartea, ci direct cu Dumnezeu. E cu Dumnezeu de dimineață până seara. La biserică se împărtășește cu Dumnezeu. Nu are nevoie de text, de Scriptură. Pentru că, iată, nici n-am știut carte până mai ieri, alaltăieri. Credincioșii auzeau la biserică scripturile și era suficient.

Dar noi am propus lectura Scripturii ca să ne informăm, ca să știm. Și este ofensator să limitezi cuvântul lui Dumnezeu numai la asta. Cuvântul lui Dumnezeu ne hrănește. Sfântul Ioan Gură de

Aur spune că dumnezeieștile Scripturi sunt o imensă corespondență între Dumnezeu și om, sunt scrisorile de dragoste ale lui

Dumnezeu față de noi. Când citești scrisorile cuiva drag? Când este departe de tine. Le citești ca să te hrănești. De ce citești a mia oară Scriptura? Sau de ce citești a mia oară o scrisoare de la o persoană dragă? Ca să afli ce spune? Nu, căci o știi pe de rost. Ci pentru a te hrăni din cuvintele ei. Noi știm de la părintele Cleopa și de la mulți alții, că nu numai prin dumnezeiescul Trup și Sânge ne împărtășim de Dumnezeu, ci prin multe alte feluri, între care și prin cuvântul lui Dumnezeu. Ne mângâie cuvântul unei persoane dragi. Cuvântul ne

hrănește dacă este plin de duh, dacă are suflet. Și cuvântul lui Dumnezeu e întotdeauna plin de Duh.

Dacă participăm la slujbele Bisericii și suntem atenți cât de cât, aceasta e cea mai funcțională și ziditoare lectură a dumnezeieștii Scripturi. Ea e prezentă nu numai în textele propriu-zise. Toată iconografia Bisericii mustește a expresie biblică, e luată din cuvântul biblic. Vă aduc mărturia unui mare scriitor român, care pare a fi necredincios, Mircea Cărtărescu. El mi-a zis: „Părinte, mă rușinez că după ce s-a scris Scriptura, mai îndrăznește cineva să scrie”. Părinții noștri care au scris, toți au scris folosindu-se de cuvântul Scripturii și el e prezent în slujbele noastre.

Cred că e momentul să ne regroupăm în relația noastră cu Dumnezeu și, chiar dacă nu am citit prea mult, e momentul să ne regăsim în fața lui Dumnezeu. Ne regăsim în singurătatea și în liniștea noastră. Cuviosul Sofronie vorbește despre principiul ipostatic sau personal în Dumnezeu. Noi trebuie să recuperăm lucrul acesta. Să nu-L transformăm pe Dumnezeu într-un obiect, într-un concept sau idee. Aceasta este o cultură impersonală. Spunem adesea că „merg să fac rugăciune”.

Dar nu fac „ceva”, ci merg să „stau de vorbă cu Dumnezeu”. Asta e rugăciunea. Totul se desfășoară în relație cu Dumnezeu. Prin urmare, e foarte mare nevoie să activăm conștiința persoanei. Cine sunt eu? Unde mă văd eu? Iată-mă în fața lui Dumnezeu! Iată-mă în fața pământului, în fața copiilor mei, a nepoților mei și așa mai departe. Cred că trebuie să ne adâncim foarte mult în această conștiință de sine, mai ales când intrăm în dialog cu Dumnezeu. Să conștientizăm că stăm de vorbă cu Bunul Dumnezeu.

Cel mai autentic mod de comunicare este în duh, în timp ce cuvântul, dacă nu exprimă duhul, este gol și deșert. ■

Transfigurarea suferinței

SUFERINȚELE ÎNDURATE CU GÂNDUL LA DUMNEZEU SUNT UN IZVOR NEPREȚUIT DE BOGĂȚIE

Nu numai moartea de bunăvoie a mucenicilor, ci și moartea fără de voie pricinuită de boli îl poate călăuzi pe om la moștenirea vieții celei nestrucăcioase. Dumnezeu dăruiește harul Său celor ce suferă de boli incurabile pentru ca aceștia să poată birui moartea. Dacă primesc crucea bolii cu recunoștință și cu credință, atunci se îndreaptă spre întâlnirea cu Domnul.

Singurul lucru care poate să ne rănească în această viață este păcatul. Întocmai cum Dumnezeu, după căderea protopărinților noștri, nu a osândit firea omenească, ci păcatul, la fel și noi, atunci când ne osândim pe noi înșine și ne pogorâm la cele de jos și la iad, nu o facem cu scopul de a nimici firea omenească, ci patimile, care sunt stricăciunea firii noastre.

Dacă pătimim ca să dezlăuim păcatul dinlăuntrul nostru și să murim păcatului, atunci suferințele noastre sunt pline de laudă, căci prin ele ne asemănăm lui Hristos. Această asemănare este unirea noastră cu Hristos prin dragostea în Duhul Sfânt.

Atunci când suferim pe nedrept, precum Hristos a pățit pe nedrept pentru noi, Duhul slavei și al puterii lui Dumnezeu Se odihnește peste noi. Nu poate să existe o altă cale în afara căii lui Hristos, pentru că El este modelul și pilda de viețuire pentru toți oamenii.

Prin multe suferințe și prin moartea de bunăvoie, Duhul începătorului vieții vine să Se odihnească peste noi. Suferințele pe care creștinul le ia asupra-și de bunăvoie devin, asemenea morții celei de bunăvoie a mucenicilor, pricină și izvor al vieții veșnice. Atunci când Dumnezeu îngăduie ca aleșii Lui să îndure suferințe și răstignire în viața lor și îi cheamă la El, aceasta nu le este spre pieire. Apostolul Petru spune: „Și dacă dreptul abia se mântuiește, ce va fi cu cel necredincios și păcătos?” (I Petru 4, 18). Cu alte cuvinte, dacă dreptul trebuie

să ia asupra lui mari nevoițe și să îndure multe suferințe ca să ajungă la măsura deplinătății lui Hristos, ce se va întâmpla cu păcătosul și cu cel fărădelege? Când Domnul îngăduie ca cei ce sunt ai Lui să treacă prin necazuri și greutăți nu o face ca să-i arunce în deznădejde, ci dimpotrivă, ca să-i ajute să devină persoane adevărate după chipul Persoanei lui Hristos. Toate suferințele care se abat asupra noastră sunt menite să ne călăuzească la cunoașterea căii lui Hristos. Trebuie să pătrundem în marea taină a Pătimirilor și a morții lui Hristos, chiar și a pogorării Lui la iad, pentru a dobândi desăvârșita cunoaștere a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea spune Scriptura că „prin multe suferințe trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu” (Faptele Apostolilor 14, 22) și că „strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață” (Matei 7, 14). Calea noastră este îngustă și plină de suferințe pentru că Domnul o întrebuintează ca pe un mijloc de a dezlăuim păcatul dinlăuntrul nostru, astfel încât până și moartea noastră să devină osândă a morții și început al vieții celei fără de sfârșit.

Renașterea noastră în Hristos este cu puțință numai atunci când, în suferința noastră, ne întoarcem la El. Aceasta se săvârșește prin harul lui Hristos, „nu de la noi, ci este darul lui Dumnezeu” (Efeseni 2, 8).

Suferințele pe care le îndurăm cu gândul la Dumnezeu sunt un izvor neprețuit de bogăție, ce se va preschimba în nesfârșită slavă la învierea trupurilor.

Arhimandrit Zaharia Zaharou, *Pecetea prezenței lui Hristos în inima omului*, Ed. Basilica, București, 2020

UN SINGUR LUCRU NU VA ÎNCETA: IUBIREA PENTRU DUMNEZEU

Această viață este un pod pe care treci pe malul celălalt, acolo unde te așteaptă Dumnezeu, ca să-L vezi „față către față” (I Corinteni 13, 12). În câteva minute de luptă și după câteva mici pătimiri în această viață, ai

deschise înaintea ta, vii și cu putere, toate visele și doririle tale. Înșfaci cu putere viața veșnică și toate doririle Duhului pentru tine, dar și propriile tale doriri după viața duhovnicească și veșnică.

Dar trebuie să treci podul acestei vieți. Un mijloc pentru a-l trece este asceza multă, înfrânarea trupului care, adeseori, îmbolnăvește organismul și îl face mai puțin rezistent la condițiile vieții.

Un al doilea mijloc sunt bolile peste care dăm în calea noastră și de care suferim. Ele pot fi o binecuvântare, adică să vină de la Dumnezeu, dar pot fi și urmarea greșelilor și a neatențiilor noastre. De exemplu, stai în curent și răcești. Nu ești atent la alimentație și te îmbolnăvești. Toate acestea, când le pui înaintea lui Dumnezeu, în sensul de a I le încredința Lui, se transformă într-un instrument al lui Dumnezeu. Adică omul le smulge din cugetarea trupească și le pune în mâinile lui Dumnezeu.

Tot ceea ce trăim aici, toate cele de care ne bucurăm vor pieri acolo sus. Un singur lucru nu va înceta: iubirea pentru Dumnezeu. Chiar și cele mai înalte trăiri ale noastre seamănă cu un soare pictat pe o bucată de hârtie, în comparație cu legătura personală cu Dumnezeu și cu desfătarea de El. Singurul lucru care rămâne în existența noastră este strămutarea, zi și noapte, a inimii noastre în cealaltă viață. ■

Arhimandrit Emilianos Simonopetritul, *Despre boală, suferință și moarte*, Ed. Sfântul Nectarie, Arad, 2019

După multe lupte cu mine însumi și chiar cu Dumnezeu, l-am mulțumit Domnului pentru ce îngăduie prin boala și suferința pe care o duc. Este o luptă duhovnicească la nivel personal prin care ajungi să vezi patimile care te stăpânesc, dar și direcția bună pe care o poate lua viața ta. Gândurile încearcă să te facă să cazi în deznădejde, să te îndepărtezi de izvorul vieții Care este Domnul. Hristos a fost și este lângă mine în toate momentele grele. El nu mă părăsește niciodată. Suferința este o binecuvântare pentru că m-a adus lângă El. Treptat, se produce lepădarea de omul vechi și asumarea și urmarea crucii Domnului, cu răbdare, până în ultima clipă alături de Hristos. Maica Domnului și Mântuitorul Hristos îmi sunt întărire și nădejde. Boala aceasta este o binecuvântare de la Domnul, care îmi oferă ocazia să fiu la picioare Domnului răstignit pe Cruce. Prezența Domnului este atât de fină și nu obligă în niciun fel, ci, în marea-I iubire, te cheamă la El să îți aline durerea. Suferă alături de mine, fiind prezent în suferința mea. Și mă străduiesc ca viața mea să fie a Lui până la final.

Laurențiu D.

Când inima cântă și ai în suflet smerita cugetare, te împodobește Dumnezeu

*Părintele Dionisie Ignat
de la Colciu*

O lumină cu neputință a fi ținută sub obroc, precum spune Sfânta Scriptură, este și viața părintelui Dionisie Ignat. Toți cei care-l întâlneau mărturiseau că starețul Dionisie era un părinte din Pateric, plin de bunătate, de blândețe și de dragoste, întruchipare a smeritei cugetări. Din întreaga sa ființă răzbăteau puritate, cinste și integritate, virtuți care te cucereau de îndată ce-l vedeai. Studenți și episcopi, oameni simpli sau personalități, ortodocși și neortodocși, toți se îndreptau spre chilia starețului ca să ia o binecuvântare din mâinile ascetice și să-i asculte sfaturile. Avea darul de a răspunde simplu și convingător, direct la esența problemelor ridicate de cei care-i cereau ajutorul. Printre temele sale preferate era marea virtute a smereniei. Bătrânul Dionisie a trecut la cele veșnice în 11 mai 2004, la vârsta de 95 de ani, dintre care 78 de ani petrecuți în Sfântul Munte.

Dacă cineva are smerenia drept fundament, toate celelalte virtuți vor veni. Fără smerenie nu se poate dobândi nimic, ca și o casă fără fundație. Când cineva este smerit, îi vede pe toți ceilalți ca sfinți. Harul vine și se poate practica ascultarea cu dragoste. Cea mai puternică armă a diavolilor împotriva noastră este să ne înalțe cugetul. A-l face pe om mândru este cea mai puternică armă a lor, și încearcă să facă asta cu noi încă din tinerețe, căci știu că cel mândru nu va merge în cer.

Dacă nu-i înrădăcinată smerita cugetare, până în sfârșit vrăjmașul ne dărâmă. Ne spune în minte că avem dreptul să-l urâm pe unul, să prigonim pe altul, că sunt vinovați. Dar omul are „dreptul” numai la smerita cugetare, cu gândul că el însuși este vinovat. Veșnic să ne smerim înaintea Domnului și a oamenilor și atunci harul Sfântului Duh vine și luminează.

Dacă faci răbdare și treci cu vederea greșelile altuia, dai dovadă de blândețe, de smerenie. Acolo unde este un gest și un gând de

smerenie, nu se poate ca harul Sfântului Duh să nu se pogoare peste celălalt și să-i liniștească nervii. Lucrurile sunt simple. Nu-i smerita cugetare, nu-i dragoste, nu-i mântuire. Căci progresează patimile care ne întunecă mintea și facem greșeli titanice.

Atunci când călugărul își taie voia cu smerita cugetare, sufletul lui capătă pacea și atunci orice mică rugăciune a lui se ridică la cer ca fulgerul și este primită. Iar dacă nu avem pacea sufletească și mereu îi găsim pe alții vinovați, atunci oricâte ostenele am face, toate rămân aici pe pământ. Important este să alungăm egoismul din sufletele noastre prin smerita cugetare.

Ispitele sunt foarte multe și dacă de la început nu ai ascultarea și tăierea voii, după care se pogoară harul prin smerita cugetare, este foarte greu. Dacă ai aceste bunătăți, orice s-ar întâmpla, ești cel mai fericit.

Orice patimă ar avea sufletul, oricât de rea ar fi, să nu spună creierul că așa m-am învățat. Trebuie să le poți dezvăța. Dacă ai bunăvoință și smerită cugetare, se dezrădăcinează toate patimile, oricât de adânci sunt în suflet, dar trebuie răbdare.

Rugăciunea minții este o armă puternică și sigură de mântuire pe care toți suntem datori să o avem. Ca să ai rugăciunea minții, trebuie mai întâi să-ți cureți inima de toate patimile cele urâte înaintea lui Dumnezeu și, mai cu seamă, de înălțarea minții. Oricât de nevoitor ai fi, toate sunt bune, dar vârful bunătăților este a te smeri înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Înaintea superiorului și a altora să n-ai voia ta, căci vrăjmașul, ispitorul, ne biruiește cu înălțarea minții. Dacă ai ca temelie ascultarea și smerita cugetare, poți să biruiești în luptă cu celelalte patimi.

Fiecare ne osârduim cu rugăciunea lui Iisus, dar până când nu ai ascultare și tăierea voii, nu o poți agonisi. Rugăciunea minții este un lucru dumnezeiesc,

pentru care trebuie să te curățești de multe patimi. Omul poate să progreseze în harul Duhului Sfânt doar dacă se socotește mai netrebnic decât toți. Chiar dacă ai agonisit darul rugăciunii minții, cu înălțarea de sine o pierzi și greu o mai dobândești.

În anii tinereții, fiind un psalt experimentat, dar și un mare nevoitor și rugător, părintele Dionisie îi povățuia pe psalți să aibă grijă să nu se mândrească cu darul pe care l-au primit de la Dumnezeu. Când inima cântă și ai în suflet smerita cugetare, te împodobește Dumnezeu. Cântările tale le face să fie atât de frumoase, încât să-i ajungi pe îngerii din ceruri. Frumusețea bisericii este cântărețul. Atât sunt de plăcute lui Dumnezeu cântările bisericești, încât însăși Maica Domnului a dat câte o liră unor cântăreți din Lavra Sfântului Atanasie, ca să ne încredințeze că toate cântările pe care le cântăm noi sunt în legătură cu cele din ceruri.

Muzica psaltică îl ajută pe om să se apropie de Dumnezeu. La început, Părinții Ortodoxiei au fost oameni duhovnicești, oameni sfinți. Când au așezat cântările în Biserică, le-au cântat în așa fel ca să fie rugăciune. De aceea muzica bisericească bizantină e cea mai apropiată de Dumnezeu. Stai toată noaptea să o ascuți și nu te mai sature. Nu numai atât, dar dacă ești atent scoți și lacrimi din ochii tăi, căci așa-i făcută, e lucru binecuvântat de Dumnezeu. Muzica bizantină e așa făcută încât te schimbi, îți aduce umilință și simți că ești înaintea lui Dumnezeu, se apropie harul Sfântului Duh de tine. ■

Părintele Dionisie împreună cu părintele Rafail Noica

Gânduri despre viața monahală și despre lume

Teologia implică intimitatea relației omului cu Dumnezeu și ea nu se poate defini în afara unei vieți duhovnicești autentice, angajate în drumul spre Împărăția cerurilor. Sfântul Ioan Scărarul afirmă că îngerii sunt lumina monahilor, iar monahii sunt lumina mirenilor. Asumându-ne locul și lucrarea în care ne-a așezat Dumnezeu, înaintăm cu încredere pe drumul mântuirii, sprijinindu-ne și încurajându-ne unii pe alții. Căci mântuirea stă în mult sfat. Acest lucru înțelegându-l un grup de profesori de teologie din țară și din străinătate, au ales Mănăstirea Putna ca punct de întâlnire și de dialog întru cele ale Duhului. Iar la final, le-am cerut un cuvânt care să zidească.

Conf. Adrian Lemeni, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, București

De fiecare dată când sunt la Putna resimt puterea de viață a tradiției, o viață împărtășită din duhul tradiției, care ne ajută și pe noi să rezonăm în duhul viu al tradiției. Cred că Putna, dincolo de ceea ce înseamnă în plan simbolic, ca demnitate a istoriei și a identității noastre, are această forță

specifică tradiției, care ne obligă să ne așezăm într-un anumit fel de a fi.

În duhul acestei tradiții, monahul, mai ales, trebuie să păstreze condiția de a fi în lume, dar nu din această lume. Duhul tradiției noastre ne pune în postura de a da o mărturie, indiferent de vremurile

în care trăim și mai ales în contextul societății de astăzi, când avem tendința de a acomoda viața Bisericii la duhul acestui veac trecător, cu toate formele sale seducătoare. Mănăstirea și monahul, prin excelență, ar trebui să illustreze dimensiunea profetică prin care nu ne aliniem la duhul acestui veac. Când monahii întrupează la modul concret condiția de a fi în această lume – de a răspunde cumva nevoilor concrete ale oamenilor din ziua de astăzi, dar nu în duhul lumii, atunci oamenii care vin aici simt dimensiunea profetică a Bisericii.

Mediile tehnologice organizează într-un mod foarte riguros duhul lumii și, dincolo de conținut și de intențiile noastre bune, esențial este duhul pe care îl avem când suntem conectați la ele. Deși le numim medii tehnologice, credem că sunt doar niște instrumente, niște mijloace. Contează cum le folosim și aici ratăm uneori. Cred în înțelegerea naturii acestor medii fără să le demonizăm. Să fim realiști și să dezvoltăm o anumită luciditate cu privire la conectarea la aceste medii tehnologice. Ar putea fi un folos, dar schimbarea reală a vieții cuiva e atunci când există experiența nemijlocită a unei întâlniri, nu doar atunci când aflăm informații sau ești conectat la mediile tehnologice. Informația este partea cea mai slabă. Concrețetea angajării într-un act nemijlocit de viață înseamnă cu adevărat ceva. Există riscul ca atunci când simulăm în mod repetat o realitate, acea simulare să ia locul realității însăși. Inclusiv în viața duhovnicească, atunci când noi suntem doar conectați tehnologic chiar și la slujbă.

Când noi ne rugăm doar ascultând cuvinte, conferințe despre rugăciune, sau atunci când suntem conectați la o priveghere, dacă facem în mod repetat acest lucru, ratăm atingerea inimii și a sufletului, sau a realității. Trebuie să fim conștienți când folosim aceste medii că e un pogorământ, pentru situații speciale, și că nu trebuie să-l transformăm într-o obișnuință care în cele din urmă ne conduce la o comoditate, la un confort duhovnicesc. Aceasta implică un anumit fel de înfrânare, adică să nu ne entuziasmăm foarte mult, să existe discernământ, pentru că aceste medieri răspund criteriilor lumii. Eficiență, performanță, imagine și toate celelalte, dacă le analizăm, sunt criteriile ale duhului acestui veac, și atunci trebuie să fim cu multă atenție.

Lucrarea mănăstirii o văd ca o invitație. Veniți și vedeți! Iată, există un loc, o realitate, unde anumiți oameni iau în serios ceea ce ține de credință. Și când există întâlnirea nemijlocită, cred că de-abia atunci începe viața, ceva se schimbă într-un mod mai adânc.

Pr. Prof. Cristinel Ioja – decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea”, Arad

În primul rând, așa spune monahilor să aibă conștiința locului sacru în care se află. În al doilea rând, să aibă conștiința vocației pentru care interior, în inimile lor, au fost aleși la un moment dat de către Hristos ca să-I fie slujitori. În al treilea rând, să nu uite niciodată că mănăstirile, în istoria creștinismului răsăritean mai ales, au reprezentat locuri, spații, nu doar de spiritualitate, de vindecare, de mângâiere, de înălțare spirituală, ci și spații ale unei rezistențe în duh față de o lume secularizată pe care nu avem vocația să o diabolizăm, ci cu multă responsabilitate să o inspirăm în duhul jertfei lui Hristos, al slujirii lui Hristos, al transfigurării umanului în Iisus Hristos.

Mănăstirea este un spațiu al rezistenței în duh, prin Duhul lui Hristos, în contextul provocărilor duhurilor diverse ale lumii actuale. Este vorba de cultura Duhului, pe care o asumăm și o mărturisim în Tradiția Bisericii noastre. Această cultură a Duhului se referă mai ales la zidirea fratelui în taina persoanei și a iubirii lui Hristos, în duh de comuniune, în îngăduință, în bunătate, în lipsă de judecată, având permanent conștiința că Îl avem Judecător pe Iisus Hristos. El reprezintă umanitatea ajunsă la cel mai înalt grad de spiritualizare sau înduhovnicire, de transfigurare. El reprezintă criteriul judecății noastre.

Arhid. Conf. Ionel Ungureanu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Craiova

Monahii să izgonească gândul că sunt nefolositori lumii. Gânduri de akedie, cu toate conținuturile ei, îl pot cuprinde pe monah. Acestea îi pot șopti că ar fi mult mai de folos dacă s-ar afla în alte ipostaze în lume. Dar monahii, prin starea lor, ajută foarte mult lumea.

Prin rugăciunile lor zilnice, pe lângă grija de primenire a propriului suflet, se străduiesc să cuprindă lumea cu multele ei probleme, cu zburciunile și frământările ei. Monahul, prin veghea sa, ajută foarte mult lumea care astăzi parcă este în tot mai multă confuzie. În toate aceste realități grele, rugăciunile lor sunt mai mult decât necesare. La sfârșitul Pavcerniței este o ectenie în care se spune că ne rugăm și pentru cei care își îndreaptă pașii și gândurile către mănăstirea noastră. Deci nu numai pașii, ci și gândurile. Ei sunt într-o comuniune gândindu-se la o mănăstire la care au fost sau n-au ajuns niciodată. Avem mare nevoie ca monahii să se gândească și la noi, la cei din lume.

Pr. Conf. Patriciu Vlaicu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca

Aici, la Putna, se simte duhul Sfântului Ștefan cel Mare în toate aspectele vieții Bisericii, precum și legătura dintre cei care sunt puși să formeze, preoții, și cei care au ales viața monastică. E un duh de întărire, de înnoire, de inițiativă, de bărbăție, de fermitate. Monahii au o vocație profetică.

Sfântul Grigorie Teologul spune că cei cu viață aleasă trebuie să aibă o rigoare mai mare decât cei din lume. Ei ne spun unde sunt accentele sau sensibilitățile pentru viața în Biserică. Noi, cei din lume, trebuie să-i vedem ca pe niște jaloane, niște avertizări față de anumite limite de care noi, cei din lume, poate nu ținem cont. În plus, intuițiile teologice se confirmă de oamenii cu viață îmbunătățită.

În toată perioada de așezare a rânduielilor bisericești, monahii au fost cei care au apărut și familia și echilibrul în viața familială, au fost apărători ai unor stări de duh, de har. De aceea, credința lucrătoare prin iubire, spre zidirea omului celui nou ca și canon al Bisericii, are marea șansă să fie împlinită din jertfa, rugăciunea și așezarea monahilor. Însoțirea ascezei cu dragostea și rugăciunea pentru lume, cu solidaritatea față de suferințele lumii, cu iubirea față de cel mai slab și sprijinirea lui în rugăciune reprezintă sufletul și viața Bisericii.

Pr. Dr. Răzvan Ionescu, prodecanul Centrului Ortodox de Studii și Cercetare „Dumitru Stăniloae”, Paris

Întâlnirea cu mănăstirea este întâlnirea cu un laborator, cu un atelier al vieții. Acolo se experimentează ceva din simțirea lui Dumnezeu. Asta spunem când dăm *Binecuvântarea mare*, la Liturghie. Pur și simplu anunțăm că o vreme, aici și acum, se petrece ceva care ține de Împărăția lui Dumnezeu. De aceea au nevoie oamenii să vină într-o mănăstire.

Aștept din partea monahului să fie un semn de exclamare și de interogație deopotrivă. El ar trebui, prin toată viața lui, să trăiască altfel decât trăiesc mulți în lume și să poată problematiza pe cei care nu cunosc felul acesta de viață, care să se întrebe: de ce oamenii aceștia au ales să fie așa și nu ca toată lumea? Din întrebarea aceasta care se produce în plan personal când te atingi de viața unui monah vor începe niște lucruri absolut minunate care, în ultimă instanță, sunt convertiri mai mici sau mai mari la Hristos.

Deci, fiți autentici, fiți voi înșivă, fiți bine în pielea voastră. Lucrul acesta se poate produce doar într-un duh de ascultare. Dacă ascult de stareț, primesc viața starețului în viața mea și, implicit, viața lui Hristos prin intermediul vieții starețului. Dacă credeți că Dumnezeu dă cuvânt prin părintele stareț sau duhovnic, așa se va întâmpla și, în felul acesta, sporirea tuturor va fi bucuria tuturor și raiul pe pământ, îndrăznesc să spun.

Nu e suficient să crezi că ascuți. Viața te învață la un moment dat cât de neputincios ești chiar în ascultare. Șansa noastră, a celor neputincioși, fragili, este că dacă punem fragilitatea și neputința aceasta în mâna lui Dumnezeu, fără ezitări, se întâmplă lucruri minunate. Pentru că puterea lui Dumnezeu are legătură cu simțirea acestor neputințe, dar asumate în Hristos.

Și acolo, în Occident, forța noastră este ascultarea. Și la Paris, oamenii Îl caută pe Dumnezeu. Și parohia noastră este laboratorul prin care experim sau experimentăm viața în Hristos și simțirea lui Dumnezeu atât cât ne este cu putință. De douăzeci de ani slujim patru Liturghii pe săptămână. Legitimarea noastră vine din faptul că vedem

concret cum viețile oamenilor se schimbă pe măsură ce descoperă acest laborator în care încep și ei să experimenteze alături de cei mai vechi.

Viața Bisericii este uimitoare. Este singura care merită cu adevărat trăită, pentru că ne duce către cea mai bună versiune a noastră din tot ce am putea deveni în această lume și Îi vom fi recunoscători cu lacrimi lui Dumnezeu la final pentru ce minunăție a putut să ne înfățișeze și în care ne-a antrenat. Dumnezeu are posibilități, altele decât ceea ce te-ai fi așteptat tu.

Prof. Sebastian Moldovan, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna”, Sibiu

Eu nu simt viața milenilor și cea monahală ca două căi paralele, ci ca o simbioză, o împreună viețuire. Sigur că fiecare dintre cele două are specificul ei foarte pronunțat și cu multe implicații în același timp. Viața monahală ne arată nouă, celor din lume, care teoretizăm credința, chipul unei

viețuiri pe care n-am putea să o înțelegem nici măcar de la distanță dacă nu am vedea-o întrupată în niște oameni care urmează în fapt modelul vieții Mântuitorului.

Ceea ce văd în primul rând la monahi este

comuniunea, frăția, împreună viețuire. Eu simt o anumită suferință pe care o avem noi în lume. Deși suntem claie peste grămadă în oraș, suntem foarte singuri. Omul singur are o neputință de a comunica. Vorbim într-una, folosim mijloacele de comunicare în masă, dar parcă nu reușim să trăim și să fim împreună. Parcă nu suntem toți în aceeași barcă, nu suntem toți pentru unul și unul pentru toți, într-un cuget, într-o inimă, într-o simțire. Acesta este idealul.

Părinții din sfintele mănăstiri ne poartă în rugăciuni, ne iau asupra lor desăgiile păcatelor noastre. Lucrul acesta mi se pare de o mare mângâiere pentru mine. Dumnezeu ne arată că am putea și noi, în viața de familie, prin obștile noastre creștinești, să fim mai apropiați, mai uniți.

Tinerii care vin pentru o perioadă la mănăstire nu găsesc aici o teorie sau o ideologie, pe care de multe ori le găsim în facultăți. Ei găsesc o viață întrupată și dragostea, primirea cu brațele deschise și disponibilitatea de a fi primit și luat în serios așa cum ești. Aceasta nu înseamnă că ți se confirmă că e bine așa cum ești, ci că te asumă. Nu ești al nimănui sau, chiar dacă ești al nimănui, pentru ei nu ești al nimănui. Ești un om cu toți talanții pe care Dumnezeu ți i-a dăruit. Ei te primesc și încearcă să te susțină așa cum pot ei și cu mijloacele pe care le au să poți să te dezvolți, să crești.

Iubirea este mediul cel mai important și cel mai potent al oricărei cunoașteri. Poți să spui și să transmiți aproape orice dacă este în contextul iubirii. Iar dacă nu este, oricât de valoroasă ar fi o idee, oricât de sublimă, de înălțătoare, de profundă, nu atinge inima, nu mișcă. ■

Cuviosul Eustatie Protopsaltul, primul compozitor român

Despre monahul Eustatie de la Putna s-a scris mult, dat fiind faptul că a fost până nu demult singurul nume știut de protopsalt român din perioada medievală. În ultimii ani, în cadrul Colocviilor Putnei, s-au prezentat rezultatele a noi cercetări, dovedind existența altor protopsalți formați în cadrul școlii putnene, precum monahii Pafnutie de la Putna, Isachie de la Râșca sau ieromonahul Vasilie de la Slatina, mănăstiri voievodale importante din veacul al XVI-lea. De asemenea, s-a descoperit existența a noi Antologhioane muzicale, ajungându-se în prezent la un număr de 20, în stare completă sau incompletă. Trebuie știut faptul că toate manuscrisele muzicale moldovenești din secolul al XVI-lea, descoperite până acum, sunt de tip putnean, după cum o dovedesc unitatea repertoriului și caligrafiera specifică.

Pe de altă parte, cercetările muzicologului ucrainean Evghenia Ignatenko au dus la descoperirea transcrierii în notație kieveană a unor cântări din repertoriul putnean, printre care Heruvicul pe glasul 5, de Eustatie Protopsaltul. Descoperirea acestora are o mare importanță deoarece reprezintă cea mai veche transnotație din istoria muzicii bizantine. Pe baza acesteia a devenit posibilă conturarea unei imagini sonore destul de realiste despre cum suna muzica bisericească în acel timp. Vechea controversă între susținătorii exegezei analitice și ai celei scurte își poate găsi, astfel, rezolvarea: în spațiul moldovenesc și cel nord slav se interpreta în ambele feluri, în funcție

de repertoriu și de necesitățile liturgice.

Abia acum se poate trece la o analiză temeinică, susținută pe dovezi clare, a repertoriului putnean, în special al celui compus de Eustatie Protopsaltul, care prezintă multe particularități în comparație cu cel clasic bizantin. Cât de importantă a fost, așadar, creația și activitatea muzicianului putnean?

În primul rând, trebuie bine înțeles contextul istoric și spiritual. Mănăstirea Putna, ca necropolă a familiei Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, a fost menită încă de la înființare ca centru cultural duhovnicesc al Moldovei, cel puțin în acel moment istoric. Faptul că însuși starețul Ioasaf împreună cu un grup de monahi aleși, cu aptitudini intelectuale deosebite, sunt aduși de la Mănăstirea Neamț pentru a alcătui prima obște a Putnei, este grăitor în acest sens. Într-un timp extrem de scurt, Putna devine centrul activității scriptoricești din Moldova. Odată atins acest obiectiv, se impunea de la sine următorul: imnografia liturgică nu poate fi doar citită, ci și cântată.

Necesitatea întemeierii unei școli puternice de muzică bisericească în acel timp are și un alt temei: mișcarea isihastă. Din păcate, încă se subestimează contribuția decisivă a isihasmului în cultura românească. Primele cărți copiate în Moldova conțin scrieri isihaste. Prima operă literară autohtonă din spațiul moldav este *Cronica* lui Macarie, scrisă în

stilul înfrumusețat al „împletirii de cuvinte”, cultivat cu precădere de isihasiști. În ceea ce privește pictura bisericească, critici de artă importanți, precum Sorin Ulea, au demonstrat că, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, au loc schimbări importante. Noile biserici mănăstirești, începând cu ctitoriile lui Petru Rareș – Râșca și Probota – sunt împodobite cu reprezentări tematice isihaste.

Apariția primelor cărți autohtone de muzică bisericească poate fi înțeleasă numai în acest context. Atât structura lor, de tip Akolouthia, cât și repertoriul calofonic conținut, își au originea în perioada de început a isihasmului, odată cu reforma primului compozitor isihast, Sfântul Ioan Cucuzel.

Acesta a fost protopsalt al Sfântului Munte la începutul veacului al XIV-lea și este considerat cel mai mare muzician bisericesc din toate timpurile. Reforma sa coincide cu impunerea definitivă a tipicului neo-savit, rămas în vigoare până astăzi.

Calofonia (din lb. gr., *kalos* = frumos + *fon* = sunet, voce) este un proces componistic constând îndeosebi în ornamentarea și alungirea melodică a vechilor cântări bisericești, destinate privegherilor de toată noaptea. De pildă, doar Anixandarele compuse de Sfântul Ioan Cucuzel, care încep slujba privegherii, puteau dura peste o oră și jumătate. Anterior tipicului neo-savit, slujbele

athonite se desfășurau după cel studit, care nu prevedea slujbe de priveghere și tocmai această necesitate a monahismului a constituit principala cauză a schimbării tipiconale. Călugării mai sporiți obișnuiau să se retragă în afara mănăstirii în timpul săptămânii, îndeletnicindu-se, îndeosebi noaptea, cu rostirea rugăciunii lui Iisus. Reveneau în mănăstire în ajunul sărbătorilor, participând la slujbă și cuminecându-se dimineața, la Sfânta Liturghie. Obișnuința privegherii particulare a dus la apariția agripniilor (privegherilor) praznicale de obște. De aici, nevoia alungirii vechilor cântări, prin înfrumusețare, realizându-se astfel o ambianță sonoră cât se

poate de potrivită pentru rostirea rugăciunii inimii.

Repertoriul calofonic s-a răspândit cu repeziciune în spațiul sud slav și de acolo, ceva mai târziu, în Țările Române. *Antologhionul* de la 1511 al lui Eustatie cuprinde un astfel de repertoriu – în mare parte creații proprii, aproximativ 150 de lucrări. Importanța acestui *Antologhion* este deosebită, deoarece este *cea mai veche carte românească de cântări bisericești*, monahul Eustatie putând fi socotit drept *primul compozitor român cunoscut până acum*.

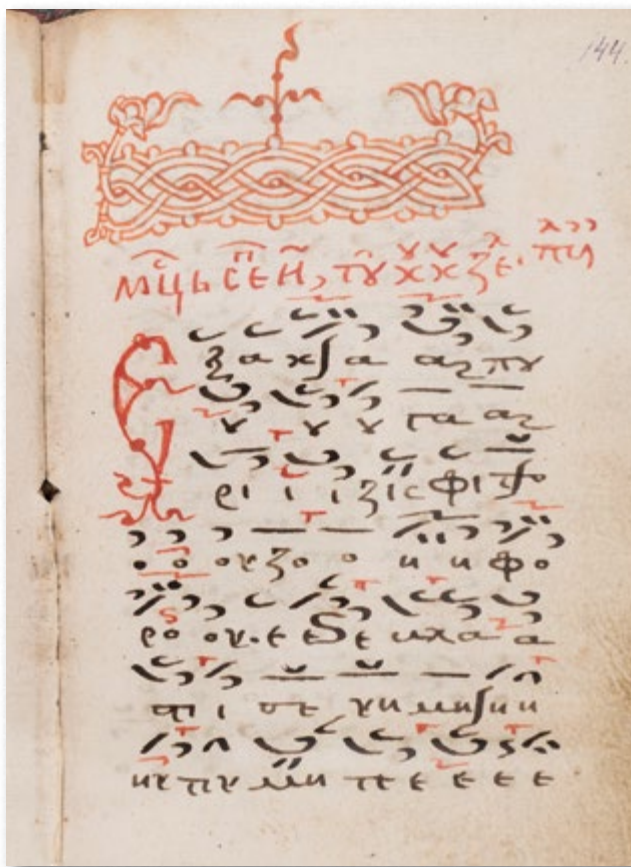
Este îndeobște știut că perioada calofoniei a reprezentat momentul de culminație a muzicii bizantine bisericești, acest tip de cântare rămânând,

până astăzi, o adevărată piatră de încercare pentru orice protopsalt. Este de la sine înțeles că pentru a o compune și interpreta era nevoie nu doar de stăpânirea tehnicii de compoziție, ci și de trăire duhovnicească profundă, pentru a nu distona cu atmosfera de rugăciune niptică.

Monahul Eustatie se autointitulează și „domestic”, ceea ce însemna în acel timp un cumul de mai multe activități cu caracter pedagogic, precum conducerea corului sau școlirea cântăreților, atât gramaticală, cât și muzicală. Funcția de protopsalt implica mai mult prestația solistică.

Mai este și un al treilea titlu pe care și-l atribuie, cel de „peveț”,

cântăreț, în limba slavonă. Se știe faptul că muzicienii putneri făceau distincție între „protopsalt” și „peveț”. Isachie de la Râșca, de pildă, într-o însemnare, își atribuie concomitent aceste două calități, ceea ce la prima vedere pare oarecum un pleonasm. În fapt, nu este deloc așa, ci fiecare dintre acești termeni implica o calificare muzicală diferită în cântarea bizantină, respectiv în cântarea slavonă. Această distincție o face și Alexandru Lăpușneanu în scrisoarea adresată comunității ortodoxe din Lemberg (Liov), în 1558, prin care invită patru tineri dieci să învețe cântarea grecească și cea sârbească, spune el.

Antologhionul lui Eustatie Protopsaltul, 1515

Despre cântarea psaltică de atunci ne putem face o imagine destul de clară, atât din conținutul manuscriselor, cât și prin analogia cu practica muzicală specifică altor mănăstiri din spațiul bizantin despre care dispunem de informații consistente. În ceea ce privește cântarea slavonă, resursele documentare aferente spațiului sud slav, în acea perioadă, sunt limitate, însă sugestive, precum *Antologhionul* lui Isaia Sârbul, de la Mănăstirea Mateice (în Macedonia de astăzi), datat în a doua jumătate a secolului al XV-lea. În spațiul nord slav, la începutul secolului al XVI-lea existau doar manuscrise muzicale în notație *znamena*, neumatică. Apoi, spre sfârșitul secolului, apar manuscrise în notație pe portativ, numită kieveană, ușor de descifrat. *Antologhionul* de la Mănăstirea Mateice prezintă anumite asemănări cu cel al lui Eustatie de la 1511 în ceea ce privește repertoriul în limba slavonă și, în același timp, cu irmologhioanele în notație kieveană, semnalate prima oară de muzicologul bulgar E. Toncheva. Este vorba de anumite cântări cu melodică simplă, bazată pe formule cu caracter recurent și care apar în irmologhioanele kieveene sub denumirea de *bolgarski raspev*, cântări bulgărești. Acest tip de cântare este foarte asemănătoare psalmodiei simple, din primele secole creștine, din care s-au păstrat fragmente notate neumatic în vechile psaltichii bizantine. Însă, cazul lui Eustatie și al irmologhioanelor kieveene prezintă o anumită particularitate: cântările sunt mult ornamentate sau, mai corect, înfrumusețate.

Pe acest temei se poate contura o contribuție importantă a lui Eustatie la apariția unui stil muzical aparte, pe care l-am putea denumi *psalmodiere*

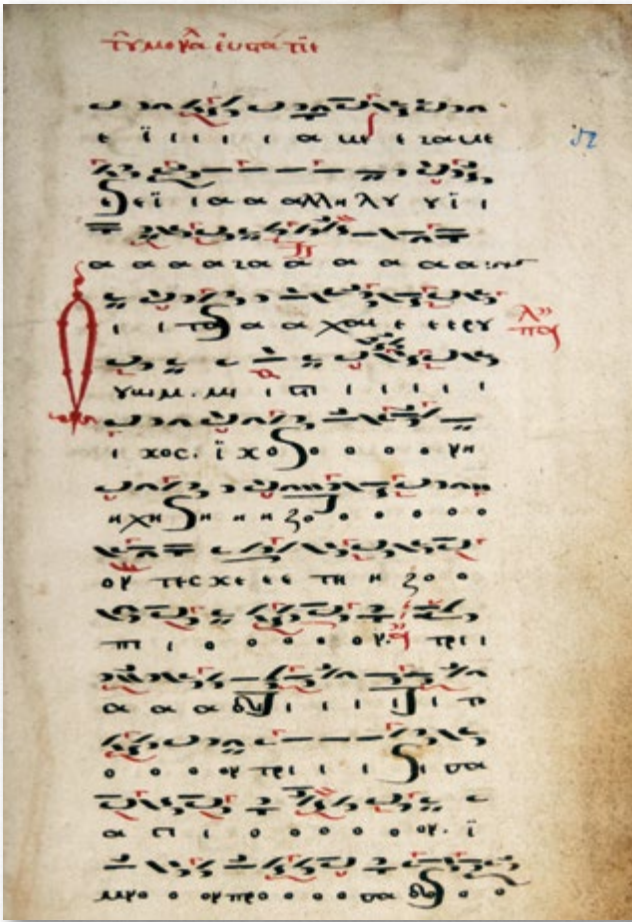
înfrumusețată, reliefat în anumite genuri muzicale, precum cel papadic. Heruvicul în glasul 1 plagal constituie, credem, un exemplu în acest sens, la fel și Axionul în glasul 1 plagal. În ceea ce privește genul irmologic, în manuscrisele kieveene se poate observa diferența clară între cântarea *znameni* și cea așa-numită *bulgărească*, ultima fiind mult mai ornamentată, ca de pildă Troparul Învierii, glasul 1 – o altă compoziție a lui Eustatie care apare și ea cu titlul de *bolgarski raspev*. Important de precizat că sub această denumire apar și cântări pur bizantine, de unde s-ar putea trage concluzia că rutenii le denumeau *bulgărești* pentru a le deosebi de *znameny raspev*, specifice spațiului nord slav.

Catalogul creației lui Eustatie Protopsaltul cuprinde cicluri octoehale pentru diverse genuri psaltice: Chinonice, Heruvice, Aliluiarii, Troparele Învierii, ale Născătoarei Învierii, Prochimene ale zilelor de rând; alte compoziții: Stihiri la Slujba înmormântării, Stihiri și Slave la diverse sărbători, în total peste 180 de lucrări.

Cântările calofonice, atât de prețuite de monahii putneni din vechime, reprezintă culmea creației psaltice și sunt de mare folos pentru cei ce rostesc rugăciunea inimii, dacă sunt cântate corect, cu înțelegere, în duh de rugăciune. În repertoriul Cuviosului Eustatie ele ocupă un loc preponderent, iar în manuscrisele muzicale putnene sunt nelipsite.

Dincolo de activitatea compozițională, marele merit al protopsaltului putnean constă în întemeierea celei dintâi *Școli muzicale din spațiul ortodox românesc*, unde s-au format protopsalții moldoveni din secolele XVI-XVII, dar și personalități din spațiul

Heruvic, glasul 1 plagal, Antologhionul lui Pafnutie, ucenicul lui Eustatie, cca. 1520

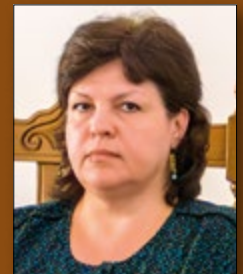
Același Heruvic transcris în notație kieveană, Irmologhion (1675), Schitul Mare (Maniava, Ucraina)

nord slav, precum Sfântul Teodosie de la Maniava. Nu credem că greșim considerând cântarea calofonică drept apogeul creației muzicale din toate timpurile și din toate locurile. Înțelegând că creștinismul ortodox învață, în esență, mai mult decât oricare altă religie sau filozofie, iubirea de Dumnezeu și de semeni, neîndoielnic și muzica

psaltică are puterea să miște cel mai mult sufletul omenesc spre iubirea adevărată. De aici rezultă importanța deosebită a cântărilor calfonice, precum și datoria de a le reda la adevărata lor valoare, putând fi de mult folos în educarea spirituală a omului contemporan. ■

Arhidiacon Avraam Bugu

În secolul al XVI-lea, pe când Imperiul Bizantin era sub stăpânire otomană, cântarea de tradiție bizantină a cunoscut o înflorire remarcabilă pe meleagurile moldovenești și românești. Fără îndoială, Școala de Muzică de la Putna reprezintă un fenomen remarcabil nu doar în istoria culturii muzicale românești, ci și în istoria întregii lumi ortodoxe. În prezent, manuscrisele muzicale provenind de la Mănăstirea Putna și de la alte mănăstiri care au avut legătură cu Școala de Muzică de la Putna sunt păstrate în diferite țări, majoritatea în Grecia și România, dar și în Bulgaria, Republica Cehă, Germania și Ucraina.

Dintre toți compozitorii moldoveni din secolul al XVI-lea, protopsaltul Eustatie a lăsat în urmă una dintre cele mai mari moșteniri culturale. Cercetătorul grec Dimitri Konomos a recunoscut individualitatea remarcabilă a stilului compozițional propriu lui Eustatie, stilul calofonic, care este unul dintre cele mai complexe. Un mare merit al lui este acela de a fi creat un repertoriu bisericesc în limba slavonă. A fost totodată și un caligraf și un scrib extrem de erudit.

Studiul propriilor noastre origini muzicale și cel al originilor artei muzicale specifice spațiului ortodox sunt importante pentru identificarea omului contemporan cu Ortodoxia.

Evghenia Ignatenko, muzicolog

Sfântul Teodosie de la Maniava Ierodiacon la Putna

Icoană cu Sfinții Iov și Teodosie,
manuscris aflat la Mănăstirea Putna

Cântarea *Aliluia* din *Irmologhion* (1675),
Schitul Mare (Maniava, Ucraina)

La începutul secolului al XVII-lea, la Mănăstirea Putna a intrat în viața monahală și a fost hirotont ierodiacon Sfântul Teodosie, viitorul egumen al Mănăstirii Schitul Mare de la Maniava, Galiția.

Sfântul Teodosie s-a născut într-o familie cu rădăcini românești din zona Pocuției, în provincia Galiția, și a venit la Putna pentru renumele vieții duhovnicești de aici. În timp, a fost călugărit și a fost hirotont ierodiacon. De aici, prin 1610–1611, a mers la Maniava pentru a-i fi ucenic unui mare părinte duhovnicesc care începuse aici un așezământ monahal, Sfântul Iov, pe care îl cunoștea dinainte de a veni la Putna și care viețuise o perioadă în Athos.

Iată cum este descrisă întâlnirea lor: „În acea vreme a venit ierodiaconul Teodosie, care fusese tuns și hirotont în Moldova, în mănăstirea Preacuratei Maici a lui Dumnezeu numită Putna. Văzându-l, bătrânul s-a bucurat foarte și l-a îndrăgit mult, întrucât îl cunoscuse încă de pe când era mirean. L-a îmbrățișat cu căldură și l-a întrebat toate cele privitoare la locul de unde era, unde și de cine fusese tuns, și cum și de ce anume a părăsit acel loc și pentru ce a venit aici. Și diaconul a povestit cu frică de Dumnezeu toate întocmai:

«Eu, cinstite părinte, am venit pentru folos duhovnicesc și așa vrea să fiu ultimul dintre cei aflați sub ascultarea cuvioșiei tale, părinte sfinte»”.

După o perioadă, Sfântul Iov l-a numit conducător al mănăstirii.

De la Mănăstirea Putna, Sfântul Teodosie a adus la Schitul Mare cântarea psaltică. Irmologhioanele Schitului Mare au numeroase cântări calofonice, o parte dintre ele prezente și în repertoriul putnean, inclusiv tropare compuse de Eustatie Protopsaltul, existente doar în Antologhionul de strană al acestuia.

Sfântul Teodosie a trecut la cele veșnice în 24 septembrie 1630.

În următorii 150 de ani, mănăstirea de la Maniava a rămas principalul apărător al Ortodoxiei în Galiția, în fața Uniației apărută în urma Sinodului de la Brest (1596), și un izvor de înaltă viață duhovnicească, influențând numeroase mănăstiri. ■

Dimitre Onciul

Istoric, profesor, fondator, patriot

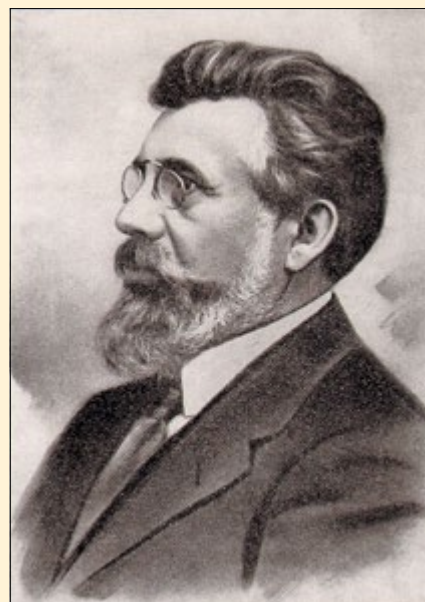
1856–1923

La 100 de ani de la trecerea la cele veșnice a lui Dimitre Onciul, Departamentul pentru Românii de Pretutindeni și Primăria Comunei Straja, în colaborare cu Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, Mănăstirea Putna, Parohiile Straja I și Straja II, Consulatul General al României la Cernăuți și Școala „Dimitrie Onciul” Straja, au organizat o serie de evenimente comemorative.

Sâmbătă, 18 martie, participanții s-au deplasat la Cernăuți, la mormântul lui Dimitre Onciul, unde a avut loc o slujbă de pomenire și s-a sfințit monumentul funerar al istoricului, restaurat de către Departamentul pentru Românii de Pretutindeni. A urmat vizita expoziției închinată lui în spațiul dedicat comunității românești din clădirea fostului Palat Național al Românilor.

Seara, la Căminul Cultural Straja, a avut loc o sesiune de comunicări. Între cei care au luat cuvântul s-au numărat doamna Oltea Coșocariu, nepoată a marelui istoric, și domnul Cristian Anița, Directorul Arhivelor Naționale. La sfârșit, a avut loc un moment artistic oferit de grupul de elevi „Străjerii Datinilor” din Straja.

Duminică, 19 martie, la biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Straja, construită de preotul Dimitrie Onciul, tatăl istoricului, a avut loc Sfânta Liturghie arhierescă. Au slujit Înaltpreasfințitul Părinte Iosif, Mitropolitul Ortodox Român al Europei Occidentale și Meridionale, Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, alături de un sobor de preoți și diaconi. Au fost oferite distincții din partea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei, domnului Gheorghe-Florin

În 26 octombrie 1856, în comuna bucovineană Straja, se naște Dimitre Onciul, primul copil al preotului Dimitrie Onciul și al soției Singlitichia. În condica de nașteri, numele său este ortografiat „Dimitre”.

A făcut studiile universitare la Cernăuți și Viena. A fost președintele Societății studențești „Junimea” din Cernăuți și vicepreședinte al Societății studențească „România Jună”, Viena. A fost profesor de istorie la Universitatea din București și Director al Arhivelor Statului din București. În 1904 a ținut discursul principal la Serbarea de la Mănăstirea Putna la împlinirea a 400 de ani trecerea la cele veșnice a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. În 1906 a fost ales membru al Academiei Române, al cărei președinte devine în 1920. A trecut la cele veșnice în 20 martie 1923, fiind înmormântat la Cernăuți.

În 1993, Școala din Straja este denumită „Dimitrie Onciul”, după eforturi de mai mult de două decenii din partea profesorului de istorie Petru Bărbuță.

Cârciu, Secretar de Stat la Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, și domnului Mihai Juravle, primarul comunei Straja. Apoi a urmat slujba de pomenire a lui Dimitre Onciul și a familiei sale.

Luni, 20 martie, la Universitatea din Suceava a avut loc o altă sesiune de comunicări științifice.

Cu prilejul comemorării, Editura Crimca a publicat volumul omagial „Dimitre Onciul. Istoric, profesor, fondator, patriot”, prefațat de Ioan Aurel Pop, Președintele Academiei Române, și un volum de predici al preotului Dimitrie Onciul, tipărit întâia oară în 1894, îngrijit de Primăria Straja în colaborare cu Mănăstirea Putna. ■

Părintele Serafim Hasna – model de răbdare în suferință

În *Dicționarul explicativ al Limbii Române* aflăm că suferința este „durere fizică sau morală; suferire; starea celui care suferă”. Acum, întrebarea la care foarte mulți dintre noi căutăm răspuns în momentul în care suferim, sufletește sau trupește, este „ce trebuie să fac pentru a mă vindeca?” Răspunsurile vin din foarte multe direcții și de multe ori ne fac să ne clătinăm și să ne îndoim de răspunsul pe care îl avem deja în fața ochilor noștri: credința cea dreaptă în Mântuitorul Iisus Hristos.

Părintele Emilian Simonopetritul spune că „această viață este un pod pe care treci pe malul celălalt, acolo unde te așteaptă Dumnezeu, ca să-l vezi «față către față» (1 Corinteni 13, 12) [...]. Un mijloc pentru a-l trece este asceza multă, înfrânarea, robirea trupului care, adeseori, îmbolnăvește organismul și îl face mai puțin rezistent la condițiile vieții. Un al doilea mijloc sunt bolile peste care dăm în calea noastră și de care suferim. Ele pot fi

o binecuvântare, adică să vină de la Dumnezeu, dar pot fi și urmarea greșelilor și a neatențiilor noastre. De exemplu, stai în curent și răcești. Nu ești atent la alimentație și te îmbolnăvești. Toate acestea, când le pui înaintea lui Dumnezeu, în sensul de a-I le încredința Lui, se transformă de îndată într-un instrument al lui Dumnezeu. Adică omul le smulge din cugetarea trupească și le pune în mâinile lui Dumnezeu”.

O astfel de „smulgere din cugetarea trupească” o putem vedea atât de frumos în viața părintelui Serafim Hasna. Părintele s-a născut în preajma Mănăstirii Putna, în satul Straja. A văzut lumina zilei în luna martie 1983. A primit numele de Vasile și o educație aleasă, purtat adesea către sfânta mănăstire, unde întreaga familie își avea duhovnicul. În anul 1998, în luna mai, pe când avea doar 14 ani, neglijând binecuvântarea mamei, merge la scăldat în apele Sucevei, unde suferă un accident ce-l va țintui la pat pentru următorii 17 ani – fractură de

coloană în zona cervicală. Din această zi, cu toate că nu va mai putea să-și miște decât capul, ochii și mintea, viitorul monah Serafim începe ancorarea cu toată forța și ființa în Dumnezeu. Până la intrarea în cinul monahal, în anul 2013, un ajutor deosebit l-a primit de la Dumnezeu și prin sora cea mică, cea care i-a fost alături și care a avut răbdarea să-i dea pagină cu pagină când citea vreo carte.

În toți acești ani, spovedania deasă și unirea cu Trupul și Sângele lui Hristos, Taina Sfântului Maslu, citirea Sfintei Scripturi, a Vieților Sfinților și a minunilor acestora, legătura pe care a avut-o cu părinții Mănăstirii Putna au făcut ca duhul deznădejdiei și al descurajării să stea departe de el.

„Suferința este dată celor aleși”, spunea părintele Iachint al Putnei. Tăria de suflet pe care a avut-o părintele Serafim și cugetarea smerită au făcut ca suferința și neputința să le primească drept o binecuvântare și să spună nu de puține ori: „Mai multă bucurie am avut în boală decât atunci când eram sănătos”.

Este necesar să amintim că rugăciunea a fost arma cea mai puternică a părintelui în războiul nevăzut pe care l-a avut de dus. Prin rugăciune, adesea cu lacrimi în ochi, a biruit egoismul și închiuirea de sine, cele mai subtile forme ale mândriei.

Ajuns în ajunul trecerii la cele veșnice, Preabunul Dumnezeu l-a învrednicit de un mare dar pe Părintele Serafim – un dialog cu Sine, cu Mântuitorul și izbăvitorul nostru Iisus Hristos. Dialogul cu Hristos, pe care Îl vede cu ochii minții, îl începe cu aceste cuvinte: „Acum slobozește pe robul tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace...”.

„[...] Vezi... cât sunt de frumos.” Dumnezeu îi dă să-și vadă propria frumusețe lăuntrică, ascunsă până atunci de ochii cei trupești sub chipul unui trup paralizat, deformat și plin de răni. „Fă-mi o bucurie... Pe toți, iartă-ne... pe toți, iartă-ne...”

Bine... Îți mulțumesc că m-ai ascultat [...].”

Starea de adâncă pocăință îl stăpânește pe tot parcursul dialogului. La sfârșit, încheie cu aceste cuvinte: „Iartă-mă, Dumnezeul meu, iartă-mă și nu mă părăsi! Ce zici, Dumnezeul meu, mă ierți? Iartă-mă! Iartă-mă! Iartă-mă, Dumnezeul meu, iartă-mă! Iartă-mă! Te rog, iartă-mă!”

Tâlcuind în duhul Sfinților Părinți cuvintele „nu mă părăsi”, înțelegem că omul, când este în prezența Preabunului Dumnezeu, ar vrea ca acea starea să nu se termine, ci să rămână de-a pururi, pentru că e dulceață, pace și bucurie.

După câteva ceasuri, dimineață, în ziua de 17 ianuarie 2014, când se face prăznuirea Sfântului Antonie cel Mare, înconjurat de rugăciunea părinților din mănăstire, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu.

Așa a trecut la cele veșnice Părintele Serafim, cel care a știut să prefacă suferința în bucurie și nădejdea în rugăciune și ne-a făcut cunoscut tuturor că iubirea lui Dumnezeu s-a revărsat în inima sa prin Duhul Sfânt. ■

Ierodiacon Artemie Chirica

Sorin „Focuță”

Cum să trăiești fericit, cu o boală gravă

Născut la 17 aprilie 1972 și trecut la cele veșnice la 29 martie 2019, Sorin Constantin Rusu, numit „Focuță”, a suferit de boala Lobstein, cunoscută ca „boala oaselor de sticlă”. Dar aceasta nu l-a împiedecat să fie fericit și să dăruiască bucurie altora. În el s-a împlinit cuvântul Sfântului Macarie: „atunci când sunt pradă diferitelor necazuri, fie provocate de oameni, fie născute din bolile trupului, sufletele vor primi aceleași cununi și aceeași îndrăzneală ca și martirii, dacă au păstrat răbdarea până la sfârșit!”

Din cei patru copii ai familiei Dumitru și Eugenia Rusu, doi au suferit de aceeași afecțiune și au murit de mici, o soră la 3 ani și un frate la 2 săptămâni după naștere. Doctorii i-au propus mamei să îl avorteze pe Sorin, spunându-i că va avea și el boala Lobstein și nu va trăi mai mult de adolescență.

Sorin a mers de la un an și două luni, apoi a făcut o fractură de femur și nu a mai putut să meargă. În copilărie era foarte jucăuș și a avut multe fracturi, care se vindeau după un timp. Părinții și fratele Cristian Lucian l-au ajutat să aibă o copilărie cu multe bucurii. La 16 ani a avut o fractură de antebraț și de atunci nu a mai avut mobilitate la mâini și nici nu s-a mai putut ridica din pat, întrucât i-a înțepenit spatele în perioada în care a stat culcat să se vindece. În acea perioadă, tatăl său a decedat în urma unui accident de muncă.

Nu a mers la școală, dar a învățat singur să citească, apoi a învățat informatică și engleză. Și-a făcut mulți prieteni online, pentru unii corectând articole gratuit. Îi plăcea să citească diferite cărți de folos pentru cei care îi urmăreau pagina de Facebook. Posta adesea cuvinte de folos duhovnicesc

luate din cărți, mesaje pro-viață, încurajând femeile să își nască copiii, cuvinte încurajatoare și calde despre familie și mesaje despre purtarea suferinței proprii și a durerilor altora.

Sorin a avut o credință deosebită, care iradia în jur bucuria de a trăi cu Dumnezeu, care depășea suferința. El și-a mărturisit credința cu multă naturaleză în spațiul public, arătând tuturor că suferința fizică nu este o barieră în calea unei vieți împlinite. A trecut la Domnul pomenind pomelnicul personal, în care avea trecuți toți cunoscuții.

Publicăm acest medalion cu el și câteva gânduri ale sale ca o datorie morală, căci adesea asculta și distribuia transmisiile online ale slujbelor de la Mănăstirea Putna, ultima fiind Sfânta Liturghie a praznicului Bunei Vestiri din 2019.

Eu n-am avut niciodată nerăbdare sau invidie față de cineva. Că de ce merge acela și eu nu, sau ceea ce văd eu acum pe la televizor: că, vai, aș vrea să joc fotbal, sau nu știu ce. Plângeri din astea mie mi se par ceva străin. Eu niciodată nu mi-am dorit ceva ce nu puteam să fac. Tot timpul m-am bucurat de ceea ce pot face.

♥ Iubirea-i un amestec de bucurie și durere. Mă bucur tare mult că vă iubesc și mă iubiți, dar tare mă dor durerile voastre 😞.

Cum să urăsc boala asta? Este ca și cum aș urî un prieten. Un prieten are și bune și rele, dar este acolo cu tine, mereu. Eu și boala asta ne știm dintotdeauna. Am învățat să trăim împreună și sunt convins că datorită ei sunt un om mai bun. Deci nu am cum să o urăsc.

Singura mea politică e dragostea, singura țință – mântuirea.

Mămica mea e bucurie, din bucuriile divine. De n-ar fi fost așa – se știe! – n-aș fi trăit nici mult, nici bine. N-aș fi ajuns

O, Doamne, cât aș vrea să fiu incendiu de iubire, să vă fiu vouă mântuirii cu folos, să curăț drumul greu spre mântuire, ca vouă să vă vină mai ușor s-ajungeți la Hristos!

a vă cunoaște, n-aș fi ajuns să vă iubesc, n-ar fi avut cine mă naște, un zâmbet să vă dăruiesc. ♥ Ea mi-a inoculat credința, cu hrana sânelui matern, că-mi iau din Ceruri biruința, dacă sub Cruce drumul vieții îl aștern.

Dragostea întru Hristos trebuie să fie și delicată, de aceea este cea mai dureroasă 😞. Vezi pe un prieten drag-drag că greșește evident, că a lunecat de pe, cu adevărat, greaua Golgotă ce trebuie s-o urcăm pentru a ne mântui, căutând o mântuire mai ușoară și nu-i poți spune așa, direct. Va trebui să-i atragi atenția cu mare grijă, dacă-ți dă Dumnezeu un moment când să o faci, dacă nu, e de preferat să te rogi pentru el, să-l lumineze Bunul Dumnezeu cumva. Căci dacă-l bruschezi, deși o faci îngrijorat că-și poate pierde sufletul, îi poți da exact impulsul pe care-l aștepta ca să cadă de tot „iată, nici ăsta nu-i mai ceva decât ceilalți”. Fiți sprijinul lor dacă e cazul, întreaga viață, poate Dumnezeu îi va înmuia și lumina inima la un moment dat ca să vină la spovedanie și mântuire. Dragostea să predomină, că ea este asemănarea, căci suntem chipul lui Dumnezeu, iar prin dragoste curată putem veni la asemănarea cu Dumnezeu, însă trebuie mare, mare grijă și discernământ.

✚ O știți și voi și știți prea bine, că datorită ei sunt bine, și îngrijit pe cât mai poate, mă găsiți când veniți la mine. ♥ Că-i ziua internațională, că-i comunistă, bolșevică, nu mai contează exact ziua, sărbătorind așa mămică! Te iubesc, mămico! (de 8 martie)

Boala oaselor de sticlă este o cruce ca orice cruce din această lume. Purtată cu mulțumire către Dumnezeu și cu dragoste pentru cei din jur, ea devine punte către Rai. Cei din jurul celui cu oase fragile învață să fie mai delicăți, mai atenți, mai iubitori, inclusiv din cauza micilor accidente prin care îi provoacă fracturi celui bolnav. Nimic nu este greu și fără rost în această lume, dacă este privit din perspectiva veșniciei sufletului și a fragilității acestei vieți, dacă Îi mulțumim lui Dumnezeu pentru toate și îi iubim pe toți cei din jur, chiar și când ne provoacă unele dureri. (text scris pe coperta IV a cărții „Leo. O poveste despre prietenie”, de Veronica Iani)

Raționalitatea credinței și minunile științei

*Ieromonah Grigorie Sandu,
Starețul Mănăstirii Sfântul Mare Mucenic Gheorghe,
Craiova*

Tinerii au mobilitatea minții necesară pentru a cerceta ce se află în spatele unui asemenea paradox. Numai să-i intereseze, dar, din păcate, pentru mulți este obositor de profund. Pe mine, care nu mai sunt tânăr, tocmai paradoxul din titlu m-a provocat să accept a scrie ceva despre el.

Este o contradicție în termeni când se pun alături aceste sintagme? Este un joc de cuvinte ca distracție a minții sau este o realitate? Dacă da, ce sau cine face această asociere realitate?

Raționalitatea zidirii lui Dumnezeu, cercetată de știință, este cea care face posibilă asocierea sintagmelor aparent contradictorii din titlu. Pentru mulți, dacă, totuși, le recunosc, minunile aparțin credinței și rațiunea științei. Raționalitate, adică logică în alcătuire și funcționare, poate avea orice structură materială. Rațiune, doar omul. Rațiunea nu trebuie confundată cu raționalitatea: rațiunea este cauza, raționalitatea este efectul. Rațiunea nu trebuie confundată nici cu mintea. Numai rațiunea are nevoie de creierul material, mintea rămâne o putere intrinsecă a sufletului, aptitudinea de a gândi, care îl face pe om ființă gânditoare. Sufletul, prin puterea vitală dată de Dumnezeu, și-a creat trupul, pe care apoi trebuie să-l conducă. Pentru aceasta, mintea din suflet are corespondentă în trup rațiunea. Între sufletul nematerial și trupul material este nevoie de o interfață care este creierul.

La animale, instinctul este înăscut, dar formarea reflexelor condiționate a folosit un fel de rațiune, bazată pe mecanismul încercare-eșec și memorarea reușitei.

Omul este singura ființă rațională, pentru că doar omul are în el chipul lui Dumnezeu. Rațiunea i-a fost dată ca instrument de cunoaștere a acestei lumi peste care i s-a dat stăpânire. Raționalitatea lumii permite ca lumea să fie înțeleasă pe cale rațională de o ființă cu rațiune, așa cum este omul.

În lipsa ei, nu ai ce altceva înțelege dintr-o dezordine în mișcare decât că este haos. Dar zidirea lui Dumnezeu nu este haos.

Rațiunile din lucruri conferă lumii raționalitate, care nu trebuie confundată cu rațiunea lui Dumnezeu. Dacă lumea a fost creată pentru om, și raționalitatea lumii este pentru om, căci Dumnezeu așteaptă de la om să descopere rațiunile Sale puse în lucrurile lumii la creație. Este ceea ce face știința.

Rațiunea omului se face prezentă prin alte două mecanisme: inducție și deducție. Prin inducție, pornind de la ceva particular ajungem să înțelegem înțelesul general, prin deducție, invers, de la general ajungem să înțelegem particularul. Deși pot coexista în anumite grade, inducția este mai adecvată credinței, deducția mai adecvată științei.

Raționamentele au nevoie de premise, adică devine important bagajul de cunoștințe memorate ca o bază de date. Ca urmare, rațiunea este folosită mai ales de intelectuali, care au și o mare încredere în ea, creditând-o, prin înșelare, ca pe o cheie ce poate deschide toate ușile.

La nivelul minții apar intuițiile, un mijloc de cunoaștere mult superior ambelor feluri de raționamente. Din păcate, la omul căzut cunoașterea intuitivă este mult atrofiată și doar sfinții au recuperat-o într-un anumit grad, cu un maxim la proroci, cărora pe această cale le erau insufflate prorociile.

Intuiția nu mai are nevoie de un fond apercipitiv, de aceea mintea, pentru a fi deschisă intuiției, nu are nevoie decât de curățire sufletească, de transparență la harul lui Dumnezeu, ceea ce este de găsit mai degrabă la oamenii simpli, fără a fi excluși intelectualii. Rațiunea îi face pe intelectuali mai deștepți, dar mintea îi face pe oamenii simpli mai înțelepți. Inteligența este un dar firesc, înțelepciunea este o virtute adăugată prin har.

Pentru credință, rațiunea credinciosului poate fi dovedită ca folositoare, pentru că permite raționamente de felul următor: Raționalitatea din univers nu o putea pune decât o Rațiune Supremă, căci este evident adevărul din versetul unui psalm care zice „oare Cel ce a făcut urechea nu aude?” Și astfel, pe cale rațională, poate ajunge la Dumnezeu și la credință. Dar poate face și raționamentul „Dacă toate au o cauză și Dumnezeu a făcut lumea, pe Dumnezeu cine L-a făcut?” Și astfel să distrugă credința.

Deci pentru credincios, rațiunea este ceea ce în matematică se numește o condiție necesară, dar nu suficientă. Trebuie să devină nițel intuitiv, ca să fie deschis harului chemător ce i se trimite de Dumnezeu și fără să îl ceară.

Știința apelează la deducții și, mergând din raționament în raționament, ajunge la concluzii noi și recunoaște legile din creație. Și este de mirare câte a descoperit omul, înțelept de Dumnezeu,

Rațiunea îi face pe intelectuali mai deștepți, dar mintea îi face pe oamenii simpli mai înțelepți. Inteligența este un dar firesc, înțelepciunea este o virtute adăugată prin har.

Care nu are nimic de ascuns omului. Adevărate minuni ale științei. Minunile sunt de două feluri: fie suspendă legile firii, fie sunt conforme cu aceste legi, dar aveau o probabilitate de realizare extrem de mică.

Minuni prin suspendarea legilor firii poate

face doar credința. Deseori, unele descoperiri ale științei, cu tot efortul uman, întârziu să apară până deveneau improbable și se rezolvau printr-o întâmplare (de exemplu, penicilina lui Fleming, radioactivitatea lui Curie). Acestea sunt minuni în știință, oferite în dar de Dumnezeu. Pot fi și minuni ale științei când adevăruri surprinzătoare sunt descoperite printr-o inspirație uimitoare a omului de știință (de exemplu, relativitatea lui Einstein). Inspirația vine pe calea intuiției, nu mai este deducție, căci lipsesc premisele.

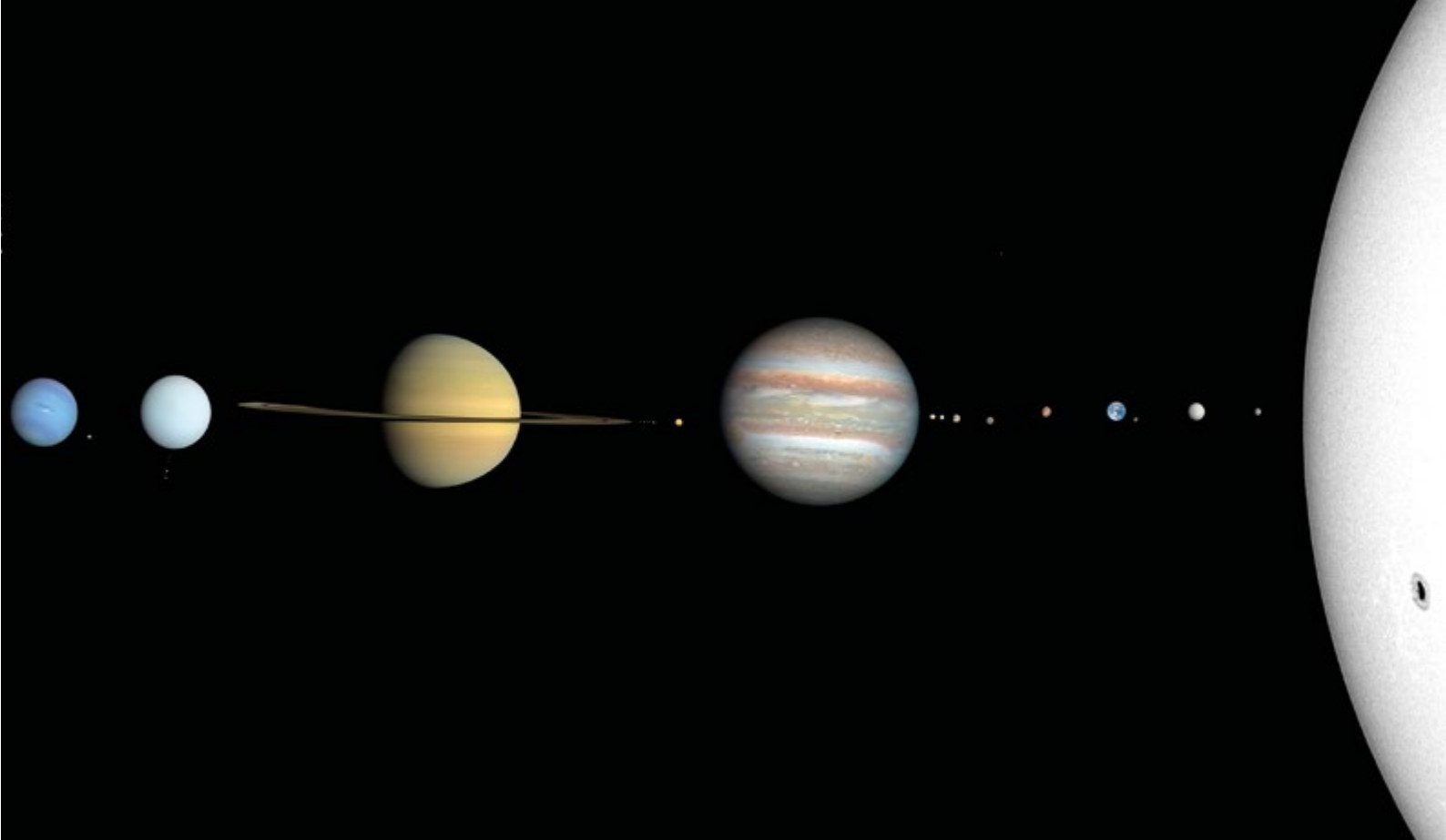
Credinciosul gândește inductiv și Îl găsește din început pe Dumnezeu la tot pasul în lumea înconjurătoare. Omul de știință gândește deductiv și dacă este sincer cu rezultatele cercetării ajunge și el, în final, la Dumnezeu. În lipsa sincerității, se poate vorbi chiar despre o iraționalitate a științei. De exemplu, declarația fizicianului Lipson: „Evoluția a devenit într-un sens o religie științifică, aproape toți oamenii de știință au acceptat-o

și mulți sunt gata să «muleze» observațiile lor astfel încât să se potrivească cu ea”. Atitudinea aceasta este și imorală, nu numai irațională.

Așadar, în spatele paradoxului din titlu nu poate fi decât Dumnezeu, pentru că El Însuși pentru mintea umană este un paradox sau, mai exact, o sumă de paradoxuri: avem un singur

Dumnezeu în trei Persoane, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh; Fiul este Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit; cele două firi ale Lui sunt nedespărțite, neamestecate, neschimbate...

Și câte altele, pe care vă las să le descoperiți singuri... ■

Gravitația: forță misterioasă a Universului

Gravitația ne ține ferm pe pământ și ajută Pământul să se învârtă în jurul Soarelui. De asemenea, această forță invizibilă atrage ploaia din cer și determină marea oceanică de zi cu zi. S-ar părea că această forță gravitațională, de zi cu zi, ar trebui să fie una dintre cele mai bine înțelese concepte din știință. Cu toate acestea, forța gravitațională rămâne un mister profund. Gravitația furnizează un exemplu uimitor de limitare a cunoașterii științifice actuale.

Ce este gravitația?

Isaac Newton și-a pus această întrebare în 1686 și a concluzionat că gravitația este o forță de atracție între toate obiectele. El a realizat că aceeași forță care face un măr să cadă pe pământ, ține și luna pe orbita ei. Forța gravitațională a Pământului determină luna să fie la 1 mm distanță de la a devia în linie dreaptă, în fiecare secundă, în timp ce înconjoară Pământul. Legea Gravitațională universală a lui Newton este una dintre cele mai mari descoperiri științifice din toate timpurile.

Forța gravitațională este una dintre cele patru forțe fundamentale ale naturii.

Observați că forța gravitațională este de departe cea mai slabă dintre cele patru, și cu toate acestea domină pe scara obiectelor din spațiile mari. Așa cum a arătat Newton, atracția gravitațională între două mase devine din ce în ce mai mică pe măsură ce distanța dintre cele două devine mai mare, dar niciodată nu are valoarea zero. De aceea, fiecare particulă din întregul univers atrage de fapt alte particule. Gravitația este o forță cu rază lungă de acțiune în contrast cu forțele tari și cele slabe. Conform relativității generale, efectele gravitației nu sunt instantanee, ci transmise la viteza luminii.

Dar ce este cu adevărat gravitația? Cum

Cele patru forțe de bază ale naturii		
Numele forței	Puterea relativă	Responsabilă pentru
Nucleară tare	1	Stabilitatea nucleilor atomici
Electromagnetică	10-2	Unirea atomică, moleculară
Nucleară slabă	10-6	Procesele de dezintegrare radioactivă
Gravitația	10-43	Stabilitatea obiectelor din spațiu

poate această forță să acționeze peste imensitatea spațiului gol? Și, în primul rând, de ce există? Știința nu a avut prea mare succes în a răspunde la aceste întrebări fundamentale despre natură. Gravitația nu a putut apărea lent prin mutație sau selecție naturală. Ea a fost prezentă chiar de la începutul Universului. Alături de toate celelalte legi fizice, gravitația este în mod sigur o mărturie pentru o creație planificată.

Încercările de a explica gravitația au inclus particule invizibile, numite gravitoni, care călătoresc între obiecte. De asemenea, au fost aduse în discuție sfori cosmice și unde gravitaționale, dar nici unul dintre aceste lucruri nu a fost confirmat. Pur și simplu nu știm cum interacționează din punct de vedere fizic obiectele unele cu altele pe distanțe mari.

Gravitația și Sfânta Scriptură

Când vine vorba de natura gravitației și a științei fizicii în general, două referințe din Biblie sunt de folos.

Prima afirmă că Hristos este înainte de toate și toate lucrurile se țin prin El: „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute, și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. El este mai înainte decât toate și toate prin El sunt așezate” (Coloseni 1, 16-17).

Verbul grecesc „a se ține” (συνιστάω – sinistatō) înseamnă „a se lega”, „a menține” sau „a ține împreună”. Folosirea acestui cuvânt grecesc, în alt

context decât Biblia, se traduce, imaginați-vă, în sensul unui vas care poartă apă în el. Un mecanism fizic folosit este în mod evident gravitația, stabilită de Creator și păstrată fără întrerupere până în ziua de azi. Să luăm în considerare și alternativa; dacă forța gravitațională ar înceta pentru o clipă, ar rezulta cu siguranță un haos instant. Toate obiectele cosmice, inclusiv Pământul, luna și stelele nu ar mai sta împreună. Pe loc toate lucrurile s-ar dezintegra în fragmente mici.

O a doua referință biblică se găsește în Epistola către Evrei 1, 2-3, unde Sfântul Apostol Pavel spune că Hristos ține toate lucrurile prin Cuvântul puterii Lui: „În zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul; Care, fiind strălucirea slavei și chipul ființei Lui și Care ține toate cu cuvântul puterii Sale...”.

„A ține” (φέρω – pherō) descrie din nou fenomenul de susținere sau păstrare a tuturor lucrurilor, inclusiv gravitația. Cuvântul „a ține” în acest verset înseamnă mult mai mult decât pur și simplu a susține o greutate. El are sensul și de control asupra tuturor mișcărilor și schimbărilor active din univers. Această responsabilitate infinită este gestionată prin Cuvântul atotputernic al Domnului, prin care universul însuși a fost chemat în ființă la început. Gravitația, „forță misterioasă” atât de puțin înțeleasă după aproape patru secole de cercetare, este una dintre manifestările acestei minunate susțineri divine. ■

Don Deyoung

Articol preluat de pe site-ul www.facerealumii.ro

Biserica de lemn „Dragoș Vodă”, darul Sfântului Voievod Ștefan

Nu departe de Mănăstirea Putna, lângă biserica satului, sub coama dealului pe care se întinde cimitirul, se vede încă din șoseaua națională o biserică de lemn. Închinată Maicii Domnului, ea este cunoscută drept „biserica Dragoș Vodă”. Istoria ei este strâns legată de cea a Mănăstirii Putna.

Cea mai veche însemnare despre acest lăcaș este a cronicarului Nicolae Costin, la începutul secolului al XVIII-lea: „Înțeles-am și noi de la oameni bătrâni, lăcuiitori de aicea den țară, cum să trage cuvântul den om în om, că o beserică de lemn la Olovăț să fie făcută de Dragoș vodă, și acolo dzic să fie îngropat Dragoș vodă. Și aceia beserică de lemn au mutat-o Ștefan vodă cel Bun de o au clădit la mănăstirea Putna, unde stă până acmu”.

Câțiva ani mai târziu, cronicarul Ion Neculce scrie: „Și iaste hramul bisericii, Vovedenie. Și au zidit Ștefan-vodă la Volovățu altă biserică, de piatră, vrând ca să facă evlavii mănăstirii Putnii, ca să să chieame aceia întâi, fiind acea biserică mai de demult decât alte mănăstiri a lui Alexandru-vodă cel Mare”.

Cercetările dendrocronologice recente ne dau informații importante despre trecutul acestui sfânt

lăcaș. El a fost construit în perioada de început a statului medieval Moldova, cu câțiva ani înainte de anul 1400, și se dovedește a fi, într-adevăr, cea mai veche biserică păstrată în Moldova și cea mai veche de lemn din țară. Mutarea ei la Putna este confirmată cu precizie la sfârșitul domniei Sfântului Voievod Ștefan cel Mare.

În ultimii ani ai vieții, Sfântul Ștefan a căutat să asigure o bază materială solidă pentru Mănăstirea Putna, „mănăstirea lui dragă” și locașul său de veci. A făcut aceasta prin danii și privilegiile, pe care le enumeră într-un document solemn emis la 2 februarie 1503. Numit de istorici și „marele privilegiu pentru Mănăstirea Putna”, el începe astfel:

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Troiță sfântă, deoființă și nedespărțită. Iată eu, robul stăpânului meu Iisus Hristos, Io Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei, [...] a binevoit domnia mea cu a noastră bunăvoință, și cu inimă luminată și curată, și din toată bunăvoia noastră, și cu ajutorul lui Dumnezeu, și am făcut, pentru pomenirea sfântăroșoșilor înaintași bunici și părinți ai noștri, și pentru sănătatea și mântuirea noastră, și pentru

sănătatea și mântuirea doamnei noastre, Maria, și pentru sănătatea și mântuirea copiilor noștri, și am întărit prin acest privilegiu al nostru toate privilegiile mănăstirii Putnei...”

Documentul se încheie cu aceste cuvinte: „Iar după viața noastră, cine va fi domn al țării noastre, din copiii noștri sau din neamul nostru sau pe oricine îl va alege Dumnezeu să fie domn al țării noastre, Moldova, acela să nu clinească dania și întărirea noastră, ci s-o întărească și s-o împuternicească, pentru că am cumpărat cu banii noștri și am dat și am scris acelei sfinte mănăstiri de la Putna”.

În rânduiala Bisericii Ortodoxe, ordinea canonică a mănăstirilor este dată de vechimea lor. Sfântul Ștefan a dorit ca Mănăstirea Putna să fie prima între mănăstirile Moldovei. Pentru a-și împlini această dorință, el a dăruit biserica de lemn, cunoscută de toți ca cea mai veche din țară, Mănăstirii Putna, și a strămutat-o în apropierea incintei. Ea s-a înscris, astfel, în rândul odoarelor ctitoricești ștefanieni, cele mai de preț pentru obștea putneană, între care se mai numără sfintele moaște, icoanele pictate sau brodate și manuscrisele cu miniaturi ale veacurilor XV–XVI.

În schimbul bisericii de lemn, Sfântul Ștefan a construit pentru creștinii satului Volovăț o biserică mare de piatră, cu hramul Înălțarea Sfintei Cruci.

În anii care au urmat, când satul Putna încă nu exista și braniștea mănăstirii se întindea până la satul Vicov, biserica aceasta de lemn a fost unul dintre altarele mănăstirii, așa cum se vede și în tabloul

pictat în timpul Sfântului Iacob Putneanul: o biserică mică, fără abside, cu intrarea pe latura de sud. În jurul ei se aflau câteva chilii pentru călugării iubitori de liniște. Va fi fost folosită de părinți pentru slujbele zilnice în timpul lui Vasile Lupu, când a fost reconstruită biserica voievodală sau în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, când biserica voievodală fusese avariata de un cutremur și toată incinta era ruinată.

În timpul Sfântului Mitropolit Iacob, lângă această biserică s-a aflat prima școală rurală din Moldova, înființată de el pentru copiii satului (1759), și tot aici a avut reședința arhimandritul cărturar Vartolomei Mazereanu. Acesta a făcut în anii 1760–1761 o catapeteasmă în stil baroc, pictată de patru zugravi moldoveni. Cu puțin înainte de sfârșitul său, arhimandritul Vartolomei a extins biserica prin adăugarea celor două abside și a unui pridvor (1788). A fost un lucru necesar, în contextul noii stăpâniri austriece: biserica de lemn a devenit biserică parohială pentru satul Putna care, în doar doi ani, a crescut de la 9 la 119 familii.

Până în anul 1868, aici au slujit tot părinții Mănăstirii Putna în calitate de preoți parohi ai satului și slujbele s-au ținut permanent până în anul 1908, când a fost construită noua biserică de zid cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”.

În toamna anului 2022, cu binecuvântarea și purtarea de grijă a Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, biserica de lemn a revenit în patrimoniul Mănăstirii Putna. Cu rugăciunile Sfântului Voievod Ștefan, în curând se va lansa un proiect de restaurare a acestui important reper al istoriei noastre, în vederea includerii în circuitul muzeal al Mănăstirii Putna. ■

Protosinghel Timotei Tiron

Biserica Dragoș Vodă, tablou sec. al XVIII-lea, detaliu

BISERICILE „CĂLĂTOARE”

Tradiția bisericilor de lemn la poporul român avea și o latură practică. Într-o lume plină de nestatornicie, bisericile din lemn erau mutate cu ușurință de meșterii pricepuți, de unde și expresia „biserici călătore”.

Strămutarea se făcea la schimbarea locului geografic al comunității, atunci când oamenii erau nevoiți să se ferească din calea primejdiilor și lucrul lor cel mai de preț trebuia pus la adăpost.

Bisericile de lemn puteau fi, de asemenea, transferate de la o comunitate la alta, prin vânzare-cumpărare, asemenea unor bunuri. Uneori, când într-o așezare se ridica o biserică de piatră, biserica mai veche de lemn putea fi vândută locuitorilor altui sat care, din felurite pricini, nu mai aveau loc de închinare.

Mănăstirea „Sfântul Ilie” Șcheia

Reînființarea și resfințirea unei ctitorii ștefaniene

În ședința Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților din 7 martie 2022, a fost decisă reînființarea a încă unei mănăstiri închise după ocuparea Bucovinei de Imperiul Habsburgic. Resfințirea ei a avut loc în 20 iulie 2022.

Mănăstirea „Sfântul Ilie” din Șcheia, Suceava, a fost ctitorită de Sfântul Voievod Ștefan cel Mare între 1 mai și 15 octombrie 1488, pe locul unui locaș monahal de lemn, ridicat de Iliăș Vodă (1432–1433, 1435–1442).

După epoca ștefaniană, a fost realizată pictura exterioară în vremea lui Petru Rareș. Sfântul Mitropolit Varlaam al Moldovei (1623–1653) a reparat biserica și a refăcut pictura. Alți purtători de grijă au fost Episcopul Daniil, de metanie din Mănăstirea Solca, Sfântul Mitropolit Iacob Putneanul, Mitropoliții Sava și Gheorghe ai Moldovei și Episcopii Calistru și

Dositei Herescu de Rădăuți – cu toții vrednici ierarhi implicați în ctitoriri și rectitoriri în Moldova și, în special, în zona Sucevei.

În 1775, Bucovina a fost ocupată de către Imperiul Habsburgic, iar majoritatea mănăstirilor și schiturilor au fost desființate, rămânând deschise doar Putna, Sucevița și Dragomirna. La 29 aprilie 1785, Mănăstirea Sfântul Ilie a fost desființată. Biserica mănăstirii a devenit biserică parohială. Chiliile călugărești au fost demolate.

După reînființarea mănăstirii, în 20 iulie 2022 a avut loc slujba de resfințire a locașului ștefanian, în urma unei restaurări efectuate în perioada 2019–2022. Biserica a fost resfințită de Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, și de Preasfințitul Părinte Damaschin Dorneanul, Episcop-vicar al aceleiași eparhii. În semn de cinstire a ctitorului, biserica a primit cel de-al doilea hram, „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare”.

Tot în această zi, a fost instalat protosinghelul Elisei Preutu ca întâiul stareț după 237 de ani de la închiderea sfântului lăcaș. În continuare, au fost conferite mai multe ordine eparhiale, între care Ordinul „Sfântul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava” preoților Eduard Gavrilei și Dimitrie Mihoc, Ordinul „Crucea Bucovinei” domnului prof. univ. dr. Adrian Cioroianu, director al Bibliotecii Naționale a României, și domnului Vasile Andriciuc, primarul Comunei Șcheia, Ordinul „Mușatinii” domnului Lucian Romașcanu, Ministru al Culturii.

Evenimentul resfințirii Mănăstirii ștefaniene „Sfântul Ilie” s-a desfășurat în cadrul manifestărilor Anului Jubileu 2022 „Moștenirea mușatină – cultură, credință, istorie”. ■

Așteptări și nădejdi ale românilor din Ucraina

Marin Gherman

Care este situația comunității românești din Ucraina din punct de vedere bisericesc, lingvistic, educațional, economic, și care sunt cauzele plecării în străinătate?

Situația comunității românești din Ucraina este mult mai complicată acum, în contextul războiului, decât până la invazia la scară largă. Conflictul bisericesc din Ucraina i-a prins pe etnicii români între Kiev și Moscova, iar orice decizie a lor în direcția uneia dintre capitale va avea consecințe identitare imprevizibile. A apărut riscul enorm al dispariției unor biserici sau comunități de enoriași care se roagă în limba română, în urma eforturilor Kievului de a elimina orice elemente ale influenței cultural-spirituale ale Rusiei asupra populației din Ucraina în contextul invaziei.

În plan lingvistic și educațional, legislația în domeniul învățământului amenință continuitatea identitară, limba română este mai puțin vorbită de copii, este o limbă tot mai săracă, iar comunitatea este artificial divizată lingvistic în vorbitori de română și de „moldovenească”, în ciuda faptului că în Republica Moldova s-a renunțat deja la această sintagmă stalinistă. Numărul de școli cu predare în limba română a tot scăzut în ultimii 30 de ani, iar Legea Educației adoptată în 2017 a pus sub semnul întrebării întregul sistem de educație în limba maternă din Ucraina.

Acum, sărăcia bate tot mai tare la ușa românilor, tinerii pleacă în străinătate, iar numărul de elevi din școli și copii în grădinițe descrește. Forța distrugătoare a războiului se suprapune peste factorii destructivi din ultimele decenii care nu au dispărut. Dacă războiul nu se va încheia în curând, iar sărăcirea și depopularea vor continua, comunitatea românească riscă să ajungă în situația în care bisericile vor fi tot mai pustii, școlile – cu mai puțini copii, iar numărul tinerilor români uciși pe front va tot crește. Reducerea natalității și stabilirea cu traiul a tinerilor români peste hotare va însemna o provocare existențială pentru românii din Ucraina, iar pulsul românesc riscă să devină din ce în ce mai slab. Există și alte scenarii, care par a fi mai optimiste, însă acestea depind direct de situația de pe front și de posibila alăturare a Ucrainei la familia de state europene.

Ce așteaptă românii din Ucraina de la statul ucrainean?

Într-un studiu realizat de Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți, pe care l-am coordonat la finele anului 2022 și care a inclus sondarea opiniei publice a vorbitorilor de limba română din regiunile Odesa, Transcarpatia și Cernăuți, se vede foarte clar că 64% dintre membrii comunității românești din Ucraina consideră accesul la

învățământul în limba maternă ca fiind cea mai mare problemă pentru ei din ultimii 30 de ani, urmând închiderea ziarelor, dispariția emisiunilor de televiziune și radio în limba română (52%), un interes scăzut al României față de situația comunității românești (48%), părăsirea de către tineri a satelor (43%), politica Ucrainei care nu a fost una favorabilă pentru comunitatea română (43%), lipsa de investiții ale Ucrainei în localitățile unde locuiesc vorbitorii de limba română (42%). Doar 12% dintre vorbitorii de limba română sunt convinși că toate drepturile lor au fost respectate cu strictețe, în timp ce 8% au decis să nu răspundă la această întrebare. 80% dintre vorbitorii de limba română din Ucraina au menționat că au existat anumite probleme mai mici sau mai mari la acest capitol.

Din aceste răspunsuri reiese că românii așteaptă de la Ucraina să fie mult mai permisivă în planul accesului la o rețea de educație, presă și cultură în limba română, să investească mai mult în localitățile românești. Desigur, au apărut și multe alte așteptări în contextul războiului privitoare la securitate, însă tematica identitară este una dintre cele mai importante. Așteptarea comunității românești de la reprezentanții statului ucrainean poate fi rezumată la versul marelui poet basarabean Grigore Vieru, scris într-un alt context istoric, dar la fel de actual și acum: „Lăsați-ne în legea noastră!”

Ce așteaptă românii din Ucraina de la statul român?

România este destul de idealizată în mediul comunității românești din Ucraina. Se vorbește mult la Cernăuți, Ismail sau Slatina despre păstrarea identității naționale și a limbii române, în timp ce la București sau în alte localități ale României acești piloni existențiali sunt considerați ca prezenți de la sine. Deseori, românii din Ucraina se arată a fi dezamăgiți de un oarecare dezinteres al instituțiilor statului român față de problemele lor identitare, lingvistice sau economice. Unii nu înțeleg de

ce preocupările românilor din nordul Bucovinei privind păstrarea limbii, culturii și credinței nu sunt împărtășite de întreaga societate românească, de ce s-a produs o ruptură, o izolare informațională, un dezinteres al României față de ei. Alții constată un abandon în ultimii 30 de ani din partea României, ceea ce îi face mai puțin vocali, mai prudenți și mult mai expuși proceselor de asimilare lingvistică.

Citez din nou sondajul din toamna anului 2022 pentru că nu avem un alt studiu sociologic realizat din 1991 până acum. Un interes scăzut al României față de situația comunității românești a fost menționat de 48% dintre vorbitorii de limba română din Ucraina. Rezultatele unor interviuri de tip focus grup cu reprezentanții elitei intelectuale românești din Ucraina arată că educația, presa și cultura necesită susținere continuă din partea Bucureștiului pentru păstrarea identității românești după terminarea războiului. A fost susținută ideea înființării unor școli private cu predare în limba română de mai mulți participanți la discuții. În linii mari, românii din Ucraina și-ar dori să vadă o mai mare implicare a României în rezolvarea problemelor lor și o politică diplomatică pro-activă.

Ce așteaptă românii din Ucraina de la Uniunea Europeană?

Uniunea Europeană este văzută de către românii din Ucraina din două perspective. Prima se referă la bunăstare, stabilitate și creștere economică. Toți doresc șanse mai mari de angajare în câmpul muncii și libera circulație prin dispariția frontierelor. Cea de a doua perspectivă se referă la modernizarea legislației ucrainene în domeniul asigurării drepturilor minorităților naționale în baza normelor europene. Din aceste considerente, apropierea de UE este văzută ca un colac de salvare pentru comunitatea românească din Ucraina.

Observăm diverse reacții în rețelele de interacțiune socială când vine vorba de unele legi ucrainene, care vin în contradicție cu standardele internaționale.

Membrii comunității românești, de cele mai multe ori, scriu că „Ucraina nu va adera niciodată la UE dacă nu-și va modifica legislația”. Sunt astfel de reacții și pe teritoriul României. Așteptările europene ale românilor din Ucraina devin tot mai mari în contextul valului de emigrație cauzat de război. După ce vor reveni acasă, aceste persoane vor solicita aceleași drepturi, aceleași reglementări juridice ca și în cazul statelor UE în care au locuit. Europeanizarea comunității românești din Ucraina este un proces iminent, cu toate avantajele și dezavantajele acestui fenomen specific.

Cum și de unde să ne alegem modelele pentru o învioreare a neamului, a conștiinței și a demnității românești și creștine?

Aceste modele trebuie căutate în trecut, în istoria neamului românesc. Să ne gândim la Mihai Eminescu, la Ștefan cel Mare, la Nicolae Iorga, Spiru Haret sau la bucovineanul Ilie Motrescu. Să ne gândim la cei care și-au dat viața pentru limba română și la responsabilitatea noastră istorică. Trebuie cercetat modul cum au reușit românii de odinioară să-și păstreze identitatea, limba și tradițiile. Și anume în acest domeniu întâmpinăm anumite probleme – istoria românilor nu este predată în școlile de cultură generală din regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa, iar accesul la informații despre adevărata istorie a neamului românesc este foarte mic. Drept urmare, a scăzut interesul tinerei generații față de acest subiect.

Tânăra generație trebuie să devină o prioritate pentru toate societățile culturale românești din Ucraina, pentru toate organele de presă. Ar trebui să ne adaptăm metodele de promovare a valorilor naționale în baza așteptărilor noilor generații. Avem nevoie de modernizarea metodelor de comunicare cu tinerii prin descoperirea nu numai a componentelor spirituale sau culturale ale limbii române, ci și a potențialului economic al acesteia. Tinerii români din Ucraina nu sunt o minoritate marginalizată de timpuri, ci vorbitorii unei limbi europene, ei fac parte din neamul românesc și din familia Europei Unite. Deci, a fi român din Ucraina trebuie să fie un prilej de mândrie pentru că această comunitate istorică reprezintă o punte transfrontalieră între statul ucrainean aflat în război și lumea liberă.

Românii din Ucraina sunt atașați de Biserica Ortodoxă Română? Și-ar dori revenirea la Biserica Mamă?

Revin încă o dată la sondajul desfășurat în toamna anului 2022. Potrivit rezultatelor aceluși studiu, jumătate dintre membrii comunității românești din Ucraina au declarat că frecventează serviciile divine în limba română la Biserica Ortodoxă Ucraineană păstorită de Mitropolitul Onufrie, care s-a subordonat canonic până la sfârșitul lunii mai 2022 Patriarhiei de la Moscova, iar 29% au precizat că sunt creștini, dar nu frecventează servicii divine. Așadar, Biserica Ortodoxă Ucraineană păstrează majoritatea lăcașurilor de cult în care serviciul divin este oficiat în limba română.

61% dintre respondenți consideră că este o idee bună deschiderea unor lăcașuri de cult în regiunile Cernăuți, Transcarpatia și Odesa de către Biserica Ortodoxă Română, în timp ce 35% au ales să nu răspundă la această întrebare. Nu avem alte informații, întrebarea fiind pusă într-un alt context atunci. Nu am întrebat de transferul bisericilor existente în subordinea Bisericii Ortodoxe Române, ci despre deschiderea în principiu a unor lăcașuri de cult în Ucraina. Acum, contextul este altul după ce Kievul a luat măsuri foarte dure față de Biserica Ortodoxă Ucraineană, acuzând-o de colaborarea cu regimul Vladimir Putin.

Totuși, Biserica Ortodoxă Română are tot dreptul istoric și legal să revină în arealul său firesc, rupt de la trupul Bisericii Mamă în urma raptului sovietic. Constat o oarecare temere în

mediul comunității românești de a nu fi criticați de autoritățile ucrainene dacă vor declara că doresc revenirea la Biserica Ortodoxă Română. Biserica Mamă așteaptă de la comunitatea românească din Ucraina o solicitare colectivă, o organizare și fermitate pentru inițierea unor astfel de demersuri, însă românii din cele trei regiuni ucrainene așteaptă ca inițiativa să vină de la Patriarhia de la București. Ei își doresc să se alăture unei inițiative de acest gen pentru a nu fi supuși unor riscuri în contextul legii marțiale și a realităților hibride din Ucraina. Ca și în cazul statului român, comunitatea românească așteaptă și de la Biserica Ortodoxă Română acțiuni pro-active de sprijin și găsirea de soluții pentru păstrarea limbii române în lăcașurile de cult. ■

Cuvânt din Siria

Arhimandrit Meletie Shattahi

Orbii care văd și văzătorii orbi

Izvorul bucuriei omului este inima sa. Dacă Dumnezeu sălășluiește în ea, zidindu-și acolo Împărăția, nimeni nu poate scoate afară adevărata pace din sufletul celui care s-a făcut locaș

lui Dumnezeu.

Credincioșilor nu li s-a făgăduit că nu vor fi încercați sau că nu vor suferi. Dimpotrivă, ei suferă poate mai mult, dar ceea ce îi mângâie este faptul că ei își dau seama de planul lui Dumnezeu în orice încercare.

Fiul lui Dumnezeu n-a venit ca să Se arate pe Sine făcător de minuni, ci pentru a săvârși lucrările Tatălui Său, Cel care L-a trimis. El a venit în lume pentru a lucra voia Tatălui Său, în ascultare desăvârșită, ca Fiu al Tatălui și Fiu al Omului. De aceea, cel care ascultă de Dumnezeu este părtaș al lui Hristos în ascultarea Lui. Mai mult decât atât, El a venit ca să lucreze până este ziuă. Aceasta este o chemare la acțiune pentru noi toți, ca să nu ne încheiem viața fără a ne împlini misiunea.

Iisus a venit în lume ca un Mântuitor, nu ca un judecător. Cei răi, însă, când refuză lucrarea Lui, se judecă pe ei înșiși. Misiunea lui Hristos a produs două categorii de oameni: prima categorie sunt cei care admit că sunt „orbi” și, în consecință, cred și primesc lumina; a doua categorie sunt cei care cred că văd și refuză credința, bucurându-se de întunericul lor. Atunci, lucrarea lui Hristos îi judecă. Lucrarea și Evanghelia lui Hristos devin viață celor care caută viața, iar cei care aleg să rămână în adâncul păcatului se condamnă singuri la moarte.

Biserica încearcă să fie lângă oameni

Deși este multă deznădejde între oameni în Siria, o țară distrusă după unsprezece ani de război, totuși venim ca să vă dăm nădejde. Nădejdea aceasta sporește când vin în România și văd ce țară frumoasă și liniștită aveți. Totuși, nu înțeleg de ce mulți români pleacă din țara aceasta. Aveți atâta liniște și pace, aveți căldură în case iarna, aveți tot ce trebuie. Aveți mâncare și băutură, aveți bisericile în care vă puteți închina, puteți să mergeți la școli, în spitale când e nevoie. Mulți, în alte țări, cum este și Siria, nu au toate acestea. Voi le aveți și nu înțeleg de ce unii dintre români vor să plece din țară. Niciodată nu va fi casa ta acolo unde pleci. Doar aici este casa ta și nu trebuie să o părăsești.

Așadar, am venit cu nădejdea aceasta, să văd ce frumusețe aveți aici – frumusețe pe chip, frumusețe în suflet, frumusețe a vieții spirituale în Biserică. Pe toate acestea nu trebuie să le părăsiți.

Acum, cu toate păcatele noastre, Biserica încearcă să facă un lucru bun acolo, în Siria, încearcă să fie lângă oameni. Și-a dat seama de la început că rolul ei este foarte important. Ceea ce face Biserica acolo nu poate altcineva să facă. De aceea, de la început, Biserica a urmat pilda samarineanului milostiv și îi ajută pe toți acolo, nu numai pe creștini. Până la urmă, pe orice om trebuie să-l vedem ca și cum el este Iisus Hristos și că Domnul Hristos ne cere ajutorul și nu avem dreptul să-i spunem „nu, nu se poate”. Nu este suficient să fii un om religios sau un credincios numai teoretic, ci trebuie să fii în același timp uman, adică omenos. Credința este una, umanitatea alta, și ambele sunt foarte importante. Este exact ca Sfânta Cruce: ea este formată din două lemne: cel vertical este semnul credinței, indicând relația între om și Dumnezeu, cel orizontal este semnul omeniei, amintindu-ne de relația dintre om și fratele sau aproapele său. Fără cele două lemne crucea nu este completă, nu este cruce. Dintru început am înțeles că prin fapte se vede credința, așa cum spune și Sfântul Iacov în epistola sa: „Ce folos, frații mei, dacă spune cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să mântuiască? Credința, dacă nu are fapte, este moartă în ea însăși. Dar va zice cineva: tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea” (Iacov 2, 14, 17–18). Asta încearcă Biserica să arate nu numai creștinilor, ci și musulmanilor, că credința noastră este vie prin faptele cele bune. Nu putem să așteptăm ca ceilalți să țină crucea suferinței în prezența tăcerii noastre. ■

Parcursul spre Ortodoxie al unui tânăr obosit de utilitarismul materialist

Dionisie Kenan Wang

Kenan Wang, botezat Dionisie, s-a născut în China, dar de aproape un deceniu este stabilit în România și este căsătorit cu o româncă. În prezent, este doctorand la Facultatea de Istorie din București și simultan student la Teologie, deoarece dorește să devină preot. Parcursul său către Ortodoxie diferă de cel al majorității convertiților, fiind atras de împlinirea intelectuală pe care a găsit-o în Ortodoxie.

Cum ați cunoscut Ortodoxia și ce v-a determinat să deveniți ortodox?

Întreaga mea căutare spirituală a reprezentat o luptă împotriva utilitarismului, iar căile prin care am ajuns la creștinismul ortodox pot fi rezumate la

două, restul aspectelor relevante fiind dezvoltate pe baza acestora.

Prima cale a fost cea estetică. Din păcate, trăim într-o epocă marcată de utilitarism, cu nuanțe și grade diferite în funcție de contextul geografic, cultural, economic sau politic, însă acesta se

impune ca un fenomen universal, un *geist* al epocii noastre.

Acest utilitarism se reflectă în absolut toate aspectele vieții noastre, mai ales în estetică. De mic mi-am dat seama că vechile clădiri sunt, în general, mai frumoase decât cele recente. Nu pentru că nu ar exista capodopere ale arhitecturii contemporane, ci pentru că, în majoritatea cazurilor, criteriul principal al construcțiilor este profitabilitatea. Spațiul liber în care creativitatea arhitectului poate excela s-a redus semnificativ comparativ cu, de exemplu, epoca renescentistă. Această situație nefericită este agravată de faptul că am copilarit într-un oraș industrial de tip sovietic, unde totul este gri și „brutal”, totul este creat după principiile utilitariste. Efectiv, mă simțeam „asfixiat” în orașul meu natal. Desigur, situația nefericită nu se limitează la arhitectură, ci se extinde și la vestimentație, la comportamentul oamenilor, la limbajul folosit în interacțiunile cotidiene etc.

Cred că toți oamenii se nasc cu o aspirație către frumusețe, pentru că Dumnezeu este sursa frumuseții, iar vocația naturală a omului este îndumnezeirea – aceasta fiind imprimată în adâncul sufletului nostru. Însă, la mulți, dacă nu la majoritatea oamenilor, această aspirație a fost inhibată, astfel

încât și-au pierdut perspectiva verticală asupra vieții și se mulțumesc cu starea degradantă a acestei *vallis lacrimarum* (valea plângerii). Din fericire, providența lui Dumnezeu m-a ferit de această inhibare. Aspirația mea către realitățile superioare nu numai că nu a fost inhibată, ci a devenit din ce în ce mai ardentă. Pentru acest lucru am plătit prețul marginalizării în școală și în familie; însă – iată harul lui Dumnezeu –, părinții mei erau suficient de ocupați cu munca, încât nu au avut timp să-mi inhibe această aspirație și să mă conformeze pseudo-valorilor utilitariste ale societății.

Aici începe a doua cale, căutarea mea filosofică. Inițial, am fost atras de budism, din două motive. În primul rând, templele budiste erau printre puținele locuri unde puteam observa frumusețea liniștii și armoniei; construirea și decorarea lor au fost ghidate de alte criterii decât cele utilitariste. Această frumusețe nu se poate compara cu cea a bisericilor creștine din Europa, însă este net superioară diverselor forme de „biserici garaje/depozite” din Asia. Un alt motiv a fost faptul că budismul a reprezentat, pentru mai bine de un mileniu, ultimul refugiu al oamenilor din China care au simțit nevoia unei căutări metafizice și, tocmai datorită acestui fapt, nu au putut fi integrați în societatea chineză.

De atunci, mi-am dorit să mă dedic în totalitate studiului religiei. Am avut o dorință arzătoare de a deveni monah, indiferent de religie, pentru a scăpa de pseudo-valorile utilitariste. Am studiat budismul și am fost fascinat de metafizica sa, deoarece în filosofia chineză (nu doar cea contemporană, ci și cea clasică) căutarea metafizicii este inhibată, pe motivul că nu ar aduce niciun beneficiu imediat societății. Budismul, fiind o religie metafizică, căuta exact ceea ce este inhibat, deși nu interzis, în societatea chineză. Cu toate acestea, pesimismul eshatologic

Dumnezeu a construit un pod între El – Creatorul – și creație, între etern și temporal, între imutabil și mutabil, între imortal și mortal. O astfel de dogmă nu se găsește în nicio altă religie.

inerent budismului m-a determinat să mă orientez către alte religii. Practic, conform budismului, viața noastră – nu doar cea pământească, ci și cea cerească – nu are niciun sens; iar singurul obiectiv al învățaturii și al ascetismului budist este stingerea suferinței printr-un proces de depersonalizare.

În plus, metafizica budistă mi s-a părut incompletă, chiar dacă este mult superioară pseudo-metafizicii neo-confucianiste (care de fapt este o etică socială absolutizată); însuși Buddha i-a îndemnat pe ucenicii săi să nu caute adevărurile despre originea universului, originea căderii omului etc., ci să se concentreze exclusiv pe stingera suferinței.

Oricât de „raționalist” aș fi, în această privință trebuie să strig „Credo quia absurdum”!

După aceea, am studiat și islamul, dar mi-am pierdut rapid interesul pentru această religie. Practic, islamul este o religie a supunerii. Se proclamă ca fiind stilul de viață impus de Dumnezeu oamenilor, iar oamenii trebuie să se supună și atât. De asemenea, islamul este o religie care urmărește așa-numita „fericire în ambele vieți”; renunțarea la societate nu numai că nu este considerată o virtute, ci este văzută ca o deviație; dovadă stă faptul că, în islam, monahismul este descurajat. Practic, întreaga metafizică islamică este o continuare a metafizicii grecești antice; contribuțiile filosofilor islamici la dezvoltarea ulterioară a metafizicii nu pot fi comparate cu cele ale filosofilor creștini. Mi s-a părut că islamul nu se potrivește căutărilor mele spirituale.

Am ajuns la creștinism fiind fascinat de ideea de Dumnezeu-Om, de faptul că acel *primum movens* nu este doar personal, ci și intervenționist, și mai mult decât atât, iubește oamenii atât de mult încât S-a făcut om, asumându-Și natura umană. Astfel, a construit un pod între El – Creatorul – și creație, între etern și temporal, între imutabil și mutabil, între imortal și mortal. O asemenea dogmă nu se găsește în nicio altă religie. De fapt, o astfel de idee este chiar blasfematoare pentru alte religii; nici creștinii nu au putut să-i accepte pe deplin strălucirea decât după multe lupte. Chiar și apostolii au fost șocați de cuvintele Mântuitorului privind euharistia. Primele șapte sinoade ecumenice au tratat tocmai problema unei asemenea posibilități.

Realitatea divino-umană a „evenimentului Iisus” are și o dimensiune socială. Anume, dacă Logosul lui Dumnezeu Și-a asumat natura umană, care este universală și se reflectă în fiecare om, indiferent de poziția sa socială sau de bogăția materială pe care a acumulat-o, atunci cum poate un om muritor să discrimineze pe cei mai vulnerabili

decât el? Acesta este remediul „maledicției naturale” a tuturor civilizațiilor clasice, în special a civilizației chineze, pentru care o astfel de egalitate este de neconceput. Nu se poate ajunge la această concluzie prin lumina rațiunii naturale, ci doar prin revelație dumnezeiască. Oricât de „raționalist” aș fi, în această privință trebuie să strig „Credo quia absurdum”!

Am descoperit creștinismul prin intermediul filierei catolice. În schimb, nu m-am interesat prea mult de protestantism, pentru că mi s-a părut anacronic. Abordarea protestantă asupra Sfintei Scripturi, precum și asupra istoriei Bisericii, este destul

de similară cu cea islamică. Totuși, trebuie să recunoaștem că protestantismul a contribuit enorm la patrimoniul lingvistic, cultural și filosofic al Europei. Dumnezeu a rânduit ca acolo unde catolicii nu și-au valorificat talanții dați de El, să vină alții să-i valorifice.

Pot spune că baza mea filosofică este una aristotelic-scolastică. Sunt familiarizat cu teologia catolică, în special cea scolastică, dar sunt deschis și față de alte abordări precum cele de după Conciliul II Vatican. Însă ceea ce m-a determinat să devin ortodox și nu catolic este faptul că în Ortodoxie mi se permite să practic „creștinismul Sfinților Părinți”; să am aceeași *phronema* precum

ei și să dezvolt teologia pe baza teologiei lor. Aceasta nu înseamnă în niciun caz că doresc să abordez exclusiv aceleași subiecte pe care ei le-au abordat deja, ci înseamnă că îmi doresc să abordez subiectele actuale în cadrul gândirii teologice a Sfinților Părinți.

În biserica catolică, din păcate, lucrurile nu mai stau așa. Probabil datorită unei dorințe de a-și extinde numărul de credincioși, în catolicism aproape toate abordările teologice și toate stilurile de viață pot fi aprobate, chiar dacă reprezintă deviații grave față de creștinismul Sfinților Părinți. De exemplu, există celebra „teologie” a eliberării, care folosește ca metodologie dialectica materialistă marxistă. Până și astfel de curente sunt tolerate astăzi în biserica catolică. Întrebarea mea este: dacă metodologia marxistă este așa de potrivită pentru cercetarea teologică, atunci ce rost a avut teologia Sfinților Părinți? Dacă Împărăția lui Dumnezeu nu este decât o „decorațiune retorică” ce se referă în realitate la o utopie pământească, atunci care ar mai fi sensul ultim al vieții noastre, căci oricum suntem muritori?

Probabil că pentru mulți, în catolicism continuă să fie posibilă practicarea creștinismului Sfinților Părinți, însă acesta nu a fost cazul meu. Din interacțiunile mele cu ierarhi, preoți și teologi catolici, am simțit o presiune neplăcută din partea lor. Toți mă încurajau „să dezvolt teologia creștină în cadrul gândirii chineze”. Această abordare ar fi fost în contradicție cu întreaga mea căutare spirituală, prin care îmi doream să mă lepăd de gândirea chineză, care inhibă căutările metafizice. Cred că ei au fost bine intenționați și doreau ca eu să pot contribui la evanghelizarea Chinei – lucru pe care îl consider imposibil. Dar au uitat faptul că evanghelizarea nu este similară cu extinderea unei afaceri într-o piață nouă. Nu trebuie să aplicăm logica corporatistă în Biserică. Pentru evanghelizare, contează spiritul omului, nu potențialul economic sau politic al acestuia. Dacă omul se închide într-o perspectivă orizontală asupra lumii, atunci evanghelizarea nu este posibilă, iar abordarea acestui subiect nu poate fi decât o întristare pentru mine personal.

Din fericire, Dumnezeu m-a ghidat spre Ortodoxie, iar toate lucrurile care mi s-au întâmplat confirmă că a fost voia Lui. În Ortodoxie, nu doar că nu am mai simțit presiunea de „a dezvolta teologia creștină în cadrul gândirii chineze”, dimpotrivă, sunt apreciat pentru adeziunea mea fermă la *phronema* Sfinților Părinți.

V-ați născut și ați crescut în China, până la 14 ani. Venind dintr-o civilizație extrem-orientală, cum percepeți creștinătatea răsăriteană și creștinătatea apuseană din civilizația europeană?

Aș dori să răspund la această întrebare în calitate de cercetător al istoriei bisericești, pentru că percepția tipică chinezească la un astfel de subiect ar fi: „între ele nu este nicio diferență, abordează niște lucruri inutile care nu contribuie cu nimic la bunăstarea omului”.

Dumnezeu a rânduit ca mesajul evanghelic să se răspândească mai întâi în contextul greco-roman. Sfinții Părinți au preluat terminologii și concepte din filosofia greacă pentru a-și dezvolta teologia, iar instituționalizarea Bisericii creștine a urmat modelul administrației romane. Ambele culturi sunt părți constitutive ale creștinismului pe care îl cunoaștem astăzi. Este normal să apară diferențe de abordare și de nuanțare în teologie, așa cum, în epoca patristică, Școala Alexandrină avea o teologie destul de diferită față de teologia Școlii Antiohiene.

Ce m-a determinat să devin ortodox și nu catolic este faptul că în Ortodoxie mi se permite să practic „creștinismul Sfinților Părinți”.

Motivațiile geopolitice au condus la înstrăinarea inițială a celor două părți ale bisericii creștine, apoi la nefericitul moment al mării schisme din 1054. Ruptura finală a venit după 1204, când cruciații au jefuit Constantinopolul, comițând nu doar crime de război, dar și nenumărate sacrilegii.

După momentul rupturii finale, creștinătatea apuseană a luat o cale diferită de cea a creștinătății răsăritene, cu toate avantajele și dezavantajele ei. Creștinătatea apuseană dispunea de suficiente resurse pentru a se dezvolta, atât în teologie, cât și în științele profane și în administrație. La acest

Evangelizarea nu este similară cu extinderea unei afaceri într-o piață nouă. Nu trebuie să aplicăm logica corporatistă în Biserică. Pentru evangelizare, contează spiritul omului, nu potențialul economic sau politic al acestuia.

lucru au contribuit marile descoperiri geografice și faptul că era ferită de invaziile barbare – țările ortodoxe din Balcani constituind scutul Europei în fața expansionismului musulman, Reconquista

peninsulei Iberice se apropia de victoria finală, iar maghiarii, balticii și barbarii din nord erau deja creștinați. De aceea, putem vorbi de o dezvoltare teologică neîntreruptă în Occident. Aceștia au fost mereu pro-activi în abordarea subiectelor noi, iar independența Statului Papal le-a permis să se bucure de o libertate de exprimare mai mare decât

creștinătatea răsăriteană sub simfonia bizantină sau sub tirania otomană/mongolă/țaristă.

În schimb, creștinătatea răsăriteană a avut o istorie mai puțin fericită. Imperiul Bizantin nu s-a recuperat niciodată după distrugerile cauzate de a patra cruciadă, situația fiind agravată în mod fatal

de expansionismul otoman. Din nefericire, în timpul ocupației otomane, a fost grav afectată misiunea pe care Biserica Ortodoxă o desfășura în rândul popoarelor balcanice și nu numai. Într-o astfel de circumstanță, cu greu se poate vorbi despre o dezvoltare teologică, culturală sau științifică. În Muntele Athos, cercetarea științelor naturale era mai înfloritoare în secolul al XIV-lea decât în epoca luminilor! Popoarele ortodoxe din Balcani se aflau într-o

situație și mai disperată: acestea nici nu au avut timp să-și dezvolte o cultură teologică bogată și deja erau nevoite să se lupte pentru supraviețuirea fizică.

Pe de altă parte, tocmai această stare de stagnare a conservat cadrul gândirii patristice în creștinătatea răsăriteană. Aici se manifestă pronia lui Dumnezeu, Care nu permite niciun rău dacă acesta nu poate constitui un prilej prin care omul să fie capabil să accepte invitația lui Dumnezeu de a face bine. Creștinătatea apuseană ne-a arătat ce înseamnă părăsirea cadrului de gândire patristică, dându-și singură o lovitură gravă, reprezentată de reforma protestantă. Martin Luther însuși s-a proclamat ucenic spiritual al lui William de Ockham. Originea teologică și spirituală a reformei protestante trebuie trasată mult înainte de apariția ei propriu-zisă, la William de Ockham și la tot ce a însemnat reînvierea nominalismului în Evul Mediu occidental.

Cred că astăzi, într-o epocă în care comunicarea devine mult mai facilă și prejudecățile pot fi învinse mult mai ușor, este momentul să învățăm unii de la alții. Creștinătatea apuseană poate descoperi la noi importanța păstrării cadrului de gândire patristică (*phronema*), creând o altfel de mișcare „ad fontes”; iar experiența lor ne poate ajuta la reluarea dezvoltării firești a teologiei bizantine, care a fost întreruptă în secolul al XIV-lea – ultima clarificare dogmatică în Răsărit s-a desfășurat în cadrul sinoadelor palamite din 1341–1351, considerate de unii ca fiind al IX-lea Sinod Ecumenic. Astfel, să abordăm și noi subiectele de actualitate, evitând exagerările și excesele deja experimentate de ei. ■

Lui Dumnezeu Îi este mai ușor să ne ajute când ne aflăm în biserică!

Sunt mamă a cinci copii – doar mamă, pentru că de soț m-am despărțit din cauza abuzurilor fizice greu de imaginat la care eram supusă atât eu, cât și copiii. Lucrez de mulți ani în Italia și printre lucrurile minunate pe care Dumnezeu le-a făcut în viața mea se numără și următorul.

Întâmplarea a avut loc în 2013. În acea vreme, nu aveam un serviciu stabil, ci lucram câteva ore pe săptămână la curățenie. Câștigam foarte puțini bani, care cu greu ne ajungeau chiar și pentru mâncare. Pe copii îi transferasem cu școala în Italia de ceva vreme. Eram foarte fericită să îi am lângă mine, cu toate că îmi era greu să fac față cu cheltuielile.

Una dintre problemele mari erau facturile la gaz și la electricitate. Am cerut la companii îngăduința să le plătesc mai târziu, neavând putere momentan. Au acceptat și nu mi-au tăiat nici gazul, nici electricitatea. Lipsurile erau din ce în ce mai multe, la început ușor de răbdat, dar mai apoi se transformau în probleme. Ajunsesem la limită cu tot ce ne puteam permite, făceam mare economie chiar și cu alimentele. Mă simțeam amenințată, mi-era teamă de un posibil eșec, îmi era greu să accept că mi-am adus copiii cu mine, în Italia, dar nu le pot oferi un trai așa cum aș fi vrut.

Timpul trecea, eu nu găseam altceva de lucru și situația cu facturile nu mai putea aștepta. Erau trei luni în care fusesem îngăduită cu plata lor și nu se putea mai mult. Aveam nevoie disperată de o sumă de bani ca să pot face față și nu găseam ajutor nicăieri. Mă rugam la Dumnezeu și la Maica Domnului să nu mă lase, să mă ajute să trec și peste asta ca să-mi pot crește copilașii lângă mine.

Într-o duminică dimineată, mai aveam 10 euro, ultimii bani. Cu ei aș fi putut să iau câteva bucăți de carne pentru masa de duminică, pentru că în celelalte zile ne descurcam și fără carne, sau puteam să iau motorină și să mergem la biserică. Am ales să pun motorină. Am ajuns la biserică, foarte ușor ne-am găsit fiecare locul și încă de la început am izbutit să mă pot ruga. De pe drum eram nerăbdătoare să intru în biserică, să îi spun

lui Dumnezeu tot ce mă doare și cât de greu mă apasă situația prin care trec!

Nu știu când s-au scurs așa de repede orele cât a durat slujba. Mă afundasem adânc în a-mi plânge necazul înaintea lui Dumnezeu și a Maicii Domnului, încât îmi aduc aminte doar frânturi din ce se întâmpla în jurul meu. Știu că la un moment dat am rostit în gând următoarele: „Doamne, Te rog să mă ierți pentru toate câte Ți-am greșit. Tu știi că nu aș putea trăi fără să am copiii lângă mine, ajută-mă, că numai Tu mă poți ajuta și îmi poți înțelege inima de mamă”.

În acel moment, am simțit cum cineva de lângă mine mi-a tras ușor geanta, însă refuzam să cred că pot fi furată tocmai în biserică, iar pe de altă parte nu avea ce lua, pentru că nu aveam nici măcar bani de o lumânare. Așa că nu i-am dat prea multă importanță.

S-a terminat slujba, am primit binecuvântare de la părintele și mi-am adunat copilașii pentru a ne întoarce acasă. Ajung la mașină și, când bag mâna în geantă să scot cheile, dau de o bucată de hârtie. „Ce o fi?”, mă gândesc și o scot. Era o bancnotă de 500 de euro. M-a pornit un plâns și un fior încât am rămas blocată câteva clipe. Brusc, mi-a trecut prin fața ochilor întâmplarea din biserică, când mi-a fost trasă ușor geanta în spate, și am înțeles că Dumnezeu îmi venise în ajutor așa cum aveam nevoie! Am tăcut, nu am spus nimănui nimic pentru că nu puteam. Înțelegeam ce lucru minunat a săvârșit Dumnezeu cu mine!

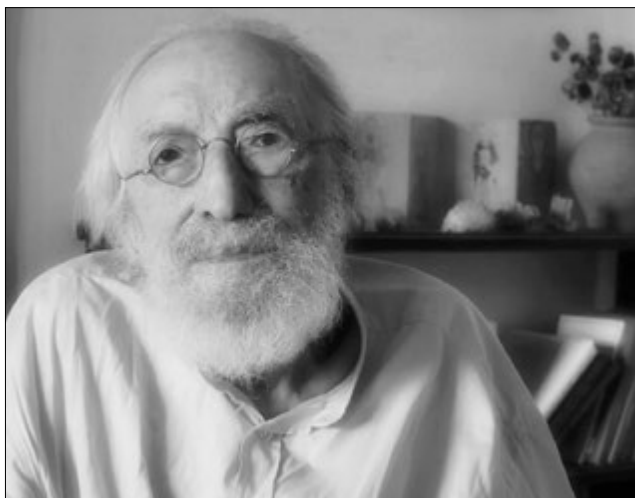
Mult timp am plâns de bucurie și recunoștință. Am înțeles cât de ușor ne poate ajuta Dumnezeu atunci când suntem în biserică! Cu banii am reușit să mă descurc încât să nu mai stau cu griji. Mai apoi, tot Bunul nostru Dumnezeu mi-a ajutat de am găsit de lucru.

Pe lângă ajutorul material pe care mereu l-am primit, prin astfel de intervenții minunate am înțeles din încredințare că Dumnezeu știe de mine și e gata să mă ajute în orice, numai de voi cere cu credință în rugăciune! ■

Ionela P., Ancona, Italia

Ionela, alături de cei cinci copii

Paul Gherasim și nașterea grupării Prolog

Constantin Flondor

Bucovina a fost o primă motivație a împrietenirii noastre.

Suntem în 1968, la expoziția „111” din București, sala Kalinderu, când fostul meu Profesor de anatomie artistică, dr. Gheorghe Ghițescu, se îndreaptă spre mine:

– Vreau să-ți prezint un bucovinean...

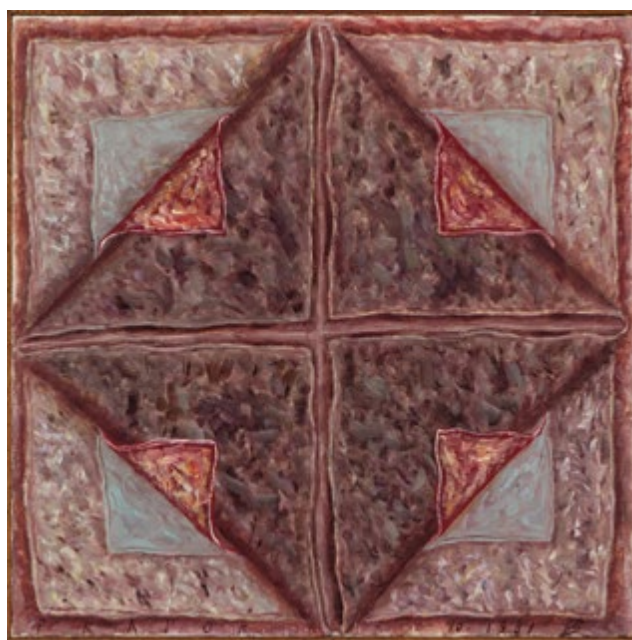
Într-un colț al sălii, stând liniștit, stingher dar hotărât, văd imaginea distinsă a unui domn cu privire pătrunzătoare și blândă. Era pictorul Paul Gherasim. Impresionat din primul moment de acest chip, parcă de monah, cu zâmbetul și glasul cald, am schimbat câteva cuvinte privind expoziția și locurile de baștină. Momentul va cementa o prietenie de peste 50 de ani. Am simțit, din prima clipă, învăluirea unui părinte, a unui apropiat sfetnic.

În atelierul meu timișorean, cercetam și experimentam probleme ale limbajului plastic, dar cu fiecare prilej de deplasare la București, ani de zile, aveam întâi și întâi două drumuri: spre revista „Secolul 20”, de pe calea Victoriei, și spre un atelier de pe strada Șelari nr. 13, la domnul Dan Hăulică

și la pictorul Paul Gherasim. Vizitele erau o hrană. Erau două repere. Singurele care mă interesau din capitală, în anii aceia.

Între cele două trenuri Timișoara–București, mergeam întâi la sediul revistei. Eram primit în

biroul domnului Dan Hăulică. Purtam un schimb de impresii și informații privind cele ce se petreceau în domeniul artelor, la noi și în lume. Îmi întăream unele convingeri. Plecam însuflețit și mă îndreptam apoi spre cea de-a doua adresă, strada Șelari. La etaj, atelierul pictorului Paul Gherasim. Eram întâmpinat cu zâmbetul știut, de părinte și prieten. Un atelier modest, o fereastră largă, de unde puteai privi de la înălțime Bucureștiul, un șevalet de lucru, o paletă, pânze cu fața la

Paul Gherasim, *Prapor*, 1981

perete. Ne așezam, eram servit cu un pahar de vin de calitate și începeam să povestim. Prioritatea o avea domnul Paul, totdeauna cu destăinuirii și povește utile meseriilor noastre. După o vreme și după o discuție, câștigând o necesară apropiere, mă bucuram de deschiderea domnului Paul, acesta arătându-mi unele lucrări. Mi-amintesc, de atunci, seria de picturi cu „Țăranul”, de la unele de format

mic, de aproximativ 35 centimetri, până la cele ample, de aproape doi metri. Și, de aici, plecam apoi îmbogățit spre casă.

Anii au trecut. La Teremia Mare, în tabăra de pictură din toamna lui 1984, îl întâlnesc pe Paul, alături de pictorii Horea Paștina, Christian Paraschiv și Mihai Sârbulescu. S-a înfiripat atunci nașterea unei grupări. Un gând de-al lui Paul Gherasim: a fi cu toții împreună, într-o grădină, când natura renaște, și să pictăm cu bucurie și mirare, uitând de toate achizițiile noastre, să pictăm ca la începutul lumii. O spune Paul: „Neputința este sinceritate” (*Dosar Prolog*, Mihai Sârbulescu), iar eu, mai târziu, „Pictura este gospodărirea neputinței”...

În luna mai din anul următor, o livadă de meri înfloriți ne așteaptă la marginea conacului lui Enescu și al Maruca Cantacuzino, din Tescani. O „beție” luminoasă și mistică ne-a cuprins. Albinele și-au pornit colinda, iar noi, la fel, cu instrumentele de desen și pictură. Paul își va aminti: „Nu am mers la Tescani, fiindcă ar fi fost acolo un peisaj nu știu cum. Ne-am dus când se deschideau mugurii. La Tescani era o livadă cu meri. Unde să găsim un loc mai potrivit să desenăm muguri de măr?... La Tescani! (...) Nu putem defini ceea ce nu se poate defini. (...)”

Sunt două lumi. Una dintre ele simt că îmi fuge de sub picioare. Pământul îmi fuge, cu lume cu

Constantin Flondor, *Plânsu-mi-s-a*, 1989

tot, cu lumea aceasta în care trăim. Și este lumea lui Dumnezeu. Dacă nu deosebim, nu știm de ce am mers la Tescani când înmugureau merii! (...)

Când am desenat mugurele, floarea de măr, am făcut un lucru onest. (...) Descoperirea noastră era privitoare la viață, la credință, la faptul că încercăm, așa, să ne simțim în fața creației lui Dumnezeu. Să ne atingă, puțin, clipa grădinii aceleia unde a fost sădit, unde a înmugurit mărul” (*Studiul 3*, 2008, „La Cuptoare”).

Expoziția noastră din pragul Crăciunului din același an se va numi chiar „Floarea de măr”. Este și momentul când gruparea va purta numele de Prolog. „Pro Logos” – inscripționa de multe ori

Horia Bernea, *Deal VI*, studiu, 1976

Mihai Sârbulescu, *Stela Maris*, 2007

Paul în lucrările sale. „Prolog înseamnă, în limba greacă, consemna părintele Dumitru Stăniloae, primul cuvânt sau cuvânt de introducere. (...) Așa cum prin toată realitatea accesibilă nouă se străvește Dumnezeu, Creatorul ei, așa și printr-o pictură se vede Dumnezeu, Creatorul. S-ar putea spune, astfel, că fiecare pictură sau colecție de picturi este un început în pătrunderea puterii și gândirii creatoare a lui Dumnezeu cel infinit” (Catalogul

expoziției Prolog, Veneția, 1994). Istoricul și criticul de artă Coriolan Babeți adaugă: „Prolog e o insulă de liniștire și un loc de odihnă a ochiului. Prologul etalează sau aspiră o poetică a isihiei” (Catalog Prolog, 2004).

O asemenea expoziție ca aceea a Prologului din decembrie 1985 a descumpănit. O îndrăzneală a cumișteniei, a unui murmur într-o plină atmosferă deseori de zgomot a modernității artei contemporane a intrigat o parte din critica și oamenii breslei. S-au auzit și vorbe de genul „...căci pictorii noștri au fugit la Tescani, ca să picteze flori de nuc”.

La a treia expoziție a Prologului, „Grădina”, din 1989, Paul îl invită și pe Ionică Grigorescu să expună și să participe la grupare. Mai târziu, la Veneția, în 1994, va veni alături de noi și Matei Lăzărescu.

Nu motivații teoretice neauzite, nu idei programatice au ținut gruparea noastră în viață. Ceea ce ne-a ținut laolaltă continuu a fost prietenia și o înclinare spre alteritate, o capacitate a împărtășirii bucuriilor. Fără a le pune într-o ordine, atributele care ne-au legat au fost acelea de *împreună* (de dăruire pentru și prin celălalt), de *curățire* (de idei, de prea plinul din noi) și de *simplitate* (de comunicare ne-contorsionată). Așadar, ne-au legat prietenia, credința, natura, ceea ce a și consolidat existența grupării care a fost sigură și de durată (de aproape patru decenii).

Paul ne părăsește în 2016. Am rămas singuri, cu un gol de neacoperit. Paul Gherasim: „Frumosul se respiră ca aerul... Neînserată lumină/ în licărul zilei/ îngână străvezime” (Studiul 3). ■

Horea Paștina, Constantin Flondor, Dan Hăulică, Christian Paraschiv, Matei Lăzărescu, Ionică Grigorescu, Mihai Sârbulescu

Geometriile și arta filocalică ale lui Horea Paștina

Sever Voinescu

Sâmbătă, 6 mai 2023, a avut loc vernisajul expoziției lui Horea Paștina, cu titlul „Argint e pe ape și aur în aer”. În continuarea vernisajului, prezentat de Sever Voinescu, redactor-șef la „Dilema veche”, s-a desfășurat conferința domniei sale „Cel care ascultă și privește. Despre exercițiul filocalic al picturii lui Horea Paștina”. Redăm mai jos o parte din cuvântul său.

De mai multe ori pe parcursul anilor, marele critic de artă și extraordinar promotor cultural Dan Hăulică și-a declarat public prețuirea pentru arta lui Horea Paștina. Pentru Dan Hăulică, Horea Paștina stă alături de Giorgio Morandi, mai ales prin capacitatea de a surprinde aerul metafizic al obiectelor simple și imperfecte din jur, ceea ce, subliniez eu, este doar la îndemâna celor mai hărăziți dintre pictori. Odată, l-am auzit pe Dan Hăulică asemuindu-l pe Horea Paștina lui Paolo Veronese, spunând că cei doi se aseamănă printr-o modestie exemplară, care le permite un atac cu totul legitim, *în adevăr*, al unor mari teme precum Crucea sau Euharistia. Tot Dan Hăulică spunea

despre Horea Paștina că are această capacitate remarcabilă de a reda și de a ne arăta misterul micilor lucruri imperfecte. Micul și insignifiantul, pentru noi, detaliu conține în el pe de-a întregul marele mister al existenței și al Împărăției lui Dumnezeu, așa cum o picătură dintr-un imens ocean are aceeași compoziție chimică precum toată nemăsurata întindere de apă.

Horea Paștina s-a definit, nu de puține ori, ca fiind cel care privește și cel care ascultă. Cadrul mănăstiresc în care există această expoziție este cum nu se poate mai potrivit pentru un asemenea artist. Mănăstirea dă ascultării un sens înalt pe care noi, în lume, nu-l putem cunoaște, din

protagoniștii principali ai acestui mod de *a lucra împreună*.

S-a vorbit foarte mult despre geometria prezentă în lucrările lui Horea Paștina. El își începe lucrul trasînd axele mari ale spațiului, ale lucrării sale, urmînd o lecție veche. Leonardo da Vinci a spus-o limpede: geometria este baza picturii. Astronomul Johannes Kepler, privind cerul, spunea și el că „oriunde este materie este geometrie”. Numai că geometriile lui Horea

păcate. Noi nu mai știm să ne ascultăm între noi cînd stăm de vorbă unii cu alții, în sensul direct al auzului, darămite să știm ce-i aceea ascultare în sens duhovnicesc!

În acest cadru cred că e bine să vorbim despre privirile și ascultările lui Horea Paștina, amintindu-ne cel puțin un reper major al biografiei sale artistice. În 1985, pe cînd România trecea prin vremuri foarte grele, un grup de pictori s-a strîns în jurul lui Paul Gherasim și s-au numit „Prolog” și au făcut istorie în arta noastră plastică. Este vorba despre Christian Paraschiv, Mihai Sârbulescu, Constantin Flondor și Horea Paștina. Pe vremea aceea erau disponibile două variante de evoluție artistică pentru un pictor: sau te conformai Cezarului și serveai propaganda lui făcînd un gen de artă care nu avea cum să reziste, sau încercai o disidență care putea să nu ducă nicăieri, ba chiar putea să-ți aducă necazuri dacă nu era suficient de zgomotoasă încît să se audă și dincolo de granițele opace ale țării. Ei bine, acești artiști au optat pentru o a treia cale, care s-a dovedit a fi opțiunea corectă, validă, pentru că, după cum se vede, rezistă și astăzi, cînd regimul acela s-a dus, cînd alte regimuri și mode au venit și au trecut. Calea lor a fost *lucrarea împreună în sens creștin*. Acest grup, „Prolog”, s-a dovedit a fi foarte rezistent, ajungînd cel mai longeviv grup de pictori din istoria artelor noastre, căci ei expun și astăzi împreună. În același timp, fiecare dintre artiștii care-l compun are propria lui carieră. Această *lucrare împreună* care nu sacrifică individualitățile într-un soi de program procustian, ci le cultivă și le potențează în prietenie și în slujirea aceleiași credințe este, în fapt, bucuria regășirii de sine într-un dialog spiritual cu celălalt. Horea Paștina este unul dintre

Paștina au ceva special pentru că, prin tematică, ele sunt proiectate mult dincolo de universul fizic, sînt proiectate acolo unde ar fi, poate, nefiresc să mai existe. Sentimentele noastre, intuițiile noastre, emoțiile noastre nu sînt, totuși, geometrice. În plus, geometriile lumii nu sînt vizibile, ci detectabile prin inteligență. Horea Paștina vrea să vedem geometriile ca pe veritabile schele pe care își ridică arta pentru a o păstra în continuare într-o relație sănătoasă cu creația lui Dumnezeu. Creația nu se reduce și nu poate fi citită numai prin geometrie. Dar, ca să poți să te apropii de duhul ei, trebuie să-ți exersezi tipul de disciplină pe care îl impune spiritul geometric. În acest sens, geometria e o lecție pentru noi: ne obligă la rigoare și la disciplină. Un exercițiu de ascultare.

Infinitelile linii și puncte alcătuiesc o unică geometrie, așa cum unică și unitară e Creația însăși. Fiecare dintre noi, însă, găsește unghiurile și intersecțiile sale, „vede” figurile pe care imaginația și rugăciunea i le poate dezvălui și continuă cît trăiește să descopere noi configurări geometrice, la care nu s-a gîndit nimeni vreodată înainte. Dar asta nu înseamnă că există mai multe geometrii. Suntem în aceeași unicitate, în același mare cadru al Creației lui Dumnezeu, ceea ce înseamnă că deși vedem lucruri diferite, sîntem împreună. Miza artei lui Horea Paștina îmi pare a fi descoperirea faptului că, în același timp, sîntem parte a Creației și avem nevoie de contactul permanent cu ea, în toate straturile ei.

Trăim într-o lume dominată de imagine, o lume care, infatigabil, produce tot mai mult în registrul iconic. Paradoxul este că tocmai în lumea aceasta este din ce în ce mai multă nevoie de reabilitarea imaginii și a vizualului în general. Pictura,

cu precădere genul de pictură pe care-l practică Horea Paștina, cu aceste tonuri postimpresioniste, folosind o paletă cromatică așezată, cuminte, este destinată să fie cel mai eficient mijloc de reabilitare a imaginii, de vindecare a iconicului rănit și pervertit de propria-i abundență. În fața lucrărilor sale, ne întrebăm dacă albul chiar nu este o culoare, căci un clișeu așa ne spune, că albul și negrul nu sînt culori. În sens fizic, negrul este absența oricărei culori, iar albul este prezența simultană a tuturor culorilor. Albul este un efect al sumei deplene a culorilor pe care ochiul le poate percepe – nu o sinteză, ci o sumă! Dacă cineva ar spune, privind lucrările lui Paștina, că ar fi fost bine să fie un pic mai colorate, ratează mesajul și miza, căci restaurarea iconicului în lumea dominată de imagini, care sînt fatalmente parțiale și augmentate în anumite aspecte spre a ascunde altele, nu se poate face decît prin cuprinderea simultană a tuturor culorilor. Asta înseamnă reabilitarea imaginii prin arta picturii! Vizualul redobîndește, în acest mod, virtuțile cognitive și formative, iar efectul imediat vizibil este curățarea formei, revenirea formei la o anumită sănătate a ei, care-i permite să nască, natural, conținut. Astfel, geometriile din lucrările

lui Horea Paștina sunt reveniri la forme care evocă perfecțiunea creației. Este ca în restaurare: operațiunea de curățare îți relevă ceva ce murdăria acoperise și nu te aștepți să găsești. Gestul pictural al lui Horea Paștina, lent și precis, curăță, restaurează forma, ceea ce dă artistului ușurința exprimării cu egală intensitate emoțională atît în lucrări de dimensiuni mari, cît și în lucrări de dimensiuni mici.

Unii, recent, înțeleg prin intensitate emoțională ceva expresionist, ca un gest furibund, ca un strigăt, ca o explozie nevrotică. Dar poți să fii foarte convingător și impresionant, poți să lovești privitorul direct în inimă, cu o lucrare de mică anvergură. Important este ca artistul să stăpînească spațiul în care se exprimă fără să se simtă condensat sau risipit. Arta e sublimă cînd rupe tirania dimensiunilor, cînd nu este condiționată de „mic” sau „mare”. Astfel, privitorul nu va fi obosit și nici derutat de o dimensiune mare, dar nici frustrat de o dimensiune mică.

Prin *lucrare împreună*, prin ascultare, prin credință, putem stăpîni omenește spațiile și putem găsi echilibrul emoțional de care avem nevoie ca să putem rodi spiritual – iată lecția superbă pe care arta lui Horea Paștina ne-o dă.

Pe de altă parte, poți reabilita imaginea în momentul în care îi poți simți sonoritatea. Pentru că *ascult și privesc, privesc și ascult* merg împreună. Reabilităm imaginea regăsind unitatea simțurilor. Nichita Stănescu ar fi lipit cuvintele și ar fi spus, poate, „ascultprivesc” așa cum spunea „rîsuplînsu”. Restaurăm imaginea prin redescoperirea sonorității ei. Nu este, bineînțeles, vorba de un sunet în sensul fizic al cuvîntului. E vorba despre un tip de vibrație, perceptibilă cu urechea interioară, e vorba despre intuiția unei energii, o intuiție care dă ființei noastre lăuntrice ceva ca un freamăt proaspăt. Știind formația spirituală a lui Horea Paștina și privind acel portret absolut superb al Părintelui Stăniloae care stă atât de bine în discursul curatorial al acestei expoziții, nu pot să nu merg spre o idee palamită.

Este ca în *Simfonia a IX-a* a lui Beethoven, în care titanul a vrut să redea versiunea muzicală a Creației. În primele măsuri, pînă începe prima temă, nu auzi muzică, ci simți în plex o vibrație. Cînd încă nu auzi nimic sau, mai bine zis, înainte de a auzi ceva, simți o vibrație, simți o energie, simți că un ceva esențial începe să se miște, precum acel punct din *Scrisoarea I* („Dar deodat-un punct se mișcă... cel întîi și singur”). Cumva, arta lui Horea Paștina caută experiența acestui punct, a acestei vibrații, nu pentru că ar avea artistul orgoliul să creadă că ar putea să o picteze, ci pentru că simte nobila datorie de a ne aminti adevărul ei. Și, iată, acum, Horea Paștina ne convoacă minunat sub semnul unuia dintre cele mai frumoase versuri eminesciene: „Argint e pe ape și aur în aer”.

De cîte ori vorbim despre pictura lui Horea Paștina, despre puterea și curățenia ei, nu putem să nu vorbim despre frumoasa și modelatoarea ei dimensiune etică. O întregă tradiție greacă leagă frumusețea de adevăr și de bine, într-o ideală simultaneitate: nu poate fi frumos dacă nu e și bun și adevărat, nu poate fi adevărat, dacă nu e frumos și bun, ceea ce e bun este și frumos și adevărat. Și din antichitate pînă astăzi, mulți oameni

inteligenți, din orizonturi culturale diferite, ne spun același lucru: că frumusețea este deopotrivă bine și adevăr și că toate aceste valori pe care noi le gîndim separat, în realitate există într-o unitate sau nu există deloc, ceea ce înseamnă că putem să credem sau măcar să luăm foarte serios în considerare acest lucru. Că arta lui Horea Paștina are o natură filocalică, adică o tendință spre o asemenea cuprinzătoare înțelegere a frumuseții, mi se pare evident. De pildă, este evident că aceste lucrări propun o contemplație de tip filocalic. Punînd arta domniei sale în cadru filocalic, nu doar că o

Horea Paștina, *Fereastră Muntele Athos*, 2010

plasăm în cadrul corect, dar îi facem, într-un fel, dreptate. Prea adesea, noi percepem artiștii și lucrările lor printr-o lentilă proprie și ne plac sau nu ne plac, după dispoziția, experiența sau înțelegerea noastră. Tipul acesta de apreciere este brutal în raport cu artistul. Nu zic că trebuie să suprimăm preferințele noastre, dar trebuie să ieșim din subiectivitatea noastră și să plasăm artistul sau obiectul de artă în contextul care îi face dreptate, într-o lumină cît mai adevărată. Să încercăm să vedem mintea și sufletul artistului respectiv și prin ele să înțelegem ce face.

Plasarea artei lui Horea Paștina în context filocalic face dreptate nu numai artei lui, ci face dreptate isihasmului însuși.

Există un sens profund al afirmației lui Dostoievski, că frumusețea salvează lumea. În momentul în care începi să ai acces la tipul de frumusețe văzută prin privirea angelică, despre care vorbește Sfântul Petru Damaschinul în *Filocalie*, te năpădește dragostea de Dumnezeu. Frumusețea înseamnă, de fapt, dragostea lui Dumnezeu. Semnul că ai ajuns la frumusețe nu este unul al ochilor, nu este unul al senzației. Cînd sufletul simte că Îl iubește pe Dumnezeu, poți fi sigur că ai dat de frumusețe.

Horea Paștina este un om al rugăciunii și rugăciunea este esențială ca să ajungi la acest moment de împlinire, să simți că-L iubești pe Dumnezeu. În acest sens, pictura lui Horea Paștina ajunge

la isihasm, la această liniște a contemplării, căci vine dintr-o iubire de Dumnezeu, dintr-o iubire pentru Creatorul acestei lumi pe care o explorăm spre a o înțelege, spre a ne înțelege rostul în ea. Aderența noastră la lume este dată de dragostea lui Dumnezeu, căci ceea ce ține toată Creația împreună este dragostea Lui.

Toată pictura lui Horea Paștina este străbătută de o nostalgie față de Paradisul pierdut. Dar, în același timp, este o pictură care-ți bucură inima. E un paradox! Cum de e posibil să trăiești o nostalgie a unei pierderi ireparabile și, deodată, inima să și se bucure? În general, când simți nostalgia

paradisului pierdut, plîngi. Dar, inima se umple de bucurie când vezi modul în care Horea Paștina „povestește” pictural această nostalgie, pentru că ai sentimentul că Dumnezeu a trecut pe aici, că Dumnezeu e pe-aici, pe undeva, pe-aproape, Îi vezi urma proaspătă.

Horea Paștina contribuie enorm la încercarea noastră de a reabilita Creația prin creație, după ce tot noi, oamenii, am făcut-o praf. Arta lui ne sprijină nu doar într-o înțelegere mai profundă și mai adevărată a lumii, ci în nădejdea că ea, lumea, va fi salvată. ■

Stai locului. Doar în statornicie îl descoperi pe cel de lângă tine

Horea Paștina

Aflat la o vârstă la care i s-au clarificat multe lucruri, i s-au limpezit multe întrebări, a descoperit rostul multor aprecieri și ratări, artistul Horea Paștina, membru al grupului Prolog, binevoiește să ne facă unele mărturisiri. Atât în atelierul de lucru, în care se simte aerul unui început de lume, cât și în dialogurile de la Putna, cuvintele sale, izvorâte dintr-o smerită relație cu Dumnezeu, ne-au înrădăcinat mai mult în autenticul viețuirii creștine. Nu se sfiește să se considere un începător, deși în experiența sa de profesor universitar și de artist a dat curaj și direcție multor începuturi.

Cum vă raportați la tradiție?

Nu fac altceva decât să studiez, să învăț. Am îndoiala și nemulțumirea necesare pentru a nu sta pe loc și încrederea pentru a putea continua. Întotdeauna am cercetat ce au făcut înaintașii, m-au preocupat lucrurile care au o statornicie și în care, sufletește, mă regăsesc. De aceea încerc să folosesc experiența celor dinainte, fără a căuta

neapărat ceva nou, ci adâncind în sens pozitiv, pe cât îmi este cu putință, ceea ce fac. Simt nevoia să merg pe terenul sigur al tradiției, să știu că în fiecare clipă calc pe ceva stabil. Aș vrea ca ceea ce fac să poată fi înțeles și de oameni cum erau părinții mei. Cei dinainte au făcut o fântână, cunoscând unde este apa. Dacă o părăsim, ea este năpădită de buruiiană și căutăm apa unde nu e. Trebuie să ne străduim să păstrăm această fântână, care conține

apa adevărată, în stare să ne astâmpere setea. Ea este viața noastră și, sorbind din ea, ne păstrăm și ne dezvoltăm pe noi înșine.

Numai în relație cu celălalt aflu cu adevărat despre mine, despre tine. Urmăresc ca în ceea ce fac să se vadă lucrurile pe care le văd și cu care intru în relație. Lucrarea pictorului nu este ținta, ci calea – un mijloc de a aduce laude rânduiei vieții. Este necesară o apropiere cuviincioasă, astfel încât tu și eu, necesari unul altuia, să ne păstrăm identitatea. O apropiere îndepărtată și o depărtare apropiată. Este o apropiere care te ajută să te afli pe tine întărindu-te. Fără a privi lucrurile în mod rece, neutru, indiferent, caut să le pun pe ele în valoare. Așa mi se pare firesc: să nu fac ceva în care să vorbesc despre mine. Important este cât ești de dăruit, cât poți să te concentrezi și cât poți să înțelegi din ceea ce vezi. Și să nu vrei să fii altfel sau altceva decât ești.

Ucenicie. *Suficient este ucenicului să fie ca Învățătorul.* Tradiție. Statornicie și mișcare. Statornic în experiență. Mișcare în schimbarea generațiilor. Un lanț care nu se întrerupe. Ca o viață fără sfârșit. O verigă în acest lanț. Pictura – loc și

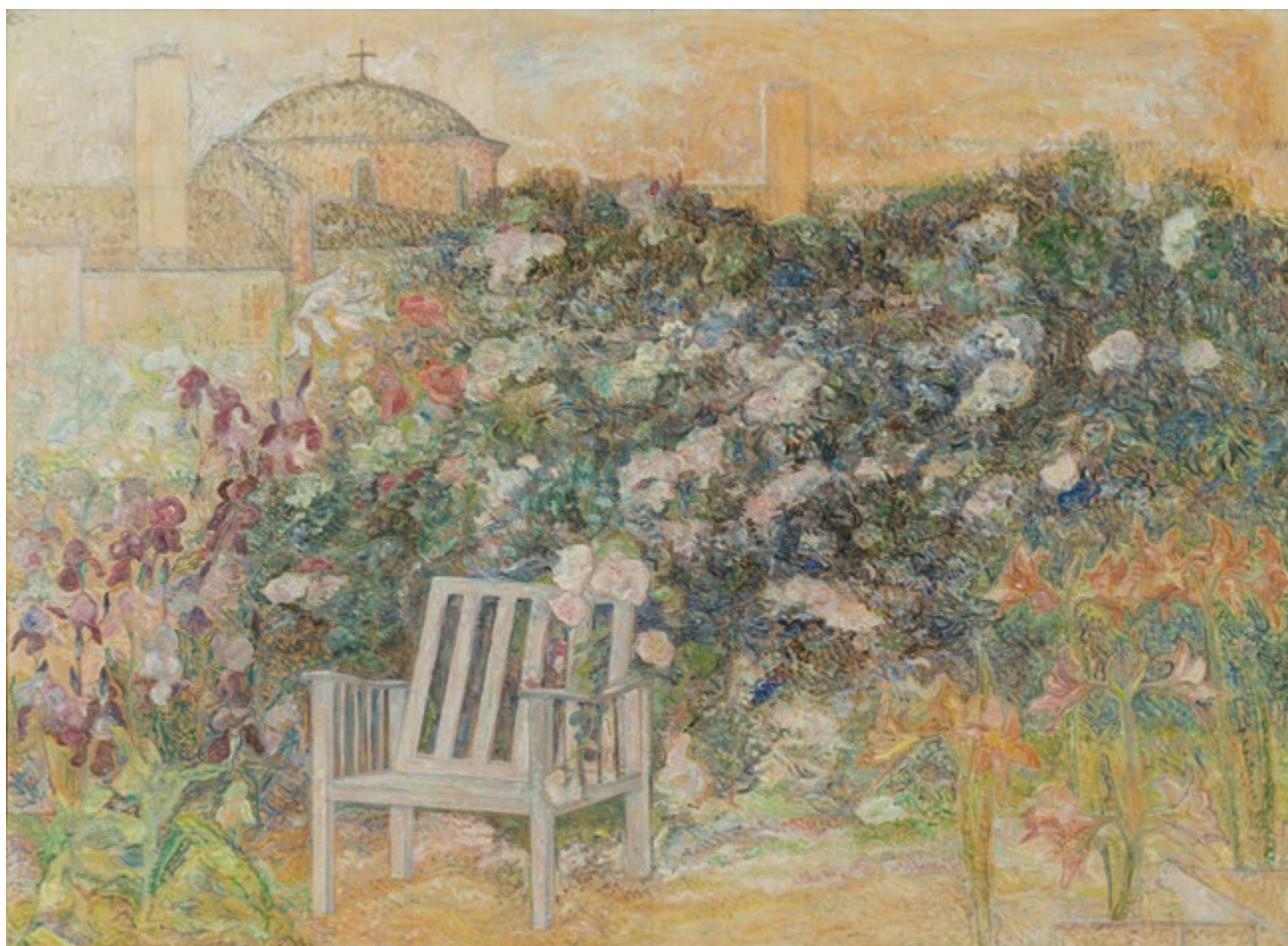
cale pentru un lucrător ascultător, ucenic, zugrav cum ar spune Luchian, statornic în experiența celor dinainte, așezat în liniște, cu răbdare și dragoste, concentrat, harnic, voios, uneori trist, dar neobosit încrezător, ca în povestea cu tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte, trecând peste toate obstacolele în drumul spre lumină, ferit de păreri, pentru că: *plin este cerul și pământul de mărirea Ta, Doamne!* Decât să stau degeaba, mai bine lucrez degeaba, spunea părintele Dumitru Stăniloae.

Frământarea este lipsa de legătură cu Dumnezeu.

De ce pictați?

Desenez pentru că s-a mai desenat. Nu încerc să fac o noutate. Noutatea îmi este întărită din cuvântul părintelui Stăniloae care îmi vorbea despre persoană. Fiecare e persoană și aduce noutate. Noutatea vine din însăși așezarea ta în lucru. Nu să fii preocupat neapărat de noutate. Nu să atrag atenția asupra noutății, ci asupra faptului

Horea Paștina, *Scaunul (Biserica de la Vatopedi)*, 2009

Horea Paștina, *Autoportret*, 1985

că trebuie să înveț și să înțeleg lucrurile acestea. Nu pot să fac un lucru decât numai învățând de la ceilalți, și nu pot să-i ocolesc pe cei de la care pot să înveț, doar de dragul de a face o noutate, de a fi diferit de celălalt. Există un mod propriu chiar și în scris, cum îți formezi scrisul chiar de la punct. Ce lucru extraordinar că totul începe de la punct! Faci un punct, tragi o linie, se formează o literă... totul e să începi și să lucrezi. Mă gândesc câtă putere are, până la urmă, punctul. Punctul de începere, punct lângă punct, e extraordinar.

Biserica este locul în care poți fi cel mai realist om.

Ca metanierul, boabă lângă boabă.

Da, să stai. Este o vorbă: „stai locului”. Mie îmi vine să spun „stai punctului”. Care vine din Unime-Treime, stai aici. Treimea e Unime, ține la un loc.

Cum vi se par cămășile tradiționale românești, cusute manual?

În primul rând, nu aveau la început modele florale, cum se văd acum, nu. Erau geometrie, era ca un text, între decorativ și simbolic. În plus, una era

pentru femeia nemăritată, alta pentru cea măritată. Erau niște trepte. Și felul în care era pieptănătura, era o rânduială extraordinară... noi suntem niște prăpădiți pe lângă acei oameni. Iar civilizațiile acestea care au venit nu au făcut decât să distrugă. Ca dovadă, comunismul. Cum era înainte de el și cum e acum. Au distrus trepte din acestea. Omul la țară avea tradiția lui. Se spune că era o societate închisă, dar nu e așa. Funcționa extraordinar.

Mai degrabă era o unitate, decât o închidere, o unitate care mergea spre altă unitate.

Nu era închisă, dimpotrivă – că îmi aduc aminte că zicea cineva că țărani nu sunt închiși. Nu sunt închiși, pentru că erau în legătură cu cerul. Erau închiși cei care voiau să distrugă.

Țărani nu erau închiși. Erau într-o libertate totală, într-o relație cu Dumnezeu. Ceea ce vine acum nu vine decât să ne scufunde, căci îți rupe relația cu Dumnezeu. Exemplul acela cu Petru când a început a merge pe ape – el pierduse legătura cu Dumnezeu, de aceea se scufunda. Faptul că spunem rugăciunea inimii, rugăciunea aceasta continuă, nu te lasă să te scufunzi. Lipsit de rugăciunea aceasta te scufunzi. Cel cu rugăciunea continuă merge pe ape. Iar când pierzi legătura aceasta te scufunzi, pierzi. Vine unul și altul, iar tu deja ești scufundat și nu îți dai seama. La omul care se roagă mereu, viața lui e armonizată în legătură cu Dumnezeu. Frământarea este lipsa de legătură cu Dumnezeu. Fiecare clipă când nu e El acolo, apare frământarea.

Suntem săraci, acesta este adevărul. Aparent suntem bogați, dar în realitate suntem săraci. Ei erau săraci și, de fapt, erau bogați. De ce avem nevoie de atâtea? Ei aveau doar câteva lucruri și pe acestea le țineau. Prin fața unui astfel de om nu cred că treceai. Erai nesianos. Adică așa de bine era ancorat în lucrurile lui încât lucrurile cu care am putea merge noi acum sunt niște fleacuri pe lângă un om de felul acesta.

Pe bătrânii serioși de la țară vezi că nu îi impresionezi foarte ușor.

Încă bătrânii aceștia sunt trecuți prin comunismul nostru. Dar cum or fi trecut aceia când s-a instalat comunismul? Vedeau în jurul lor cum se petreceau lucrurile. Câtă durere și suferință! Când mă gândesc la toată generația care a făcut Unirea din 1918 care a ajuns în pușcărie...

Da, dar au rezistat. Acum, dacă ar intra cineva în pușcărie pentru un act eroic, nu cred că mai rezistă.

Ei aveau deja parcursul unei vieți. Ei au dat un examen în fața acestei situații, că a venit comunismul cu îndepărtarea de credință.

Erau ancorați foarte mult în credință. Oare ce șansă au tinerii care nu au experiența unor astfel de oameni?

Păi sunt tineri care văd că vin la Biserică. Nădăjduiesc în hărnicia lor.

Dar ce i-ar prinde? Să se ancoreze și să se țină și ei de niște hățuri.

Doar a fi în Biserică, nu văd altceva. Să mergi la Liturghie. Dar nu e vorba doar de prezență; trebuie să trăiești asta. Nu este ușor. Chiar mergând la biserică, trec ani de zile până ajungi să trăiești cu adevărat taina Bisericii, faptul de a fi în Biserică. Însă trebuie să fie ca un fir de care să te ții. Nu așa, pe sărite. Ne și zice: „Eu sunt vița” (Ioan 15, 5). Trebuie să rămâi în vrejul acela. Pleci din el, te usuci. Sau: „puțină credință”, că zice: „Dacă veți avea credință în voi cât un grăunte de muștar...” (Matei 17, 20). Este extraordinar, îmi pare de o frumusețe extraordinară. La fel și „turmă mică” – „Nu te teme, turmă mică” (Luca 12, 32). Cum ar fi fost să fie „turmă mare”... te cam sperie, așa. Sau „multă credință”, să ai multă credință. Dimpotrivă, zice „puțină credință”. Câtă delicatețe și frumusețe în asta! Puținul este cel ce te ține.

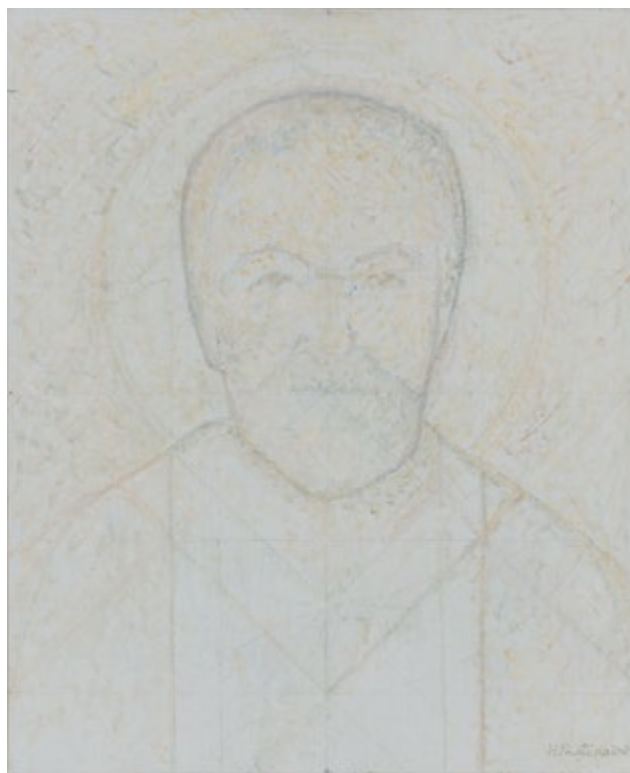
Puțină dospitură dospește toată frământătura.

Dacă raportezi dumnezeiescul la planul vieții tale, tu vezi puținul pe care îl percepi tu ca om. Desigur că acolo e mult, dar ție îți pare puțin. În puținul acesta pe care îl vedem noi este totul, este întregul.

Ca și în Euharistie. În fărâmitura aceea de pâine este Dumnezeu întreg.

Aceasta îți dă curaj. Este întăritor lucrul acesta. Nici nu poate fi altfel.

Cum vedeți Biserica, taina Bisericii?

Horea Paștina, *Părintele Dumitru Stăniloae*, 2021

Am îndoiala și nemulțumirea necesare pentru a nu sta pe loc și încrederea pentru a putea continua.

Când eram copil, ne-au scos din biserică. La biserică am ajuns pe urmă, după ani de zile, mai ales după ce i-am întâlnit pe poetul Ioan Alexandru și pe părintele Stăniloae. Am stat mult pe lângă părintele. Drumul meu era acasă, la părintele și la biserică. Și mă mai vedeam cu cei din Prolog, dar eram restrâns la puțin. Mergeam în fiecare seară la părintele. Înainte, umblam peste tot pentru că îmi doream să învăț câte ceva. Pe urmă, când l-am cunoscut pe părintele, mergeam să-l ascult, să văd cum lucrează, ce face. Cât de pătruns era când vorbea sau lucra ceva! Chiar dacă se repeta, mie îmi cădea bine să mai aud încă o dată. Și la biserică auzi aceeași liturghie și mai auzi „Doamne miluiește, Doamne miluiește...”

Așezarea. Să stai locului. Ea vine prin răbdare și consecvență, prin statornicie. Cu fiecare moment care te înnoiește și se înnoiește, cred că e o taină pe care o descoperim permanent. Depinde și de trăirea omului. Doar în statornicie îl descoperi pe cel de lângă tine, nu schimbându-te de la unul la altul. Că în felul acesta tu nu ești nicăieri până la urmă. Să-ți vezi de locul tău. Asta îți dă încredere în tine și te întărește și pe tine și pe cel de lângă tine.

Adică taina Bisericii se descoperă pe măsură ce stai în ea.

Pe măsură ce stai în ea și lângă omul alături de care stai. Părintele Stăniloae spunea că fiecare fiind persoană are o mare însemnătate. Aceasta te întărește și pe tine ca om. Căci, având însemnătate, trebuie să te gândești la ea, să descoperi taina din

mine. Descopăr că s-au petrecut lucruri care vin din întâlnirea cu anumite situații. Adică nu a fost o chestiune programată; parcă ele m-au programat pe mine, nu eu pe ele. Și se tot adaugă. Sunt lucrări pe care nu aș putea să le mai fac, ele țin de momentul respectiv, care tot vin și se adaugă. La urmă, văd că e un întreg univers pe care îl descopăr pentru că l-am făcut. Nici nu fac un comerț

cu lucrările acestea. Expoziția de acum are ca titlu „Argint pe ape și aur în aer”. Sunt două tablouri cu acest nume. E o dominantă de alb, argintiu și auriu.

Vedeți tabloul cu vița... am mai avut una mai veche, pe

care nu o mai am, care avea o masă cu potirul pe ea. Am vrut să reiau lucrul acesta la fel, doar că mi-a venit să fac și strugurii, că și aceștia țin de Euharistie. A fost o explozie, ca un text. E un alt fel de realism, o realitate, adică a fi în Biserică. Vedeți cum apare Biserica, în lucrarea cu crinii, sau unde e corabia și potirul. Ele pot fi lucruri abstracte, dar sunt extraordinar de realiste. Este realitatea spirituală. Uite că îmi vine răspunsul acum: în Biserică este locul în care poți fi cel mai realist om.

M-au preocupat lucrurile care au o statornicie.

tine. Eu văd și în privința lucrului. Lucrez, dar e tainic, mă gândesc la lucrul făcut în timpul vieții. Lucrez cu puțin și îmi este suficient cât încep lucrul și fiecare lucrare e ca un început pe care nu îl termin. În lucrul acela, atât cât e, îmi e destul și mă duce la o altă lucrare și tot așa. Mă uit acum și la lucrările acestea. Nu știu câți vor avea răbdare să privească, pentru că nu este o pictură atrăgătoare, dar sunt lucruri care nu sunt de la mine. Așezându-le una lângă alta, ele m-au dus pe

Horea Paștina, *Cinci pâini și doi pești*, 2014

Horea Paștina, *Vița de vie. Eu sunt vița*, 2015

Normalitatea cea mai normală, restul este ficțiune și imaginație. Imaginația are și ea valoarea ei, în sensul în care ține de a fi realist. E singurul loc de realism. Ieșim în lume, ieșim în irealitate. Realism în adevărata realitate, și cu tine și cu tot ce există, ceea ce este adevărat, poți să dobândești numai în Biserică. „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (*Ioan* 14, 6). E foarte frumos. Cu sentimentul statornic în acest lucru, iubirea de frumos. Altfel, ieși în lume, vezi fel și fel de lucruri din astea și îți vine să zici: iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac.

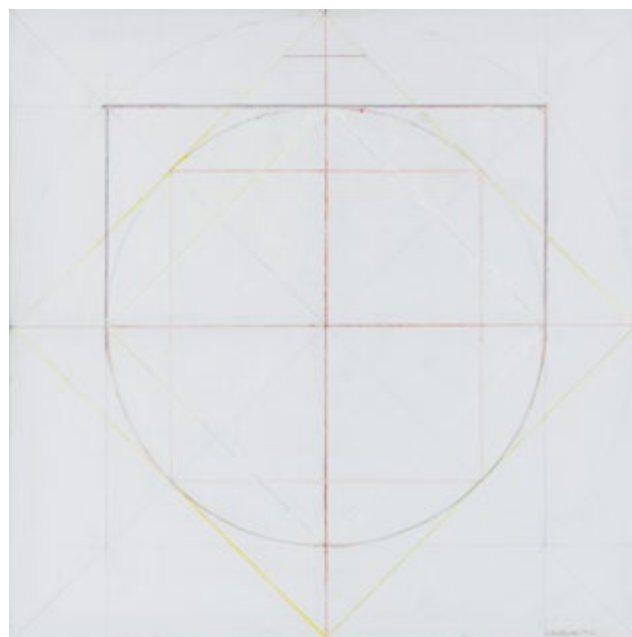
Ce este moartea?

Cred că despre moarte trebuie să li se vorbească celor care trăiesc în lume. Pe patul de moarte te gândești la viață: „Caută, auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu, luminează ochii mei ca nu cumva să adorm întru moarte” (*Psalmi* 12, 4). Pe patul de moarte vorbești despre viață, nu despre moarte. Nu te pregătești de moarte, te pregătești pentru viață. Creștinul nu moare. Adoarme. Să fim pregătiți cu sufletul, căci el, sufletul, bunul cel mai de preț, trebuie să se întoarcă și să fie viu. Astfel, cu inimă curată, să putem grăi: „Doamne, în mâinile Tale îmi dau sufletul”.

Cuvântul „moarte” este bine să-l ai pe paletă. „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată” (Eminescu,

Odă în metru antic). Moartea. De copil mă gândesc la ea. „Gândește, suflete al meu, la ceasul cel amar al morții...” Este o certitudine care dă un raport adevărat. Mă gândesc la ea fiindcă iubesc viața. Te ajută să devii realist. Un punct care să devină viu. Moartea, ca înavuțire a noastră, pune temelia Împărăției. Moartea este o temă a vieții. ■

Horea Paștina, *Potirul și biserica*, 2021

Marșul pentru viață 2023 a încununat Luna pentru viață 2023, în cadrul căreia s-au desfășurat activități pro-viață în peste 1100 de localități din România și Republica Moldova.

Luna pentru viață 2023 a inclus acțiuni de sprijin pentru mame și copii, ateliere de povești sau de creare de pancarte pentru viață, oferire de flori de Ziua Femeii, conferințe, ateliere, dezbateri ale tinerilor, activități ecologice, crosuri, concerte, strângeri de fonduri pentru femeile în criză de sarcină etc.

Prin tema *Marșului pentru viață 2023* ne-am propus să stimulăm conștientizarea și implicarea participanților și a societății în construirea unui viitor pro-viață – acel viitor în care fiecare femeie însărcinată aflată în dificultate să fie sprijinită pentru a-și naște copilul și în care viața fiecărui copil născut și nenăscut să fie valorizată la demnitatea ei deplină, indiferent de vârstă, de starea de sănătate, dacă e băiat sau fată.

O societate care nu își ocrotește copiii și nu se îngrijește de viitor nu va avea viitor.

Un viitor pro-viață autentic, prezent în inima fiecărei persoane, începe în momentul în care conștientizăm că fiecare copil e un dar către lume, pe care suntem chemați să îl ocrotim, sprijinind mama care îl poartă.

Comunicatul *Marșului pentru viață*

„Viitorul este pro-viață” 2023 al asociațiilor *Studenti pentru viață* și *România pentru viață*

De ce în peste 1100 de localități s-au organizat activități pro-viață în Luna pentru viață 2023?

În 2023, luna martie a însemnat o premieră națională: în peste 1100 de localități din România și Republica Moldova și în câteva comunități românești din diaspora s-au organizat marșuri pentru viață și activități pro-viață. Acest lucru este cu atât mai excepțional cu cât organizațiile locale sunt diferiți. Faptul că sute de mii de oameni au simțit să participe la o activitate pro-viață este un semn că drumul pe care mergem este cel bun.

Ne-am dorit mereu ca schimbarea – de la negarea vieții și a identității copilului nenăscut și de la ignorarea situațiilor extrem de dificile în care se află femeile în criză de sarcină la recunoașterea umanității copilului nenăscut

și la sprijinirea cu tot ce au nevoie femeile însărcinate – să se facă liber și din inimă în oameni, căci ceea ce este forțat nu durează. Faptul că din ce în ce mai mulți oameni răspund afirmativ ne arată că această schimbare este primită în inimile a tot mai mulți oameni.

Marșul pentru viață este componenta civică a implicării pro-viață. Alături de el realizăm activități educaționale, pe cât putem, și sprijinim femeile însărcinate în centre specializate. Periodic, apar mărturiile ale unor femei că participarea lor sau a unei cunoștințe la *Marșul pentru viață* sau urmărirea online a unei mărturii la un marș le-a dat putere sau le-a direcționat spre cineva care

le-a ajutat și au depășit criza de sarcină.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, vom continua sprijinul până când fiecare copil va trăi într-o lume în care va fi întâmpinat cu grijă și cu dragoste, nu cu teamă, ostilitate și violență. Poate acest lucru se va realiza după ce va trece generația de acum, dar aceasta nu este o problemă, căci istoria ne arată că lucrurile bune se construiesc de către mai multe generații, pentru că depășesc puterea uneia singură!

Comportamentul nostru față de cei mai vulnerabili este măsura umanității noastre, a demnității și a sufletelor noastre. Este măsura concretă a credinței și a dragostei.

Pentru toți cei care vor să sprijine femeile însărcinate și copiii nenăscuți și să afirme public acest sprijin: *Marșul pentru viață 2024* va avea loc sâmbătă, 30 martie 2024!

Teodora Diana Paul,
Președinte al Asociației
Studenti pentru viață

Marșul pentru viață 2023 în Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților

Manifestările dedicate vieții, desfășurate în luna martie în Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, au culminat cu organizarea în 25 și 26 martie a *Marșului pentru viață*. *Marșul pentru viață* a fost organizat cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, prin Sectorul Catehizare, Tineret și Educație. Au sprijinit organizarea marșului Centrele Ecclesiale ale eparhiei și unele asociații și organizații, între care ATOS (Asociația Tinerilor Ortodocși Suceveni) și ASCOR (Asociația Studenților Creștin-Ortodocși Români), filiala Suceava.

În Suceava, *Marșul pentru viață* a fost un adevărat „marș”: participanții au străbătut cinci kilometri. Tineri, familii cu copii, clerici, dar și persoane în vârstă au purtat în mâini flori, semn al recunoștinței pentru femeile însărcinate și al așteptării cu bucurie a nașterii copiilor lor, baloane, care îi veselesc atât de mult pe copii, și pancarte cu mesaje pentru conștientizarea minunatului dar pe care Dumnezeu îl oferă omului – viața și veșnicia

ei întru bucuria Împărăției cerurilor.

Marșul pentru viață a fost organizat la nivelul întregii eparhii, mulți tineri fiind prezenți și la *Marșurile pentru viață* din Rădăuți, Fălticeni, Câmpulung Moldovenesc și Vatra Dornei.

Dumnezeu mi-a salvat la timp copilul, prin inversarea avortului medicamentos

În prezent, în jur de jumătate dintre avorturi se fac prin metoda medicamentoasă, nu chirurgical. Însă unele dintre femei, după ce iau prima pastilă dintre cele două, își dau seama că nu vor să își piardă copilul. Dacă apelează în 24 de ore la un doctor care știe protocolul de inversare a avortului, există 62% șanse pentru copil să supraviețuiască. Iată o astfel de mărturie.

Nu voi uita niciodată ziua de Florii, ziua în care era să fac greșeala vieții.

Cine ne dă nouă dreptul să decidem dacă cineva trebuie să trăiască sau nu? Noi credem că avem dreptul să facem orice, dar nu e chiar așa. Astăzi am o minune pe care o țin în brațe și nu e datorită mie – eu, care mă numesc mamă, am vrut să pun capăt unei vieți.

Totul a început într-o zi de luni, cu o săptămână înainte de Săptămâna Patimilor, când m-am

hotărât să îmi fac un test de sarcină pentru că în ultimul timp aveam grețuri mereu. Zis și făcut: după nici un minut apar instant două liniițe clare... eram sigură acum că sunt însărcinată, eu având deja doi copii.

De atunci, în loc să mă bucur, am plâns continuu, deoarece nu mai voiam copii, dar nici avort nu îmi doream să fac. Știam că este un păcat mare și tot ce citisem sau auzisem despre avort era că omori o ființă fără apărare și nu doar una... două

ființe, căci sufletul mamei după un avort cred că se face bucăți. Abia după ce faci greșeala îți dai seama ce ai făcut și, din păcate, nu mai poți da înapoi. Dar pe mine, Bunul Dumnezeu, deși am făcut cea mai mare nenorocire, m-a salvat la timp.

M-am dus a doua zi la doctor poate e vreo greșeală cu testul, dar, ce să vezi, micuțul Alinuț chiar avea o mică inimioară care

bătea! I-am spus medicului că

nu îmi doresc sarcina, dar nici avort nu vreau să fac. Dânsul mi-a spus că nu face întreruperi de sarcină și îmi poate recomanda pe cineva, că acum merge făcut și doar cu pastile.

Zilnic plângeam pentru că nu știam ce să fac... soțul meu nu își mai dorea să avem alți copii, de teamă că nu ne vom descurca. Vineri m-am dus la alt medic pentru a lua pastilele. Înainte de a intra m-a apucat plânsul, pentru că nu voiam să fac avort, dar nici copil nu mai voiam. Am coborât, l-am sunat pe soțul meu și i-am zis că eu țin copilul orice ar fi... el mi-a zis să mă calmez și să fac ce vreau.

M-am liniștit și am urcat din nou la medic. Nu știu de ce m-am întors și nu am plecat acasă, dar poate a fost voia lui Dumnezeu să ajung până în punctul de a lua prima pastilă și de a mă trezi la timp. Acolo am plâns și i-am spus și doamnei medic că eu nu vreau să fac avort, dar nici copilul nu-l vreau. M-a consultat, totul era în regulă. Mi-a spus că, după părerea ei, mai degrabă să nu îmi dea rețeta, pentru că nu sunt sigură, dar i-am spus să o scrie și mă voi gândi eu.

Mi-a spus că dacă voi lua pastila nu mai pot da înapoi. Să fiu sigură dacă o iau, căci la carte scrie că poate avea efecte asupra copilului... de parcă o carte e mai mare decât Dumnezeu.

Nu voi uita niciodată, sincer, deși îmi doresc să ajute și alte mame care au trecut prin această încercare, această tristețe – nici nu știu cum să o numesc. Îmi este greu să povestesc și nu din cauza a ce va zice lumea, căci nu îmi pasă de asta, ci de

faptul că în sufletul meu e o mare durere legată de ce am vrut să fac.

M-a sunat cu o voce caldă și mi-a spus că mă sprijină, și psihic, și medical, și financiar, pentru a ține bebelușul.

Vă rog din suflet, mame, nu faceți greșeala mea. Când Dumnezeu binecuvântează un pântec, știe El mai bine de ce o face și tot El va avea grijă să vă ajute.

În ziua de duminică, de Florii, când era sărbătoare, am mers la farmacie să iau pastilele. Când mi-a venit rândul să le iau, farmacistul era nou și a întrebat-o pe colega lui ce pastile sunt și i-a răspuns: „Sunt pastile pentru avort”. M-am simțit aiurea că a spus așa tare și a auzit toată lumea din farmacie, dar am luat pastila și am plecat acasă. Am tot ezitat să o iau căci, dacă nu o luam atunci, următoarea săptămână era Săptămâna Mare și nu voiam să fac un păcat așa mare atunci, iar dacă așteptam după Paști nu mai puteam să îl dau afară prin pastile. Până la urmă, mi-am luat inima în dinți și am zis „ce o fi, o fi” și am luat pastila...

Toate bune și frumoase, am fost la ziua unei verișoare și am venit acasă... deja începusem să mă simt aiurea, nu fizic, ci psihic. M-am pus la somn și m-a luat, peste noapte, o stare de vinovăție imensă; sincer, am simțit tot iadul în mine. Nu știam cum să mă controlez, îmi ziceam: adună-te, mai ai doi copii. Mă rugam la Dumnezeu, dar parcă nimic nu mă trezea la realitate. I-am spus soțului meu că am un atac de panică și nu mă simt bine. Mi-a spus să mă liniștesc și să mă pun la somn. Era 4 sau 5 dimineața. Am sunat-o pe mama mea. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru ea,

L-am sunat pe soțul meu și i-am zis că eu țin copilul orice ar fi.

m-a susținut de la început să țin copilul, să nu fac avort. Pentru că ea nu știa că am luat pastila, când i-am zis ce am făcut m-a întrebat: „De ce ai luat-o?” Și plângeam și îi spuneam că nu îmi pot reveni. Nu pot explica în cuvinte ce simțeam, dar era ceva foarte groaznic. Nu îmi găseam locul,

Îmi venea să o iau razna... Starea era din ce în ce mai profundă, am luat cheia de la mașină și, cu mama mea la telefon, mă plimbam pe străzi și îi spuneam că nu îmi pot reveni și ea îmi spunea să mă rog și să mă liniștesc, că Dumnezeu o să mă ajute. După câteva ture cu mașina, i-am spus că indiferent ce va fi, voi ține copilul. Am ajuns acasă, am citit Acatistul Maicii Domnului, am luat icoana în mână și plângeam... am adormit.

Când m-am trezit, am sunat-o pe doamna doctor care mi-a dat pastila și i-am spus că eu nu mai vreau să continui și că voi ține copilul. Mi-a răspuns ca și prima dată: la carte scrie că sunt probleme. Dar la Dumnezeu aceasta se numește „minune”, că acel copil încă era viu și inima încă îi bătea, dar eu nu știam aceasta atunci.

Știam că trebuie să fac ceva, să aflu dacă mai pot întoarce efectul pastilei. Am căutat pe internet, dar acolo, poate și din cauza stresului, nu înțelegeam nimic. În plus, eu nu mai eram în stare să fiu mama copiilor mei... eram efectiv doborâtă, mai ales că am luat pastila aceea.

Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a îndrumat să scriu pe un grup de mămici o postare anonimă în care am povestit tot ce s-a întâmplat. Aici aș vrea să punctez ceva: am fost aspru criticată de multe femei („de ce îl dai afară, când eu mă chinui să fac?” și tot așa). Este adevărat că este ceva groaznic, dar femeia în momentul acela are nevoie de înțelegere. Nu o doborâți mai rău, mai ales că vrea să îndrepte lucrurile!

Când Dumnezeu binecuvântează un pântec, știe El mai bine de ce o face și tot El va avea grija să vă ajute.

După multe mesaje, am întâlnit două cazuri în care mamele scriau că sunt bine, și ele și copiii lor. M-am mai calmat puțin. Pe seară, un administrator al grupului m-a căutat și mi-a scris că un medic ar dori să ia legătura cu mine. Sincer, credeam că acel medic avea să se ia de mine, să-mi reproșeze: cum mai vrei acum, după ce ai luat pastila, să fie totul bine? Dar am cunoscut-o pe cea mai bună și minunată doctoriță, un om cu suflet mare! Dacă toți medicii ar fi așa, cu siguranță am merge de drag la doctor. M-a sunat cu o voce caldă și mi-a spus că mă sprijină, și psihic, și medical, și financiar, pentru a ține bebelușul și, pe lângă toate acestea, mi-a spus despre faptul că sunt șanse ca efectul pastilei să poate fi întors și că bebelușul meu poate

fi salvat dacă urmez tratamentul. Atunci am prins și mai mult curaj. Imediat după ce am vorbit, mi-a trimis rețeta și am mers la farmacie și din seara aceea am început tratamentul.

A doua zi am avut o secreție. Sincer, am crezut că va începe avortul și am sunat-o pe doamna doctor Emilia. Mi-a spus să merg la medic și să văd dacă este totul în regulă. Am mers la medic și mi-a confirmat că bebe este acolo și inimioara îi bate. L-am întrebat pe medic dacă va fi totul bine, dar nu am găsit același sprijin ca în doamna doctor Emilia, care m-a încurajat. Medicul mi-a spus că vom vedea, căci el nu a mai întâlnit cazuri ca al meu.

Toate acestea vi le povestesc legănându-l pe bebe și uitându-mă la el cât de minunat este, și nici azi, nici în altă zi nu-mi va veni să cred că e real și că am reușit să-l țin în brațe și să-l aud cum îmi gângurește și cum mă privește și îmi zâmbește.

Eu eram hotărâtă să țin copilul, dar de aici vine partea mai grea... Soțul meu, care m-a sprijinit în cele două sarcini și ne-am bucurat enorm să-i avem pe cei doi copilași, acum, de teamă ca nu cumva copilul să aibă vreo problemă, mi-a spus că el nu este de acord să țin sarcina și a zis să continui cu avortul. Sincer, el era tot sprijinul de care

ca o mamă grijulie pentru mine.

Am născut și astăzi țin în brațe o mică minune. Vreau să mai adaug ceva. Mereu când mergeam la control, asistenta doctorului îmi spunea: vezi, măi Andra, dacă cineva este lăsat să se nască... se naște!

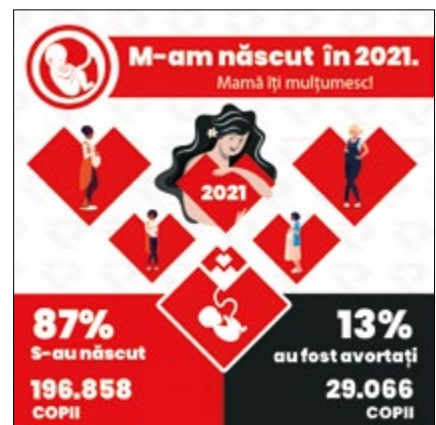
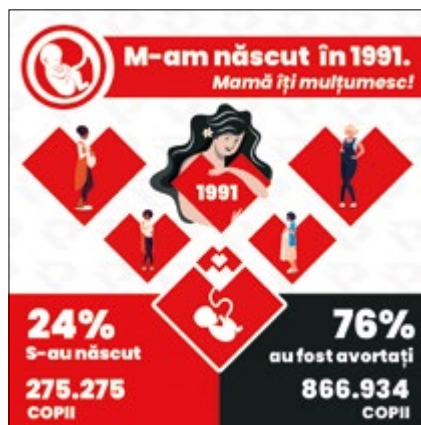
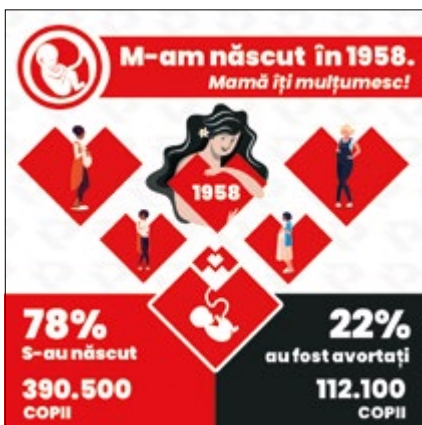
Femei, nu vă mai speriați, căci Dumnezeu este mereu cu noi și știe El mai bine ca noi. Vreau să mai spun că pe toți copiii mei îi iubesc la fel, dar de când îl am pe bebe lângă mine mă simt împlinită. Simt că el era ce lipsea din inima mea! Aș vrea să îi mulțumesc enorm doamnei doctor Emilia pentru tot ce a făcut pentru mine și familia mea. Și, cel mai important, să-i mulțumesc Măicuței Domnului. Să știți, oricând ai o problemă, cât de mare, dacă te pui în genunchi și te rogi Maicii, ea e acolo cu tine și te ridică, te ascultă și te ajută. Doamne ajută! ■

aveam nevoie. Putea tot globul să fie împotriva mea – sprijinul lui ar fi fost cea mai mare putere pentru mine. Dar de teama reacției primei pastile, mi-a lipsit. Îl înțeleg și îl cred pentru că acum iubirea lui pentru bebelușul nostru este foarte mare. Cea mai mare putere și ajutor am început să simt după ce m-am spovedit și m-am împărtășit.

Sarcina a decurs normal. Am urmat tratamentul și a contat mult că doamna doctor Emilia mă suna mereu, era mereu alături de mine, și din punct de vedere medical, și psihic – a fost

Andra P., mărturie preluată din revista „Pentru viață”, nr. 12 / 2023, editată de asociația *Studentii pentru viață*.

Oricând ai o problemă, cât de mare, dacă te pui în genunchi și te rogi Maicii Domnului, ea e acolo cu tine și te ridică, te ascultă și te ajută.

Pentru explicații medicale pe scurt despre inversarea avortului medicamentos, puteți citi articolul pe această temă de pe pagina Asociației Americane pentru Sarcină, în care sunt prezentate diferite opinii: americanpregnancy.org/unplanned-pregnancy/abortion-pill-reversal.

FOARTE IMPORTANT: această mărturie personală nu înlocuiește medicul curant. Orice tratament trebuie prescris de un medic de specialitate!

Într-o lume în care poți alege orice, alege să fii bun!

*Părintele Teodor Cenușă
și interpreta Iustina Irimia-Cenușă*

Părintele Teodor Cenușă s-a născut la Piatra Neamț, a absolvit Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași și a fost hirotonit preot în 2014. Între 2015–2021, a slujit ca preot paroh al Parohiei Coștiugeni, iar din noiembrie 2021 este preot militar al Garnizoanei Botoșani. Iustina Irimia-Cenușă s-a născut în Flămânzi, Botoșani, a absolvit Facultatea de Litere din Iași, iar din 2017, pe lângă numeroase activități muzicale, de televiziune și culturale în care este implicată, face parte din cunoscutul grup „Fetele din Botoșani”. În 2013 s-au căsătorit, iar în 2019 în familia lor a apărut Parascheva.

Binele se construiește cu greutate. Ce v-a însuflețit să vă luptați pentru lucrurile frumoase din familia dumneavoastră, unele dintre ele cunoscute și în spațiul public?

Pr. Teodor, d-na Iustina: Totul pleacă de la ideea că avem libertatea de la Dumnezeu de a alege ceea ce dorim să facem cu viața noastră. Potrivit

zicalei „într-o lume în care poți alege orice, alege să fii bun”, la fel și noi, ne-am propus să trăim și să promovăm binele, frumosul și adevărul. După cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc” (Romani 7, 19), și noi eșuăm de multe ori în acest sens. Dar cred că despre aceasta este viața, despre a căuta și a accede spre bine. Știm că

Dumnezeu le-a făcut pe toate „bune foarte” (*Facere* 1, 31) și că acesta este mediul în care omul este chemat să trăiască. Am avut și context potrivit din acest punct de vedere, în educația pe care am primit-o în familiile noastre, în valorile pe care ni le-au insuflat părinții, bunicii, profesorii, mentorii noștri, dar și un dar de Sus, prin care căutăm să trăim viața frumos și în armonie cu Hristos.

Ce v-a determinat să vă doriți să fiți preot? Au exista momente de nehotărâre după decizia inițială? Care au fost dificultățile drumului spre preoție?

Pr. Teodor: Am avut binecuvântarea de a mă naște într-o familie în care rugăciunea, postul și ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu se îmbinau armonios cu munca, cu bucuria de a trăi frumos și cu dorința de a învăța. De altfel, originile mele sunt din Putna, iar în familia extinsă au mai fost slujitori ai lui Dumnezeu, astfel încât am avut de mic multe modele de la care să învăț și pe care să le urmez. Cu toate acestea, dorința de deveni preot a apărut într-un mod firesc în viața mea odată cu experiențele duhovnicești de care am avut parte încă din copilărie (vizite la mănăstiri, întâlniri providențiale cu părinți precum părintele Cleopa Ilie sau cu părintele Ioanichie Bălan) și s-a intensificat pe parcursul studiilor teologice, până în momentul în care am știut că asta îmi doresc: să le vorbesc și să le arăt oamenilor prin slujire cât de mult ne iubește Dumnezeu.

Au existat momente de nehotărâre, plecând de la gândul pe care îl aveam de multe ori și anume că nu sunt vrednic de această chemare. Și într-adevăr, nu eram și nu sunt... dar am fost învățat că tocmai conștientizarea nevredniciei și dorința de îndreptare și de progres duhovnicesc sunt cele care ne așază pe direcția cea bună, care duce către Împărăția lui Dumnezeu.

V-ați gândit, înainte de a-l cunoaște pe soțul dumneavoastră, la posibilitatea de a fi soția unui preot? Cu ce gânduri ați primit apoi dorința viitorului soț de a fi preot?

D-na Iustina: Să fiu preoteasă nu e ceva ce mi-am propus sau mi-am dorit. Am crezut și cred în dragoste și în susținerea reciprocă între soți și astfel, odată cu întâlnirea noastră și mai apoi cu dorința de a întemeia o familie, ne-am asumat că ne vom sprijini și ne vom ajuta unul pe celălalt în tot ceea ce vom dori să facem. De altfel, am înțeles că a fi preoteasă nu înseamnă altceva decât a fi o bună creștină, o bună soție și o bună mamă, lucruri pe care mă străduiesc să le împlinesc cât mai bine.

Care sunt momentele dificile ca preot? Dar cele de bucurie?

Pr. Teodor: Sunt multe momente provocatoare în viața de preot, începând de la faptul că de multe ori ești pus în fața unor situații tragice în care te simți neputincios și în care cuvintele sunt de prisos, până la faptul că uneori te confrunți cu stereotipuri și, astfel, mesajul tău bine intenționat ajunge deformat în urechile auditorilor. Dar cea mai mare bucurie a mea ca preot este când văd că oamenii Îl descoperă pe Dumnezeu, se apropie de El și se angajează într-o relație bazată pe iubire, cu final mântuitor.

Care sunt momentele dificile ca soție de preot? Dar cele de bucurie?

D-na Iustina: De multe ori comunitatea țî-l „răpește” pe soț, ca preot, pentru o bună perioadă de timp, mai ales în momente importante, precum diferite sărbători din timpul anului sau weekenduri și în posturi, când programul unui preot devine foarte aglomerat. Dar, cu timpul, te obișnuiești, îi înțelegi și chiar te identifiți cu menirea lui, aceea de a veni în ajutorul oamenilor, ca punte de legătură între ei și Dumnezeu. Apoi, lumea te privește într-un anume fel și caută să te judece la orice pas. Prin prisma meseriei pe care o am, sunt oricum expusă public și sunt oarecum învățată, dar faptul că sunt și preoteasă adaugă greutate spre bine sau spre rău în ochii celorlalți. Momentele de bucurie sunt legate tot de comunitatea pe care o are în jurul său și alături de care am petrecut momente frumoase. Îmbrățișările copiilor din satul Coștiugeni, în care soțul meu a fost preot timp de aproape șapte ani, și activitățile organizate acolo erau adevărate momente de încărcare, de liniște și pace.

Ce v-ați dorit de la dumneavoastră în familie și ce ați dorit de la soție/soț? După câțiva ani de viață de familie, cum vedeți gândurile dinainte?

Pr. Teodor, d-na Iustina: Multe lucruri în viață *vin* – pur și simplu –, așa cum este întâlnirea persoanei dragi. La început de drum nu îți propui foarte multe, ci vrei să trăiești frumos și să te bucuri de acele momente. Mai apoi vrei un context în care acea dragoste să sporească și, astfel, apare familia. Așa am fost și noi. Acum, după mulți ani, ne dăm seama cât de important este ca cel ce îți este alături să îți fie deopotrivă prieten, confident, susținător, partener de dialog și, mai ales, de

mântuire. Privind în urmă, vedem doi copii pe care Dumnezeu i-a adus împreună să se bucure de viață și să se crească frumos unul pe celălalt.

A fost dificilă perioada în care ați constatat că nu puteți avea copii biologici? Care au fost factorii care v-au condus spre adopție? A fost ceva care a constituit un obstacol semnificativ în calea adopției?

Pr. Teodor, d-na Iustina: O astfel de veste este foarte dureroasă pentru multe familii în ziua de astăzi, însă noi nu am vrut să așteptăm prea mult și ne-am gândit la un vis de-al nostru din timpul prieteniei, acela de a adopta un copil. Ceea ce am și făcut după cinci ani de căsătorie. Ne-am depus dosarul și, într-un an, am primit telefonul veștii celei bune. În momentul în care ni s-a spus numele fetiței, am știut că Sfânta Parascheva, ocrotitoarea parohiei și a iubirii noastre, ne-a dăruit cea mai mare minune din viața noastră, care crește alături de noi de mai bine de patru ani. Încercăm să creștem toți trei împreună, cu mult sprijin și din partea părinților noștri. Nu am simțit că am avut obstacole, căci așa frumos a lucrat Dumnezeu în viața noastră, încât parcă minunea noastră a fost dintotdeauna cu noi și a noastră. Are Bunul Dumnezeu planurile Lui și ajungem lângă cei potriviți la momentul oportun, iar această experiență împlinitoare ne-a arătat că nu există „nu se poate”, că există mereu o soluție potrivită și că acolo unde un specialist închide o ușă, Dumnezeu deschide o fereastră.

Credeți că atitudinea societății, din punct de vedere al politicilor publice și al mentalităților, și atitudinea noastră individuală, mai ales fiind credincioși, poate să se îmbunătățească față de părinții care nu își pot crește copiii, față de părinții adoptatori și față de copiii adoptați?

Pr. Teodor, d-na Iustina: Nouă ni se pare că procedurile sunt mult îmbunătățite, la fel și starea de lucruri față de tabu-urile care circulau cândva în spațiul românesc în legătură cu adopția. Mentalitățile s-au deschis și din ce în ce mai mulți oameni aleg să adopte, ceea ce e minunat și câștigător pentru toți actanții implicați în procesul adopției. Părintele biologic înțelege că poate copilul ajunge într-un loc mai bun, părinții adoptatori își împlinesc un vis și au cui dăruia din afecțiunea și iubirea lor, iar copiii găsesc medii potrivite pentru creștere și dezvoltare, într-un mediu sănătos, armonios și plin de iubire.

Ați cântat „Când era să moară Ștefan” și ați înregistrat clipul la Putna. Ce simțiți că transmite Sfântul Ștefan astăzi? Care este legătura noastră cu el?

Pr. Teodor, d-na Iustina: Cred că legătura noastră cu Sfântul Ștefan este una indisolubilă, din moment ce el face parte din istoria noastră, iar de faptele și acțiunile sale putem să spunem că depinde însăși existența noastră individuală, dar și colectivă, pe acest pământ, ca români și

creștini ortodocși. Conștientizăm sau nu, această legătură există pur și simplu. Dacă ne apropiem de el prin cunoașterea istoriei, dar și empiric prin rugăciune către el, ca unul ce s-a învrednicit de darul sfințeniei, avem desigur mult mai multe de învățat și de câștigat pentru viața noastră. Credem că gândul pe care ni-l transmite și astăzi Sfântul Ștefan se referă la cele două virtuți pentru care el însuși și mulți alți români de-a lungul istoriei au fost dispuși chiar să își dea viața: dragostea de țară și credința ortodoxă. Iar prin țară nu înțelegem doar niște granițe care delimitează un hotar, ci ne referim la oameni, popor, familie, frați, astfel încât dragostea față de țară însumează și dragostea față de aproapele, față de semenii; iar la credința ortodoxă nu ne raportăm ca la un concept filozofic, ci ca la un mod de viață și ca la o prezență reală a lui Hristos în viața noastră, așa cum a fost și în viața Sfântului Ștefan cel Mare.

Ce înseamnă cântul pentru dumneavoastră?

D-na Iustina: Este mai întâi de toate darul lui Dumnezeu. Apoi, este o modalitate de a mă exprima și de a transmite sentimente, trăiri și gânduri ce nu îmi dau pace; este modul meu de a ajunge la sufletul omului. Cântecele îmi aduce multă liniște, bucurie și împlinire. Îl consider deopotrivă mijlocul prin care reușesc să ajung la Dumnezeu, unul dintre citatele mele preferate fiind cel de la Fericitul Augustin: „Cântă și mergi mai departe, la capătul drumului te așteaptă Dumnezeu”.

Ce înseamnă pentru dumneavoastră să conlucrați cu Dumnezeu?

Pr. Teodor, d-na Iustina: Înseamnă să conștientizăm darurile pe care ni le-a dat Dumnezeu și să căutăm să le înmulțim și să le valorificăm spre slava Lui și spre bucuria și mântuirea oamenilor; înseamnă să cerem ajutorul lui Dumnezeu atunci când dorim să realizăm un proiect, o acțiune, și să îi mulțumim atunci când reușim să o ducem la îndeplinire. ■

Interviu realizat de arhimandritul Dosoftei Dijmărescu

Provocările tinereții

Voi încerca să deschid câteva direcții de interpretare, unele cadre de gândire, în ceea ce privește această temă, atât de actuală, de inepuizabilă. Așadar... „Provocările tinereții”. Și voi porni, așa cum este firesc, de la perspectiva monahală. Călugăr – *kalogheros* în greacă – înseamnă „bătrân frumos”. În acest *kalos*, se află mai mult decât doar *frumos*; în el găsim atât frumos, cât și bun. Ca și cum exuberanța tinereții s-ar împleti cu experiența senectuții. Și este adevărat cuvântul, căci un călugăr adevărat este acela care întinerește pe măsură ce trece timpul. Un om cu părul alb și suflet de copil. Nu ești niciodată prea bătrân pentru a deveni tânăr!

Când am zis „provocările tinereții”, m-am gândit la tinerețe în sine, nu la vârstă, ci la starea de spirit și la ceea ce poate, sau încearcă numai, s-o împiedice. Pentru că un tânăr nu este cel aflat la început de drum, ci la mijlocul lui. Un tânăr simte crescând în el toate puterile posibile, trupești și duhovnicești. Tânăr este acela care îndrăznește să viseze. Tânăr este acela care are credință, are credință că visul lui poate fi îndeplinit. Tânăr este acela care privește lumea altfel. De sus, dar nu condescendent; privește de la înălțimea idealurilor lui, dar niciodată uitând că nu este suficient de înalt. Așa se face că un tânăr nu se lasă ușor abătut de la calea lui. Nu se lasă amărât de „dovezile” care îl înconjoară într-o astfel de societate, pe care o numim secularizată. Oare cum am citi noi acest

cuvânt? Cele sufletești puse în slujba celor trupești. Ei bine, chiar dacă dovezile sunt covârșitoare în jurul lui, un tânăr nu se dă bătut. Și nu pentru că se face că nu vede. Nu! El nu zice: „Eu nu cred asta!” Dimpotrivă. El spune „Eu cred!” Și atunci, pentru un tânăr, totul se află, cumva, într-un paradox: totul este posibil și volatil în același timp. La acest ultim aspect, „cei mari” au o mare influență, de cele mai multe ori nu chiar pozitivă. Și aceasta, în numele unei responsabilități puse în slujba unui materialism trist, care îi împiedică să se înalțe.

Tânăr este acela care are credință că visul lui poate fi îndeplinit.

Îmi aduc aminte răspunsul unui copil la întrebarea: „Până când ține copilăria?” El a răspuns așa: „Copilăria ține până la 4 ani și după aceea începe grădinița”. Cumva, tinerețea rămâne tinerețe până când se găsește un adult care să-i spună tânărului: „Gata! De acum ai responsabilități. Acum începe viața. Lasă visurile, nu mai visa cu ochii deschiși, pune mâna pe treabă!” Iată cum pune în cuvinte această realitate Henry David Thoreau: „Tinerețea își adună materialele ca să dureze un pod până la Lună sau să înalțe un palat sau un templu pe pământ și, după un răstimp îndelungat, omul de vârstă mijlocie sfârșește prin a-și clădi cu ele o cabană într-o pădure”.

Continuând această idee, ne punem întrebarea: Oare ce s-a întâmplat cu acele palate? Am uitat de ele? Nu! Ne-am pierdut curajul! Așa aflăm că una dintre provocările tinereții este pierderea curajului. Nu mai avem curaj să mergem înainte, deși în noi încă ard acele dorințe frumoase ale tinereții. Suntem cuprinși de teamă și se întâmplă că și cei din jur dau o mână de ajutor acestei temeri. Și întrebăm: Ce se întâmplă? „Viața”, ni se răspunde. Dar noi știm că nu aceasta este viața. Inima noastră ne spune altceva. O astfel de „viață” nu poate fi viață, căci este opusul veșniciei. Sfântul Simeon Noul Teolog spune că „atât cât Îl vezi pe Dumnezeu în viața aceasta, atât Îl vei vedea și în viața cealaltă”. Iată un cuvânt, pe cât de înfricoșător, pe atât de penetrant, în măsură să ne trezească, pentru că ne arată că viața veșnică începe acum. Nu începe după moarte.

„Dragostea este pășirea peste prăpăstiile răutății și ale neatenției față de om.”

Dacă privim puțin la basmul „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”, observăm câteva similitudini. Suntem prea adesea amăgiți, promițându-ni-se o răsplată care nu poate fi atinsă în această viață, ci doar după moarte. Suntem amăgiți că vom întineri, că și de-ai fi ajuns la „adânci bătrâneți”, după moarte vei fi tânăr. Iată că Sfântul Simeon ne spune că nu este așa, ci că trebuie să ne luptăm să ajungem la „adânci tinereți”. Dacă viața aceasta este doar un drum către o bătrânețe adâncă – și în consecință amară –, înseamnă că nu este viața de care ne-a spus Mântuitorul nostru

Iisus Hristos. El a zis: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Asta înseamnă că Adevărul, Viața și Calea nu sunt concepte, nu sunt *ceva*, ci sunt *Cineva* – Iisus Hristos. Vrei să fii în adevăr? Intră în relație cu Adevărul! Vrei să fii viu, veșnic viu? Intră în relație cu Viața! Vrei să rămâi pe Cale? Vrei toate aceste lucruri: intră în relație cu El! Persoana stă *sub* semnul relației, nu este mai presus de ea. Unde ne duce asta? La o altă provocare a tinereții: iubirea. Nu poți să intri (și să rămâi) în relație cu o persoană, dacă nu iubești, dacă n-o iubești mai mult decât pe tine. Altminteri, ne vom trezi în chinul interminabil al narcisismului. Așadar, a vrea să fii tânăr înseamnă a dori să iubești și s-o faci frumos. Dacă nu reușim să rămânem tineri, înseamnă că am eșuat în fața provocărilor iubirii.

Să încercăm câteva definiții ale iubirii. Prima definiție care-mi vine în minte este a părintelui Miron Mihăilescu, un ucenic al Părintelui Stăniloae. Dragostea, spune el, este „pășirea, plutirea peste prăpăstiile răutății și ale neatenției față de om”. Iubim în măsura în care suntem atenți la celălalt, dacă lăsăm ca răutățile noastre să rămână sub noi. De vom crede cu adevărat că ceea ce este între noi este mai prețios decât orice răutate sau neatenție, vom iubi și vom rămâne tineri. Copiii, cei mai tineri dintre toți, ne dau niște lecții de iubire incredibile. Un băiețel a spus acest lucru: „Știi că cineva te iubește, pentru că atunci când îți spune numele, simți că numele tău este în siguranță în gura lui”. Un alt băiețel, doar de câțiva anișori, ne dă o și mai grăitoare lecție de iubire. Acest băiețel, ieșind cu mămica lui la poartă, l-a văzut pe vecinul lui – un bătrânel căruia tocmai îi murise soția – plângând la poartă. Atunci, el s-a smuls din mâna mamei lui

și a alergat la vecinul său, sărindu-i de gât. Și a stat așa multșor. Mămica lui, foarte înțeleaptă, nu i-a spus nimic, așteptând să se întoarcă singur la ea. Când a venit, ea l-a întrebat: „Ce i-ai spus vecinului?” Băiețelul i-a răspuns

simplic și candid: „Nu i-am spus nimic, doar l-am ajutat să plângă!” Parcă îl auzim pe Sfântul Ioan Evanghelistul: „Să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul” (I Ioan 3, 18). Voi mai adăuga aici o declarație și o definiție, care îmi pare că se împletesc frumos și firesc. Prima este o declarație de iubire care, după spusele sale, l-a marcat decisiv pe Constantin Noica: „Te iubesc atât de mult încât simt că te pot părași!” La această declarație, Fericitul Augustin vine cu o definiție: „A spune cuiva *Te iubesc* este ca și cum i-ai spune *Tu nu vei muri niciodată!*”

Nu înseamnă, oare, pentru cel care a lăsat acest înțeles al iubirii, că a găsit secretul tinereții? Răspunsul îl dă Victor Hugo: „Tinerețea este un soare care își prelungește răsăritul”.

Și atunci, care sunt provocările acestei iubiri? Mai întâi, propria persoană, egoismul care transformă pe cealaltă persoană în obiectul propriei tale iubiri. Dacă înțelegi cele de mai sus, atunci nu poți decât să te îndrăgostești de frumosul absolut pe care îl recunoști în cealaltă sau celelalte persoane. Și, pentru că împotriva frumuseții nu se pune urâtenia, ci lipsa de sens, află în celălalt un sens atât de adevărat încât se ridică deasupra cuvintelor, deasupra ta. Un sens absolut, care îți arată valorile veșnice ale tinereții. În basmul amintit mai sus, tânărul a căzut pentru că, deși a căutat tinerețea veșnică, nu a căutat și iubirea, ba chiar a respins-o, rămânând astfel în mediocritatea a cărei singură finalitate este moartea. Mircea Eliade, sesizând lucrul acesta, a zis că „ispitele tinereții sunt: mediocritatea sentimentelor, mediocritatea cerebrală și iluzia unei fericiri comode”. Atrage atenția Eliade asupra faptului că nu suntem convinși de veșnicie, de nevoia de ea, pe care ar trebui s-o simțim stringentă și urgentă și... îmbătrânim.

Eliade a introdus și mediocritatea cerebrală. Mentea întotdeauna își arogă drepturi pe care nu le are și nu le merită. Mentea întotdeauna a încercat, de cele mai multe ori cu succes, să asuprească inima. N-au spus Sfinții Părinți că rugăciunea inimii înseamnă *nu ridicarea* inimii la minte, ci *coborârea* minții în inimă? Mentea trebuie să se smerească, iar inima să se înalțe prin dorința cea frumoasă și adevărată după Dumnezeu. El ne primește și vrea să-I întoarcem iubirea. Și face un lucru la care nu ne gândim îndeajuns. El nu ne judecă, nici când greșim, ci ne arată încredere, lăsându-ne pe noi să ne judecăm și arătând că cel care iubește nu judecă: „Dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec; căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea” (Ioan 12, 47). Cât de repede poți să-l pierzi pe un tânăr atunci când îl judeci sau îi vorbești de sus! Chiar dacă te îndreptățești prin scopul tău bun, tânărul te va dovedi imediat de impostură. Tânărul nu suportă ipocrizia. Zis-a Avva Pimen: „A învăța pe cineva este egal cu a-l muștra!” De aceea am zis că dacă te duci spre tânăr să îl înveți, l-ai pierdut. Dar fii tu tânăr. Fii tu tânăr și îl vei câștiga. Frumusețea ca plinătate a sensului nu se dobândește prin raționamente. Nu este urmare a unor algoritmi. Frumusețea întotdeauna se molipsește, căci se află în ea un sens care seduce, care cucerește. Dacă rămâi autentic – și în fața ta și în fața celuiilalt –, ai găsit acest sens și atunci vei fi gata să-ți pui viața în slujba lui.

Dacă vrei să rămâi tânăr, dacă vrei ca tinerețea să se ridice deasupra provocărilor de tot felul, ai nevoie să înveți să privești frumosul, să îl admiri. În momentul în care ai abdicat de la nevoia aceasta și nu mai cauți frumosul în jurul tău, ai îmbătrânit. Trebuie să ne obișnuim să vedem frumosul acolo unde este el, pentru că *este*. Trebuie să ne obișnuim, să ne deprindem, să ne luptăm. Să căutăm sensul în afara noastră nu oricum, ci într-o persoană. Și Hristos este prima Persoană de care ar trebui să ne apropiem. Numai El ne poate da această putere de a iubi frumos și delicat, doar de la El ne putem molipsi, căci El a zis: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11, 29). Duhul Sfânt Se coboară și rămâne doar peste acela care este smerit și cuminte. Acela care înțelege că persoana din fața lui este mai de preț decât sine, pentru că a înțeles că sensul lui se află în cealaltă persoană.

Când am pus la început titlul „provocările tinereții”, m-am gândit și la faptul că suntem provocați și de ea. Ne provoacă mereu tinerețea să privim lumea la fel ca ea. Spune un sfânt părinte că „atât timp vom avea ispите și crize până când vom ajunge să ne vedem pe noi înșine cu ochii cu care ne vede Dumnezeu”. Atunci, aceasta este calea: să te uiți la cel de lângă tine, cu admirație față de frumosul care este în el, să te uiți la acest frumos, până vei uita de tine. Aici începe drumul către tinerețe. Astfel învățăm să privim cu ochii cu care ne privește Dumnezeu și cred că ochii aceștia sunt ochii unui îndrăgostit. Haideți să încercăm să privim astfel lumea, cu ochii unui îndrăgostit. Să ne lăsăm fermecați de frumusețea acestei lumi și vă garantez că vom deveni din ce în ce mai tineri. ■

Protosinghel Hrisostom Ciuciu

Chemare și vocație. „Icoana din adânc”

Preambul

Etimologic, cele două cuvinte din titlu sunt identice. Ne-am obișnuit, în limba română, să-l asociem pe al doilea cu o chemare (mai mult sau mai puțin simțită/înțeleasă) venită din interior, iar pe primul cu o chemare care vine din exteriorul nostru, de la altcineva. Vom păstra această distincție.

Chemare tainică

În slujba Sfântului Botez, preotul se roagă lui Dumnezeu-Tatăl: „Și fă să ia chip Hristosul Tău în acesta ce se va naște din nou prin a mea nevrednicie”. Aceasta este „Icoana din adânc”, dată nouă ca potențial, ca sămânță.

„Sălășluindu-Mă în tine, Eu cel neapropiat treptelor de sus, zac acoperit sub întunericul răutăților și patimilor tale. Rabd și aștept să Mă cauți prin pocăință și prin lucrarea poruncilor din partea ta, ca să te văd și să Mă vezi” (Sfântul Simeon Noul Teolog). Prin orice virtute chipul Domnului

Hristos Se ridică tot mai luminos de sub văluri (Părintele Dumitru Stăniloae). Așa se descoperă sau se pictează „Icoana din adânc”.

Iată o „chemare tainică”. Împlinirea ei implică și „căutare” și „descoperire”.

Vocație(i)

Termenul „vocație” ne este unul intim, pe care îl asociem cu împlinirea noastră personală. Poate din acest motiv este și atât de la modă în timpurile noastre.

Aflarea și urmarea unei vocații implică o căutare, o strădanie, multe încercări (reușite sau nereușite) pe care, însă, ni le asumăm cu râvnă și devotament. În noi se pot afla, și de obicei acesta este cazul, mai multe vocații. O vocație poate să fie mai mult sau mai puțin definită, mai mult sau mai puțin înțeleasă. Important este că ea vine cu un sentiment de „necesitate”. Ne simțim „împinși” din interior spre împlinirea ei, pentru

a ne „împlini” ca oameni, ca persoane, orice ar însemna aceasta.

În acest sens, „vocația” este strâns legată de noțiunea de „sens” (de exemplu, multe femei resimt vocația de a fi mamă și neputința împlinirii ei duce la serioase traume, mai ales în timpurile moderne). Am putea spune că „vocația ne duce spre menire”.

Din perspectiva pe care ne-o propunem, „vocația” este începutul, capătul dinspre noi al drumului. Vocațiile sunt cele mai accesibile căi către universul nostru interior, către noi înșine, către auto-cunoaștere. Aproape nu contează cărei vocații din noi îi dăm curs. Dacă o urmăm cu perseverență, ea se va constitui într-un „deschizător de drum”. Drum către o vocație mai adâncă sau, poate, chiar către țintă, către capătul drumului. Important este că trebuie să pornim. „Nu a zice, ci a mișca înseamnă a ajunge” (Părintele Arsenie Papacioc).

Voia lui Dumnezeu

În practică, însă, există pericolul de a rătăci drumul. Sau, de a ne opri din drum și a pierde din vedere „ținta” (adâncă).

Așa ajungem la noțiunea de „voia lui Dumnezeu”, care ar putea fi definită în termenii noștri „calea optimă” către „Icoana din adânc”.

În practică, mulți creștini se lovesc de această problemă. Ea este pe cât de esențială, pe atât de grea. Un tânăr i s-a adresat Sfântului Siluan Athonitul: „Am venit la dumneavoastră ca să aflu voia lui Dumnezeu cu mine”. „Ai început cu întrebarea cea mai grea? Hai să începem cu unele mai ușoare.” Această problemă este una „grea” pentru că Dumnezeu nu Se exprimă dacă nu vede în om dispoziția de a asculta. „Dumnezeu nu Se opune omului” (Sfântul Isihie Sinaitul).

Pentru a rezolva această problemă, începem prin a ne exprima: „facă-se voia Ta, precum în cer...”. Apoi, mai important, dezvoltăm în noi hotărârea adâncă de a rezolva, de „a afla gândul lui Dumnezeu cu mine”. Pentru că, dacă omul își dorește aceasta cu tot dinadinsul, Dumnezeu începe să lucreze în viața lui pentru împlinirea ei. Sau, folosind cuvintele unui căutător, Alexandru Mironescu:

Se întâmplă însă – totdeauna se întâmplă așa – că hotărârile majore luate de om în secret, cu implicații morale, adică de conduită de viață, solicită sau capătă parcă un concurs foarte ciudat, bizar, ca și cum s-ar răscoli, în nevăzut, niște forțe, niște puteri. Omul cunoaște conjuncturi, impasuri sau deschideri pe care nu le-a bănuț și chiar nici nu și le-ar fi închipuit

vreodată. Fapt este – și eu pot spune asta în cunoștință de cauză – că cine caută cu perseverență află, că cine cere cu stăruință capătă, că celui ce bate i se deschide o perspectivă. Numai să nu fie ca acela care, plecând la târg, zicea în sinea sa: „Dă, Doamne, să nu gălesc!”

Este esențial să ne găsim „în gândul lui Dumnezeu (cu noi)”. Aceasta este calea.

Calea

Voia lui Dumnezeu se prezintă în viața noastră ca o șoaptă, ca o invitație, ca o cenușăreasă (fie printr-un glas interior, fie printr-o altă persoană, fie printr-un concurs de împrejurări etc.). Pot (ușor) să nu o bag în seamă sau să o refuz („n-are cum să fie asta!”).

Dar dacă mi-am antrenat „auzul” (cum fac monahii prin practicarea „ascultării”), atunci când detectez „șoapta” lui Dumnezeu voi face precum omul care a aflat comoara în țarină: vând totul și cumpăr acea țarină. Las totul și mă pun trup și suflet în slujba împlinirii acestei „șoapte”.

Aceasta este calea: a face din voia lui Dumnezeu voia noastră. În aceasta constă toată asceza, toată strădania noastră. Numai așa are sens „cunoașterea voii lui Dumnezeu”, dacă o tănuim bine în inimă și apoi pornim „din toată inima, din tot cugetul, cu toată puterea” spre împlinirea ei.

De cele mai multe ori, după ce Dumnezeu lansează „șoapta”, Se retrage, încât omul se trezește de unul singur pe calea pe care a apucat-o. Nemaipunând la socoteală că pe calea aceasta află, „din senin”, multe împotriviri și obstacole, care îl fac să-și pună serios întrebarea dacă aceasta este într-adevăr calea corectă. Tensiunea mergerii pe această cale poate ajunge până acolo încât (pare că) ne luptăm până și cu Dumnezeu pentru a împlini voia Lui cu noi (cum se întâmplă, de exemplu, cu aspirantul la călugărie, la început, în timpul „ispitirii canonice”). Aceasta se vede bine în viețile sfinților: „De vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris” (Moise). Cu înțelesul că Dumnezeu „Se vrea biruit”, pentru ca noi din „lupta” aceasta să ieșim mai asemănători cu El.

Concluzie

„Voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea noastră” (I Tesaloniceni 3, 4). Când „Chemarea tainică” ne devine „Vocație”, atunci ne aflăm în linie dreaptă spre pictarea/aflarea înlăuntrul nostru a „Icoanei din adânc”. ■

Protosinghel Ieremia Berbec,
Starețul Mănăstirii Sfântul Dimitrie cel Nou,
Middletown, SUA

Întâlnire cu părintele Zaharia Zaharou pe tărâm american

A rânduit Bunul Dumnezeu ca în ziua de duminică, 28 mai 2023, în cadrul vizitei pastorale în America, părintele stareț Melchisedec, însoțit de un grup de părinți, să se întâlnească cu părintele Zaharia Zaharou de la Mănăstirea „Sfântul Ioan Botezătorul” din Essex, Anglia. Întâlnirea a avut loc la Mănăstirea „Sfântul Tihon de Zadonsk” din South Canaan, Pennsylvania, unde părintele Zaharia fusese invitat să țină câteva conferințe duhovnicești. Părintele Zaharia a fost însoțit, spre marea bucurie a tuturor, de starețul mănăstirii de la Essex, părintele arhimandrit Petru Vryzas. Redăm mai jos momentele cele mai importante ale dialogului.

Arhim. Zaharia: Cum vi se pare Lumea Nouă?

Arhim. Melchisedec: ... [oștează]

Arhim. Zaharia: Cred că e o lume cu multe și mari provocări. Dar sunt câteva semnale dătătoare de nădejde.

Arhim. Melchisedec: Sunt mulți creștini buni.

Arhim. Zaharia: Da, și câteva comunități în care fac treabă bună. Obștea de aici, de la Sfântul

Tihon, înaintează. Starețul e tânăr, are doar 38 de ani, dar este foarte bun și acum are o mână de tineri. Americanii sunt foarte direcți. Când vin oamenii la ei, imediat îi întreabă: „Dorești într-adevăr să fii un prieten al lui Dumnezeu?” Și imediat încep evanghelizarea.

Arhim. Zaharia: M-am bucurat tare mult când am auzit că veniți încoace, fiindcă nu pot uita vizita mea la mănăstirea sfinției voastre. Mănăstirea Putna este o prezență minunată.

Arhim. Melchisedec: Nici noi nu vă putem uita pe sfinția voastră. Și nici cuvintele pe care le aveți și dragostea pe care o aveți față de monahi și de monahism. Acasă la Putna, când ajung, ce să le spun părinților?

Arhim. Zaharia: Să le spuneți că de când v-am vizitat, păstrez cele mai bune amintiri despre mănăstirea sfințiilor voastre și despre comunicarea pe care am avut-o. Și dacă dă Dumnezeu să mai întineresc puțin, vin din nou.

Era incredibil să trăiești în preajma părintelui Sofronie. Nu te puteai obișnui cu el pe deplin. Era atât de accesibil nouă, dar, în același timp, nu puteai pierde din vedere că era aparte, era dincolo, nu puteai să-l cuprinzi. Era așa de experimentat încât nimic din viața duhovnicească nu-l putea surprinde. Și fiecare cuvânt de-al lui deschidea un întreg orizont al vieții duhovnicești. Cu toate că i-am întâlnit pe aproape toți sfinții din Grecia care au fost canonizați în ultimii ani, nu am mai întâlnit un așa fenomen, deși sunt sigur că Biserica are multe.

Arhim. Melchisedec: Pe mine m-a uimit foarte mult Sfântul Sofronie prin faptul că deși era foarte bine pregătit, s-a aplecat cu atâta smerenie asupra Sfântului Siluan, care a fost monah simplu.

Arhim. Zaharia: Când vorbea cu filosofii, vorbea limba lor. Când vorbea cu cipriotele bătrâne, vorbea foarte simplu. Îmi amintesc de o doamnă rusoaică, profesoară la Universitatea din Louvain (Belgia), care dorea să scrie o carte despre istoria filosofiei rusești. Îmi amintesc cum Părintele Sofronie a stat de vorbă cu ea două ore, eram și eu de față, dându-i toată schița cărții, explicând și filosofând toate evenimentele importante din istoria Rusiei. Iar soțul ei, care știa stenografie, nota totul. În câteva luni a scos cartea. Era foarte inteligent, era incredibil.

Odată, când eram foarte tânăr, înainte de a fi preot, a venit la mănăstire decanul departamentului de religie de la o universitate foarte bună dintr-un oraș din apropiere, împreună cu studenții lui. M-au rugat să le fac un tur al mănăstirii, iar apoi m-au invitat la ei. Am cerut binecuvântare de la părintele Sofronie și timp de o oră m-a pregătit, zicându-mi: „Îți vor pune întrebarea asta, tu zici asta, îți vor pune altă întrebare așa, tu răspunzi așa”. M-am dus și am petrecut toată ziua la universitatea respectivă, vorbind în fiecare dintre cele șapte departamente. Mi-au pus toate întrebările de care părintele Sofronie m-a avertizat că le voi primi, cu răspunsurile. Ziua aceea a fost

incredibilă. Când m-am întors acasă, eram epuizat, dar era o epuizare binecuvântată. La plecare, l-am întrebat pe profesor: „Cum a fost? Cum evaluați ziua de astăzi?” Iar el mi-a zis: „A fost foarte bine, dar tot timpul ați vorbit peste nivelul studenților”. Dar în fiecare departament erau și câte 10–20 de profesori, trebuia să vorbesc și pentru ei, nu numai pentru elevi, care aveau 16–18 ani. Am fost atât de uimit. Părintele îmi prezisese exact. Mi-a fost atât de ușor. Și chiar dacă mă întrebau ceva nou, mintea mea era în starea aceea și răspunsurile veneau de la sine. Ziua aceea a fost cu adevărat incredibilă!

Arhim. Melchisedec: Ascultarea și blagoslovenia.

Arhim. Zaharia: Același lucru s-a întâmplat și cu fostul nostru stareț, părintele Chiril. L-au invitat la Londra să vorbească la o conferință foarte renumită. Părintelui Chiril, deși e un foarte bun teolog și foarte înțelept, nu îi place să plece din mănăstire. De aceea, părintele Sofronie l-a îndrăgit în mod special, fiindcă era un om al casei. Și părintele Sofronie i-a dictat exact ce trebuie să zică, s-a dus acolo și a ținut un discurs minunat.

În esență, frumusețea monahismului stă în lucrarea ascultării. Fiindcă prin ascultare, nu numai că înveți anumite lucruri, ci moștenești viața bătrânilor. Dacă inima ta este într-adevăr unită cu inima bătrânului tău, atunci nu numai că absorbi ceea ce zice, ci atunci când îți dă un cuvânt, imediat anticipezi și știi care va fi următorul cuvânt. Ascultarea este o taină incredibilă. Așa era cu părintele Sofronie.

E frumos să vorbim despre părinții noștri, dar mă tem că voi auzi cuvântul Sfântului Ioan Scărarul: „Un om așa de sfânt a dat naștere unui asemenea spin (ca mine)!”

Arhim. Melchisedec: Vă mulțumim pentru cuvintele pentru monahi pe care ni le dați.

Arhim. Zaharia: Noi vă mulțumim că ați venit să ne vedeți.

Arhim. Melchisedec: Bucuria e de partea noastră.

Arhim. Zaharia: Să dea Dumnezeu să ne mai vedem. ■

Fratele Bogdan Manga,
Mănăstirea Sfântul Dimitrie cel Nou,
Middletown, SUA

L-am simțit pe Sfântul Iacob Putneanul ca o prezență smerită și permanentă

„După Dumnezeu și Maica Domnului, acesta este cel care mi-a fost aproape în mod tainic și discret. Un sfânt despre care nu știam mare lucru în momentul canonizării, dar care mi-a demonstrat cu smerenia caracteristică faptul că este mare făcător de minuni. Pentru mine, astăzi este o zi specială și de aceea am găsit de cuviință să vă împărtășesc din bucuria mea. Vă îmbrățișez pe toți!”

Răzvan s-a îmbolnăvit de cancer la Sofia, în timpul unei burse de studii. Aflase că cea mai bună prietenă a lui s-a sinucis și, pentru că nu a putut îndura această durere, i s-a declanșat un cancer limfatic.

Cum ai ajuns să-l cunoști pe Sfântul Iacob?

În anul 2017, am fost diagnosticat cu limfom Hodgkin stadiul IV. Aceasta este denumirea oficială a unui cancer limfatic, care se răspândește și la plămâni, oase și timus într-un timp foarte scurt. Medicii au fost foarte sceptici în privința vindecării. Chiar o prietenă, care este medic la Spitalul

Militar și care m-a ajutat, a zis că prognosticul de viață mai este de maxim două luni. Atât au dat oamenii.

Mie nu mi s-a spus inițial de situația mea. Medicii de la spital au încercat să mă ferească de a ști că de fapt eu sunt în ultimul stadiu și îmi spuneau că sunt în stadii incipiente, dar medicul curant îmi zice la un moment dat: „Bănuiesc că

știți în ce stadiu sunteți, știți că este stadiul IV". Și atunci a fost o lovitură pentru mine. Era ultimul stadiu, metastaza. Și atunci, am început să plâng. Am plâns câteva minute și m-am simțit ca și cum mi s-a distrus tot viitorul, lumea, toate planurile, năzuințele. Cum rezolv problema? Trebuie să fac ceva. Am început să sun preoți și nimeni nu îmi răspundea la telefon, căci doream să vină cineva să mă împărtășească. Într-un final, am dat de părintele stareț de la Radu Vodă, mi-a trimis un preot, m-am împărtășit și din clipa aceea nu am mai avut absolut nicio frică. Am privit cu nădejde. Mie îmi era frică pentru mine, pentru sufletul meu, și de aceea voiam să mă împărtășesc când am aflat stadiul în care eram.

În acel an, chiar de aducerea moaștelor Sfântului Ierarh Nicolae la Bari, pe 9 mai, am început citostaticile, iar când a avut loc canonizarea Sfântului Iacob Putneanul, am urmărit-o la televizor. Eu nu știam foarte multe date despre viața Sfântului Iacob, doar chestiuni istorice, nu referitoare la sfințenia lui. Dar în ziua canonizării sfântului, când i s-a cântat troparul, am simțit o emoție deosebită. Urmăream de acasă. Aveam metastaze osoase, niște dureri cumplite numai când mă mișcam, nu mai zic când mergeam la baie. Și stând în pat și urmărind slujba de canonizare, când s-a intonat troparul sfântului, am simțit acea emoție deosebită, care a iradiat din inimă în tot corpul. O bucurie deosebită pe care nu știu cum să o exprim. Este o chestiune extrem de personală.

Având acest sentiment, de fiecare dată când începeam citostaticile, cântam în mintea mea troparul icoanei Maicii Domnului Pantanassa, apoi cel al Sfântului Iacob Putneanul și simțeam ca și cum aș fi fost învăluit într-o mreajă și cineva mă elibera de mreaja aceea. Și de aceea spun că eu l-am simțit mereu pe Sfântul Iacob ca o prezență smerită și permanentă, alături de mine. Și exact același lucru am simțit la un an după ce m-am vindecat. Dar eu am continuat să mă rog și după ce s-a încheiat totul, adică după ce m-am vindecat.

Cât timp ai făcut citostaticile?

Aproape un an de zile, 24 de ședințe, apoi am urmat un tratament de radioterapie de 15 ședințe, pe care l-am încheiat în martie 2018.

În august am vorbit cu niște prieteni din Cehia și i-am adus la Putna. De atunci îl am la mare cinste pe Sfântul Iacob și nu trece nici o zi fără să mă rog sfântului. Unde lucrez, în București, am trei icoane: două ale Maicii Domnului și una a Sfântului Iacob. Așadar, când am intrat pe ușa bisericii mari, eu nu știam că Sfântul Iacob fusese înmormântat

chiar în partea stângă. Când am venit cu seminarul, acum mulți ani, căci eu am făcut seminarul, nu știam de Sfântul Iacob, nimeni nu ne-a spus, nici de Mitropolitul Teoctist I al Moldovei. Știam doar că sunt niște morminte acolo. Deci, când am intrat pe ușă în pridvor, exact unde e mormântul Sfântului Iacob, am simțit exact același lucru și aceeași prezență. Și atunci m-am întors în partea stângă și am văzut icoana sfântului. Pe mine deja mă bufnise așa un plâns și încercam să mă strecor cumva. Nici nu voiam să pară ciudat, pentru că eram cu prietenii din Cehia care nu erau ortodocși. Dar m-a luat pe nepregătite, m-a surprins. Apoi, când am ajuns în paraclis, exact aceeași prezență, același duh, așa cum am simțit acasă când i-am ascultat prima dată troparul.

După momentul de acasă cu troparul, au mai fost momente deosebite?

Desigur. Începeam citostaticile. Eram întins în pat. Venea asistenta să-mi introducă substanța citostatică. Și tot timpul făceam Sfânta Cruce, apoi cântam către Maica Domnului în minte și către Sfântul Iacob. Și aveam simțământul acela de eliberare, care era atât de odihnitor. Și vă spun că nu mi-a fost rău. Medicii s-au mirat pentru că eu făceam câte șapte feluri de citostatice, câte 3 litri și jumătate de substanță citostatică. Medicul curant s-a mirat și i-a spus și mamei că „Eu nu sunt de acord cu acest tratament, dar nu am altceva ce să-i administrez; dacă nu încercăm așa, sigur o să moară”. Și s-a mirat pentru că se aștepta la stări foarte puternice de greață, de tot felul. Dar la mine nimic. O singură dată am avut febră 40 de grade. Dar, în general, nu am avut stări de rău. Toată lumea s-a minunat.

Vreau să vă spun că în același salon cu mine era un băiat care avea doar o tumoră la plămâni. Într-adevăr, era mai mare decât a mea. Dar am aflat apoi că el nu a rezistat tratamentului, iar pe mine Dumnezeu m-a salvat, prin Sfântul Iacob, și îi sunt recunoscător sfântului și îl am la mare cinste. Pentru mine, ziua de prăznuire a sfântului e ca o zi de Înviere.

Cum îl simțiți pe Sfântul Iacob acum?

La fel ca întotdeauna. Este exact aceeași prezență minunată, tainică, smerită. Este un sentiment de ușurare, de liniște. Mă simt odihnit. Cred că este un sfânt făcător de minuni al zilelor noastre, pe care Dumnezeu ni l-a descoperit și ni l-a dat ca să ne folosim. ■

Sfântul Ioan Iacob Hozevitul

Spre alte țarmuri

De câte ori priveam în zare,
Simțeam de mic așa un dor
Să colindez pământ și mare,
Să fiu departe călător.

Vedeam în zarea depărtată
Un cer de-a pururea senin,
O lume nouă, mai curată,
O viață fără de suspin.

S-a dus degrab copilăria,
Ca visul cel înșelător,
Și după dânsa, bucuria
S-a dus ca pasărea în zbor.

În lumea asta zbuciumată
Am căutat limanul sfânt,
Pe care l-am visat odată,
Dar nu se află pe pământ:

Aceleași valuri sunt pe mare,
Aceleași viață cu dureri,
Aceleași băuturi amare
Ne dau și astăzi, ca și ieri.

Un singur țarm acum rămâne
Străin de valul cel lumesc:
Ierusalimul cel din ceruri,
Putea-voi ca să-l nimeresc?

La el nu este nici durere,
Nici întristare, nici suspin,
Acolo nu-i apus de soare
Și cerul, veșnic, e senin.

Părintele stareț Melchisedec: „Omul Măriei Sale”

Am crescut cu povestea Mănăstirii Putna, a faptelor întemeietoare ale lui Ștefan cel Mare, cu credința că mănăstirile sunt rădăcinile Bisericii noastre care comunică deopotrivă în Cer și pe pământ. M-am apropiat de Mănăstirea Putna, în vreme, cu sfiala cu care simți că intri într-un spațiu sacralizat, un loc în care timpul mai păstrează ceva din veșnicia inițială. Aici, la Putna, am înțeles și mai bine că Dumnezeu le vorbește oamenilor prin oameni, iar oamenii Îi vorbesc lui Dumnezeu prin fapte. Este condiția acestui dialog

neîntrerupt, început de la zămislirea lumii, care ține vie relația Umanității cu Dumnezeu.

Calea prin care am intrat în intimitatea Mănăstirii Putna a fost una culturală. Ispitit de răsunătoarele colocvii, simpozioane și conferințe de la Putna, am încercat să intru în ritmul lor. Două premise m-au determinat să mă atașez de Putna, de efervescența de duh și cultură din acest loc. Prima premisă este aceea că avem o cultură, cea română, dar și cea europeană, croită pe fundament creștin. Demonstrația o putem face pe toate operele mari, pe marii artiști și cărturari din ultimele secole, de la Dimitrie Cantemir la Eminescu, de la Constantin Brâncuși la Ciprian Porumbescu, de la Nicolae Grigorescu la Nicolae Iorga, de la Lucian Blaga la Ana Blandiana, de la George Enescu la Liviu Rebreanu. A doua premisă ține de faptul că ea, cultura, este răspunsul pe care societatea îl dă râvnei din Biserică, harului, rugăciunii, smereniei chiar, fiindcă marea Creație este o privire aruncată în intimitatea Dumnezeirii, acolo unde sufletul capătă chip.

Cum de am găsit soluții la toate aceste căutări la Putna? Răspunsul este simplu și neechivoc: personalitatea părintelui stareț Melchisedec Velnic a crescut vreme de trei decenii din această îmbinare de cult și cultură, făcând din Mănăstirea Putna o adevărată Academie, în care sămânța bună a culturii române a rodit, a sporit, a strălucit.

Nimic nu este ostentativ la Putna, totul este

fierec, cultura nu are ideologie, cultura are istorie și umanitarism, cultura este memoria istoriei și manifestarea acesteia ca un mesaj din generație în generație. Este meritul incontestabil al părintelui stareț Melchisedec faptul că unul dintre cele mai importante momente din istoria noastră, Centenarul Marii Uniri, a primit cel mai consistent răspuns din societatea românească la Putna, acolo unde șirul de conferințe, de colocvii, de spectacole a dat strălucire, a dat sens istoriei reînnoite. „Serbarea de la Putna”, la 150 de ani de la momentul în care Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Ciprian Porumbescu și mulți, mulți alții au vorbit de „unirea tuturor românilor”, a căpătat, prin inițiativa părintelui stareț Melchisedec, proporții care au depășit cadrul geografic național, tinerii de azi adresându-se și „României de dincolo de granițele României”.

Colocviile de istorie, periodice, dezvoltă teme de o mare actualitate, „transmiterea” fiind temeiul pe care comunică generațiile de istorici, care au conștiința „istoriei adevărate” care poate imprima, la rândul ei, adevăr viitorului. Se datorează părintelui stareț Melchisedec crearea Fundației „Credință și Creație. Acad. Zoe Dumitrescu-Buşulenga – Monahia Benedicta”, care a adunat în timp o adevărată elită intelectuală românească, din țară și din lume, sub auspiciile căreia anual au loc colocvii care fixează repere ale culturii naționale, care readuc în discuție teme majore din istorie, din artă și din relația cult-cultură. Tinerii regăsesc la Putna, în taberele de vară, de iarnă, răspunsuri la chestiuni de orientare într-o lume puternic secularizată, în care soluțiile individuale sau colective par să fie tot mai greu de văzut, de depistat. Pentru aceasta, părintele stareț Melchisedec a întemeiat o obște în care să primeze râvna pentru cultură, iar pregătirea în duh să fie dublată de o temeinică pregătire intelectuală. Este o condiție obligatorie pentru Biserica noastră, de a fi concomitent în timp

și în afară de timp, de a ajunge în contemporaneitate cu duhul întemeietor, intact, al Domnului nostru Iisus Hristos.

În treizeci de ani de stăreție, părintele Melchisedec a rectificat Putna la dimensiunile veacului în care trăim. România europeană, de azi, are în Putna un reper care îi întărește, îi sporește, îi confirmă identitatea. „Modelul Putna” poate fi un model de creștere pentru o societate care nu își găsește, prea adesea, cadența.

În treizeci de ani de stăreție, părintele Melchisedec a redefinit și întărit noțiunea de „atlet al credinței creștine” atribuită Măriei Sale, domnitorului Ștefan cel Mare în epocă, orice întemeiere și reîntemeiere fiind rodul sfințeniei văzute, asumate.

Prin părintele stareț Melchisedec Velnic, expresia „oamenii Măriei Sale” capătă azi un răspuns strălucit. ■

Adrian Alui Gheorghe

30 de ani împreună

pe calea către cer

Miercuri, 7 decembrie 2022, s-au împlinit 30 de ani de când, cu darul lui Dumnezeu, părintele arhimandrit Melchisedec Velnic este stareț al Mănăstirii Putna. După săvârșirea Sfintei Liturghii, s-a slujit un Te Deum de mulțumire pentru binefacerile primite de la Dumnezeu în acești 30 de ani.

Cronicarii cititori în date și în vremi ne-ar putea vorbi de multe sorozace în acest an 2022, al 7530-lea de la facerea lumii. S-ar opri poate la 655 de ani de la moartea lui Bogdan I (1367), la 620 de ani de la aducerea la Suceava a moaștelor Sfântului Ioan cel Nou (1402), la 565 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare (1457), la bătaia de la Codrii Cosminului (1497), tot din vremea lui, de la care se împlinesc 525 de ani și tot așa, câte s-au adunat veacuri după veacuri.

Dintre toate, noi ne vom opri la sorocul de azi, 7 decembrie 2022, zi de pomenire a Sfintei Mucenițe Filofteia de la Curtea de Argeș, când Mănăstirea Putna sărbătorește 30 de ani de la instalarea ca stareț a părintelui arhimandrit Melchisedec Velnic. Sărbătorim împreună, obștea și părintele duhovnicesc, pentru că nu pot fi separate cele două: nici mănăstire fără stareț, nici stareț fără mănăstire.

30 de ani de împreună lucrare în casa Măriei Sale

Nouă, celor ce viețuim în această mănăstire și am crescut odată cu ea, schimbările ni se par firești, dar celor care revin după mai mulți ani

totul li se pare schimbat.

Multe lucrări au fost făcute din nevoia de a repara și a întreține cele mai vechi, altele au venit odată cu mărirea obștii, dar și a numărului de pelerini care vizitează mănăstirea. Alte lucrări sunt împlinirea unui vis, a unei dorințe a multor generații de părinți putneni la care am fost chemați noi, cei de azi, a fi lucrători.

Astfel, s-a refăcut întreaga incintă: chili și alei, muzeu și trapeză. S-au construit noi corpuri de chili și arhondaricele Sfântul Nicolae și Visarion Puiu. Iar la Centrul Cultural „Mitropolit Iacob Putneanul” avem atelierele de pictură și croitorie, de restaurare icoane și broderii și o bibliotecă nouă.

După 10 ani de lucrări, biserica mănăstirii a fost împodobită din nou cu pictură. Osteneala pictorilor, frații Mihail și Gavriil Moroșan, dar și a întregii obști, a fost sfințită la 15 august 2010 de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

Schitul 12 Apostoli și Schitul Salaș au fost ridicate ca răspuns la dragostea și râvna unor familii de buni creștini, dar și din dorința de a avea un loc de liniște și rugăciune pentru părinții mai râvnitori.

Fiecare hram al mănăstirii adună mii de

credincioși, astfel încât sărbătorile Putnei au devenit sărbători ale Moldovei întregi și ale întregii simțiri românești. Cele mai ample au fost sărbătorile prilejuite de canonizarea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare (1992), împlinirea a 500 de ani de la moartea Sfântului Ștefan (2004), sfințirea picturii (2010), canonizarea Sfântului Iacob Putneanul și a Sfinților Cuvioși Sila, Paisie și Natan (2017) și sărbătorirea a 150 de ani de la Serbarea de la Putna din 1871 (2021). Toate aceste sărbători arată că Putna a fost și este cu adevărat altar al conștiinței naționale.

Dăruind vei dobândi, spun părinții. Și cu adevărat părintele stareț, prin rugăciunile sale către Maica Domnului și către Sfântul Ștefan, cu inima lui largă și primitoare, cu bunătatea și respectul față de toți, a reușit să atragă alături de mănăstire, pe lângă credincioșii care vin mereu la sfintele slujbe, și un număr mare de ctitori și binefăcători, care toți sunt azi obștea mare a Putnei. Cu ajutorul lor, mănăstirea s-a împodobit cu clopote, candelere, racle pentru sfinte moaște, cruci ferecate, sfinte vase și sfinte evanghelii, acoperăminte și veșminte sfinte.

Dar mănăstirea înseamnă în primul rând obștea monahală. În 1992, erau în jur de 30 de viețuitori și numărul lor a crescut mereu așa încât, de ani buni de zile, suntem în jur de 100 de părinți și frați. Am venit din toate părțile, dar ne-am integrat într-o obște și simțim că trăim într-o familie mare pentru că am găsit aici un părinte, nu doar un stareț.

Mulți îl avem naș de călugărie, pe mulți i-a tuns în monahism, cei mai mulți îi suntem fii duhovnicești, dar pentru toți a suferit și suferă durerile nașterii, cum spune Sfântul Pavel, până

ce Hristos va lua chip în noi (*Galateni 4, 19*). Cei mai vechi și cei mai apropiați îi știm bine toate frământările, neliniștea, grijile, truda, bucuriile, dar și suferințele legate de împlinirile sau de scăderile fiilor săi.

Nu au fost doar zile însorite. Putna, prin așezarea ei, are parte și de zile reci, neprietenose, și cine le va simți mai întâi dacă nu cel pus în frunte? Părintele Iachint, fostul stareț, spunea la instalarea din 7 decembrie 1992 că stăreția Putnei nu e o stăreție normală și cere efort și jertfă supraomenești. Doar Dumnezeu știe ce a fost în sufletul părintelui stareț în acele zile potrivnice, de câte ori nu și-a dorit să lase toate pentru o chilie și o psaltire. Dar fie prin sfinții săi, fie prin părinți aleși, Maica Domnului și Sfântul Ștefan i-au șoptit tainic în inimă: „Destul îți este darul nostru”.

Și și-a dus crucea mai departe și, iată, astăzi se împlinesc 30 de ani. Mulți și puțini, cum spunea cronicarul, dar cu siguranță plini de realizări!

Noi, obștea putneană, care ne-am învrednicit a-l avea stareț și părinte, se cade să fim pururea mulțumitori înaintea lui Dumnezeu pentru acest dar. Iar părintelui stareț să-i aducem în loc de mulțumire și de alte urări acel polihroniu pe care și l-a dorit mereu de la noi: să-L iubim pe Dumnezeu, să iubim viața monahală și să ne sârguim să ne împlinim făgăduințele, să fim râvnitori pentru slujbele bisericii și să ne întâlnim cât mai des la Sfântul Altar și înaintea Sfântului Potir.

Căci știm cu toții că frumusețea unei mănăstiri nu stă în ziduri și în construcții, ci în virtuțile părinților. Amin.

Să ne trăiți întru mulți ani, preacuvioase părinte stareț! ■

Protosinghel Pavel Niga, egumen

Un popas spre luare-aminte. 30 de ani de stăreție

Sunt 30 de ani de stăreție, mai bine zis 30 de ani de continuitate în creștere pentru mănăstirea noastră. Aceasta se datorează în principal faptului că părintele Melchisedec ne-a fost stareț în tot acest răstimp și în jurul lui s-a construit, an după an, obștea noastră așa cum o vedem astăzi. Este, prin urmare, un moment de bilanț pentru întreaga mănăstire, căci noi am crescut împreună. De aceea, firesc este să ne punem întrebarea: *Cum am crescut?*

Este o întrebare la care nu se poate răspunde cu ușurință căci, deși mănăstirea se rânduiește asemenea unei familii, resorturile și dinamica relațiilor din interiorul ei depășesc cu mult cadrele obișnuite. Cu toate acestea, de aici este cel mai potrivit să începem orice analiză: de la stăreție! Nu este deloc relevant, și nici conform cugetării smerite, să începem analiza cu fiecare persoană în parte, căci un monah, deși este prin definiție singur (din lb.gr., *monahos* = singur, unul), nu crește

niciodată singur. Monah înseamnă mai degrabă „unul”, de aceea doar creșterea obștii îi poate da așezarea necesară unui monah. De aceea, la acest ceas aniversar, să vorbim puțin despre stărețism, despre cum a crescut acesta în obștea noastră.

Desigur că nu putem vorbi despre stărețism fără să ne referim – direct sau indirect – la starețul mănăstirii, iar acest lucru se datorează faptului că stărețismul este în fond Taina Tatălui. Deșertarea de Sine a Fiului, golirea de slavă și jertfa Lui, sunt cuprinse toate în chenoza Tatălui. Ascultarea – care este inima stărețismului – îl va face mereu pe ucenic să privească spre starețul lui și spre primul lui cuvânt, urmărind să facă din acest cuvânt modul său de viață. Astfel, criteriul cel mai fidel după care se poate verifica starea unei obști este existența unei gândiri duhovnicești bazate pe ascultare și continuitatea între generații, sau altfel spus, existența unei logici de tip paternal-filial. Dacă ucenicul va păstra și va duce mai departe gândirea și

nevoința părintelui, atunci logica Sfinților Părinți se află la loc de cinste. Dacă un stareț va face acest lucru, atunci obștea va crește frumos, fiind ca o comoară pentru întreaga Biserică, deoarece păstrează acest odor de mare preț: logica Sfinților Părinți.

Acum, privind în urmă, dar și în prezent, putem vedea cum trăiesc încă în obștea noastră, prin cuvintele și rânduiala primite de la ei, părinți ca: Înaltpreasfințitul Justinian Chira, ieroschimonahul Paisie Olaru, arhimandriții Iachint Unciuleac, Cleopa Ilie și Arsenie Papacioc. Dacă avem în obștea noastră așezată o rânduială curat monahală, bazată pe smerită cugetare și ascultare, se datorează în primul rând părintelui nostru stareț, care a știut să fie ucenicul ascultător al acestor mari părinți. Dacă în obștea noastră părinții au ajuns la cunoștința importanței ascultării și a smeritei cugetări, aceasta se datorează faptului că părintele stareț a știut și a insistat să ne transmită ceea ce și el a primit. Atât de puternică este această logică a stărețismului, încât poate ajuta o obște să crească, chiar dacă mădularele acesteia nu sunt încă pe deplin maturizate. Asta se întâmplă, cum spune părintele Zaharia Zaharou, grație faptului că prin ascultare, ucenicul moștenește și duce mai departe viața părintelui său.

Așa și părintele stareț, s-a făcut pe sine blând ca părintele Paisie, iubitor de monahi și de monahism ca Înaltpreasfințitul Justinian, având cugetul treaz ca părintele Arsenie și duh misionar ca părintele Cleopa. Iar pe toate acestea, părintele le-a învățat stând întru ascultarea și purtarea de grijă a părintelui său, arhimandritul Iachint Unciuleac, cel care a concentrat în sine, dăruind și ucenicilor săi, ceea ce astăzi numim „duhul Putnei”.

Dumnezeu știe că nu suntem vrednici de toate acestea și că nu ne-am silit îndeajuns pentru a ajunge lângă părintele nostru, dar ca Cel care „și faptele le primește și gândul îl ține în seamă și lucrul îl prețuiește și voința o laudă” (din cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur la Paști), va primi partea ca și întregul, pocăința împreună cu recunoștința noastră.

Suntem mulțumitori că stăm în liniștea purtării de grijă a părintelui nostru și, pentru rugăciunile și îngăduința lui iubitoare, privim cu nădejde înainte. De aceea astăzi, după 30 de ani de continuitate într-un „același stărețism”, noi, putnenii, putem spune că „nu suntem monahi, dar am văzut monahi; că deși nu ne simțim a fi într-un tot în rânduială, totuși am văzut rânduială!” ■

Protosinghel Hrisostom Ciuciu

Cultura care ne unește

În data de 16 ianuarie 2023, Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților a organizat la Centrul Eparhial cel dintâi eveniment cultural al anului – Conferința „Cultura care ne unește”, susținută de scriitorul și criticul literar Adrian Alui Gheorghe. Evenimentul a fost moderat de dr. Alexandru Prelipcean, lector universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, bucurându-se de participarea elevilor Seminarului Teologic Liceal Ortodox „Mitropolitul Dosoftei” din Suceava, a membrilor administrației eparhiale, precum și a studenților organizațiilor de tineret din municipiu.

În cadrul conferinței, domnul Adrian Alui Gheorghe a vorbit despre acele lucruri care constituie centre sufletești ale culturii române, cum este poezia lui Eminescu sau vibrația românilor în jurul sărbătorilor pascale: „Dacă ne ducem undeva într-o piață, acum, și spunem cu voce tare un vers din Eminescu – «Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie», sau «Nu credeam să-nvăț a muri vreodată», oricare dintre acestea – imediat, cei care sunt români, vor tresări. Pentru că ne vom recunoaște

noi între noi prin cuvântul lui Eminescu. Aceste lucruri, relativ inconsistente, care țin de inefabil și de o zonă extrem de vulnerabilă – acel salut creștin „Hristos a înviat”, cât și poezia lui Eminescu – toate acestea ne țin, practic, aproape, împreună”. Prin aceste trăiri literare, poetice și religioase, „sărbătorind cultura română, ne sărbătorim pe noi înșine”, a subliniat domnul Adrian Alui Gheorghe.

Ca prinos de recunoștință față de Mihai Eminescu, Grupul Psaltic „Dimitrie Suceveanu” al Catedralei Arhiepiscopale din Suceava a susținut un miniconcert de cântări cu tematică eminesciană, interpretând compozițiile „Răsai asupra mea...” și „Doină”, dar și cântecele de țară și de neam „Flori de Românie” și „Cântecul satului”.

Conferința a fost transmisă în direct de Sectorul Media și Comunicare, pe pagina de Facebook a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților.

La final, părintele Constantin Oprea, consilier cultural, a adus cuvinte de mulțumire tuturor celor care s-au implicat în buna organizarea a acestui eveniment deosebit prin care a fost marcată Ziua Culturii Naționale a României. ■

Lansare de carte

În cadrul conferinței „Cultura care ne unește”, desfășurată la Centrul Eparhial Suceava în data de 16 ianuarie 2023, a fost lansat volumul scris de protosinghelul Iustin Taban de la Mănăstirea Putna intitulat: „Crezi tu că Eu te iubesc? – Meditații și povestiri despre Dumnezeu Cel iubitor de oameni”. Prefațat de domnul Adrian Alui Gheorghe, cu ilustrații de Alina Gherasim și având binecuvântarea Înaltpreasfințitului Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, volumul este o pledoarie caldă și curajoasă pentru a-L descoperi pe Dumnezeu ca Părinte iubitor de oameni în toate împrejurările vieții: în bucurii și în necazuri, în compania oamenilor și în singurătate, în avântul tinereții și în seninătatea bătrâneții. Și, mai presus de toate, este o invitație de a nu ne îndoi de purtarea de grijă a lui Dumnezeu pe drumurile și în chemările vieții noastre.

Tema centrală a cărții este întrebarea pe care ne-o adresează Dumnezeu nouă, oamenilor, iar în ea, ne spune autorul, „se citește toată Dragostea Domnului care vrea să ne ia suferința, singurătatea și necredința vieții noastre, și ne cere voie să facă

această minune. Ca de fiecare dată când Domnul vindeca un orb, când ridica un slăbănog, când învia un mort, și-l întreba dumnezeiește, voind să *împartă* minunea cu omul: «Crezi tu că pot să fac Eu aceasta?»”. Astfel că Dumnezeu, la fiecare mărturisire și spovedanie a noastră, „așteaptă să ia îndoielile și temerile noastre, căderile și neputințele noastre și, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat în Dragostea Lui, ca și când toate erau nemișcate la locul lor în inima Lui, să ne întrebe: «Crezi tu că Eu te iubesc?»”.

Pentru toți cei iubitori de lectură pentru suflet, volumul se găsește la magazinul Arimateea al Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, la librăriile mitropolitane din Iași și Cluj, precum și la librăria Sophia din București, putând fi comandat și online. ■

Școala românească – izvor vertical în devenire

Toți suntem chemați să fim modele

Când ne aflăm în căutarea unor modele, de fapt, căutăm exemple de oameni potriviți, la locul potrivit. Atunci, se poate afirma, fără îndoială, că omul și locul se caută reciproc, fiind deopotrivă o chemare și un răspuns. Cu un an (școlar) în urmă le-am propus dascălilor de la Liceul Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi” din București un proiect formator, creator de suflete, de personalități, de caractere: fiecare dintre cele douăzeci și două de clase să-și aleagă o personalitate din istoria, cultura și spiritualitatea românească, pe care să o cunoască și să o promoveze ca model pentru comunitatea școlii noastre.

Astfel, în fiecare clasă au apărut portrete ale modelelor alese de elevi și profesori – de la voievozi la ierarhi, de la scriitori și poeți la compozitori, de la ctitori de țară și de biserici la ctitori de școală – însoțite de texte constând în mărturii, evocări sau eseuri și creații literare menite să nască o emulație în sufletele elevilor dornici de a-și sculpta sufletul după exemplul modelelor oferite.

Personalitatea Sfântului Voievod Ștefan cel Mare al Moldovei a stârnit adevărate dispute între cei care s-au grăbit să-l ia ca model; i-au urmat, fără zăbavă, Sfântul Constantin Brâncoveanu, Dimitrie Cantemir, Sfântul Antim Ivireanul, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Neagoe Basarab, Ciprian Porumbescu; iar exemplele completează lista de douăzeci și două de personalități. Printre aceste exemple, îl regăsim și pe Sfântul Iacob Putneanul, mai puțin cunoscut de „lumea largă”, dar care s-a descoperit, prin lucrarea unuia dintre dascălii

școlii noastre, ca unul dintre ctitorii învățământului românesc din Moldova și părinte al *Abecedarului* (Bucvarului), prin alcătuirea și tipărirea acestuia.

1 Decembrie 1918, cu semnificațiile lui istorice, ni s-a înfățișat ca un excepțional prilej de a-l celebra la Putna, într-un demers documentar și spiritual, în același timp; Putna lui Ștefan, și a lui Iacob, și a lui Eminescu, și a lui Porumbescu, cât și a tuturor românilor, ne-a primit și ne-a ospătat spiritual, cultural și istoric, cu tot ce are mai frumos, mai nobil și mai sfânt.

Mulțumim părintelui stareț și obștii monahale pentru ospitalitatea liturgică, filocalică și strămoșească!

Pr. Vasile Gavrilă, fondatorul Școlii „Sfinții Trei Ierarhi”

Gustând din imnele Putnei

Prin proiectul „Școala românească – izvor vertical în devenire”, Liceul Teoretic „Sfinții Trei Ierarhi” a îmbrățișat ideea de model – *Toți suntem chemați să fim modele*. Elevii claselor a III-a A și a VI-a A, dorind să le urmeze exemplul celor doi mari ctitori ai Putnei și să devină și ei urmași ai lui Ștefan, s-au îndreptat spre Mănăstirea Putna în ajunul zilei de 1 Decembrie 2022.

Recunoștința pentru grija și ocrotirea părintească pe care copiii au simțit-o din partea celor doi sfinți am arătat-o printr-un moment artistic susținut de Ziua națională, la Portalul Memorial *Fântâna Albă – Golgota neamului*. Înainte de acest moment, ne-am amintit și de făuritorii Marii Uniri și de eroii neamului, participând la slujba Parastasului și aprinzând o lumânare a cărei lumină a îndepărtat tot întunericul nopții. Am descoperit personalitatea celor doi sfinți printr-o veritabilă lecție de istorie susținută de părinții mănăstirii, pledoarie pe care am ascultat-o cu nesaț.

Vizitarea ansamblului monahal și a împrejurimilor ne-a ajutat să înțelegem jertfa de peste veacuri a viețuitorilor. Am înțeles de ce Putna reprezintă un centru deosebit de spiritualitate, istorie și cultură.

Părinții călugări au oferit copiilor o nesfârșită lecție faptică, căci aceștia i-au văzut cum se rugau, cum se osteneau, cum învățau, cum ascultau de Părintele lor, cum se smereau, străduindu-se să țină aprinsă candela la mormântul Sfântului Voievod. Putna ne-a șoptit duios că nu noi i-am ales pe ei să ne fie modele; ci ei ne-au ales și ne-au chemat; s-au oferit în dar pentru ca noi să îi urmăm. De acum, ne așezăm cuminți în bănci, le ascultăm îndemnul și învățăm ce înseamnă dragostea pentru oameni, râvna față de cele sfinte, neînfricarea întru apărarea binelui și a demnității creștine, cum să ne identificăm cu durerile aproapelui, cum să dăm totul pentru a-l primi în veșnicie.

Andreea Gheorma, profesor primar

Sfântul Ștefan ținând în palme Putna

De cum am pus piciorul pe mantia de hermină strălucitoare de pe umerii pământului bucovinean, am căutat un cuvânt care să exprime sentimentul ce învăluia ansamblul mănăstirii. Însă, în fața porții semețe, ceva indefinit îmi amuțea fiecare gând, arzând cu fulgi mari fiecare cuvânt chiar înainte de a fi rostit. Mi s-a părut de-a dreptul extraordinar ceea ce reușeau părinții de acolo, și anume „să spună mult în puține cuvinte”. Mai impresionantă mi s-a părut bucuria ce se revărsa din zâmbetul fiecărui călugăr atunci când ne explica mica istorie a meșteșugului său din cadrul mănăstirii. Oamenii aceștia pot trăi cu atât de puțin, și totuși sunt atât de fericiți! Am simțit cum toate inimile din soborul mănăstirii băteau în același ritm, ca o singură inimă fierbinte, care ne cuprindea și pe noi în dragostea sa adâncă pentru Dumnezeu și pentru țară. Și deasupra tuturor, ținând în palme Putna, veghea ca un părinte Sfântul Ștefan, pe care parcă îl vedeam stând în fața noastră falnic, privind-ne cu nădejde ca pe cei ce duc mai departe tradiția și credința neamului nostru românesc. ■

Teodora Păuna, clasa a VIII-a

Simpozionul „Durată românească. Libertate și conștiință”

În perioada 21–24 august 2022, la Mănăstirea Putna s-a desfășurat a XVI-a ediție a simpozionului anual dedicat memoriei acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Monahia Benedicta. Tema acestei ediții a fost „Durată românească. Libertate și conștiință”.

Organizat cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, simpozionul a debutat cu o slujbă de mulțumire în biserica voievodală, urmată de o slujbă de pomenire în cimitirul mănăstirii, la mormântul Maicii Benedicta, unde au fost pomeniți și academicienii Dan Hăulică și Vasile Tărățeanu.

Întrucât pe 7 februarie 2022 s-au împlinit 90 de ani de la nașterea acad. Dan Hăulică (1932–2014), în Centrul Cultural „Iacob Putneanul” al Mănăstirii Putna a fost organizată expoziția „Durată românească: libertate și conștiință”, închinată memoriei criticului de artă, cel

care a avut inițiativa înființării Fundației „Credință și Creație. Acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga – Monahia Benedicta”.

În cadrul simpozionului, după slujba de pomenire, criticul de artă Oliv Mircea, curatorul expoziției, a prezentat celor prezenți lucrările expuse, cele mai multe din colecția dr. Sorin Costina, nepot al Mitropolitului Sebastian Rusan.

A urmat prezentarea câtorva publicații: Caietele de la Putna, nr. 13/2020, prezentată de Teodora Stanciu, jurnalist cultural la Radio

Trinitas, și arhim. Dosoftei Dijmărescu, exarh cultural al mănăstirilor din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților; Glasul Bucovinei, nr. 1-4/2021, prezentată de acad. Alexandrina Cernov; Cuvinte către tineri, nr. 15/2022, publicație prezentată de protos. Gherasim Soca.

Rectorii acestei ediții a simpozionului au fost prof. univ. Lucia Cifor (Iași) și prof. univ. Mihai Șleahțișchi (Chișinău). Zilele de 22 și 23 august au fost dedicate susținerii de comunicări, iar evenimentul s-a încheiat în 24 august cu un pelerinaj la pitorescul Schit „Sfântul Ilie” Salaș. ■

Colocviile Putnei

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” al Mănăstirii Putna a continuat să organizeze simpozionul de istorie „Colocviile Putnei”. Ultimele două ediții s-au desfășurat atât fizic, cât și online, prin intermediul platformei Zoom, lucrările fiind coordonate din Sala de conferințe a Centrului Cultural „Mitropolit Iacob Putneanul” de la Mănăstirea Putna.

A XXVII-a ediție a *Colocviilor* s-a desfășurat în perioada 21–23 iulie 2022 și a reunit cercetători din București, Iași, Cluj, Chișinău, dar și din Grecia, Ucraina, Serbia și Slovacia. Ediția a inclus și o secțiune de muzicologie. Menționăm câteva dintre comunicările prezentate.

Florin Marinescu și Nikolaos Mertzimekis, în comunicarea *Daruri ale domnului Moldovei Ștefan cel Mare și ale domnului muntean Radu către unele mănăstiri din nordul Greciei*, au adus în atenție un disc liturgic dăruit de Ștefan cel Mare Mănăstirii Grigoriu din Muntele Athos, ajuns la Mănăstirea Sf. Dionisie de Olimp, precum și un disc liturgic oferit de Radu cel Mare, domnul Țării Românești, la Mănăstirea Dvora.

Maria Magdalena Székely a prezentat *Informații noi despre campania regelui Ioan Albert în Moldova (1497)*, în special despre artileria de care dispunea armata polonă, iar Ștefan S. Gorovei a clarificat chestiunea cronologiei adoptate în Moldova până la domnia lui Ion Vodă cel Cumplit (1572–1574), în comunicarea *Începutul anului în Moldova lui Ștefan cel Mare și Tetraevanghelele lui Teodor Mărișescu*.

Mai multe comunicări au tratat

diverse chestiuni legate de frescele mănăstirilor moldovenești, iar la secțiunea de muzicologie au prezentat comunicări cercetători din Ucraina, Serbia, Slovacia, România și Grecia.

A treia zi a cuprins comunicări legate de perioada ștefaniană, dar mai ales de istoria mănăstirilor moldovenești de-a lungul secolelor XVII–XX, cum ar fi: Mihai-Bogdan Atanasiu, *Ctitori ai Mănăstirii Sfântul Onufrie din veacul al XVIII-lea. Note prosopografice*; Mihai Gicoveanu, *Patrimoniul funciar al Mănăstirii Solca*; Olimpia Mitric, *Despre boli și îngrijirea sănătății în obștea Mănăstirii Sucevița (1785–1900)*.

În cadrul *Colocviilor* a fost prezentat volumul „Ștefan cel Mare și moldovenii din vremea sa”,

alcătuit de arheologul Adrian Andrei Rusu, și au fost lansate *Analele Putnei* nr. XVI, 2020, 2; XVII, 2021, 1 și XVII, 2021, 2. De asemenea, a fost prezentat albumul omagial „Ștefan cel Mare în icoană și altar”, dedicat împlinirii a 30 de ani de la canonizarea domnului Moldovei, iar protosinghelul Elefterie Ionesie a adus date despre cercetările arheologice de la Mănăstirea Solca, ctitorie a lui Ștefan Tomșa al II-lea, redeschisă la inițiativa Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților.

Cea de-a XXVIII-a ediție *Colocviilor Putnei* s-a desfășurat în 23 februarie 2023 și a debutat cu prezentarea a două publicații: Lucian-Valeriu Lefter a vorbit despre *Boieri ai Moldovei, înainte și în vremea lui Ștefan cel Mare*, iar monahul Alexie Cojocaru a prezentat ultimul număr al revistei *Analele Putnei*, XVIII, 2022, 1. Prezentăm câteva dintre comunicările care au urmat.

Maria Magdalena Székely a prezentat comunicarea *Din nou despre însemnele doamnei Maria Asanina Paleologhina. O abordare istoriografică (II)*, iar Andrei Pogăciaș a prezentat un studiu inedit despre reconstituirea echipamentului purtat și

a armamentului folosit de oștenii Măriei Sale: *Armata Măriei Sale. Încercare de reconstituire grafică a soldaților lui Ștefan cel Mare*.

Cercetătoarea kieveană Evghenia Ignatenko a prezentat lucrarea *The Works of Eustatie, the Precentor of Putna, in Ukrainian and Belarusian Musical Manuscripts* despre unele manuscrise ale lui Eustatie Protopsaltul prezente în colecțiile unor biserici din Ucraina și Belarus.

Eduard Rusu, în *Instrumentele muzicale din pictura bisericii „Învierea Domnului” a Mănăstirii Sucevița*, a arătat cum pictura Mănăstirii Sucevița constituie o bună sursă de informare despre aspecte ale trecutului nostru muzical.

Comunicarea protos. Timotei Tiron de la Mănăstirea Putna, *Parohia Putna în secolul al XIX-lea*, a prezentat câteva aspecte referitoare la parohia Putna, cunoscute din documente de arhivă, iar ultima comunicare a colocviului, arhim. Dosoftei Dijmărescu și monah Alexie Cojocaru, *Mănăstirea Putna în perioada starețului Demostene Tebeica (1952–1956). Documente din arhiva mănăstirii*, a adus completări la istoria locașului în timpul stăreției lui Demostene Tebeica, o perioadă de instabilitate ce corespunde instaurării regimului comunist. ■

Foto: Mircea Florescu / basilica.ro

Grupul psaltic „Eustatie Protopsaltul”

Mănăstirea Putna a devenit imediat după sfințirea ei un important centru cultural. Alături de atelierelor de broderie, pictură și caligrafie, arta psaltică s-a dezvoltat prin cel mai cunoscut reprezentat al tradiției psaltice de la noi, monahul Eustatie, care a trăit spre sfârșitul secolului al XV-lea și începutul celui următor. În încercarea de a păstra vie moștenirea cântării psaltice a înaintașilor noștri și de a o transmite generațiilor de monahi tineri, grupul de muzică psaltică al Mănăstirii Putna poartă numele monahul Eustatie Protopsaltul.

Grupul „Eustatie Protopsaltul” a cunoscut o înflorire și o îmbogățire începând cu anul 1992, cu purtarea de grijă a părintelui stareț, arhimandritul Melchisedec Velnic. După un pelerinaj al unor părinți ai mănăstirii în Sfântul Munte, s-a statornicit rânduiala ca monahii să preia tradiția cântării antifonice, adică pe două strane, după canonul și tipicul athonit. Strana mănăstirii încearcă să agonisească prin stăruință, râvnă și studiu cunoștințele necesare îmbunătățirii calitative a cântării bisericești și să cultive dragostea pentru cântarea psaltică autentică atât viețuitorilor, cât și credinșilor care participă la slujbele din mănăstire.

Cu timpul, grupul a înregistrat o serie de albume cu tematică diferită dintre care amintim: „Paraclisul Maicii Domnului”, „Cântări din Postul Mare”, „Cântări din Slujba Învierii”, „Brațele părintești”, „Împărăteasa mea – cântări închinete Maicii Domnului”, „Paraclisul Sfântului Voievod Ștefan cel Mare”, „Din casa lui Ștefan Vodă” – o colecție de colinde tradiționale, iar în pregătire este „Acatistul, Paraclisul și cântări din slujba Sfântului Iacob Putneanul”. Grupul „Eustatie Protopsaltul” a participat în două rânduri la Simpozionul Internațional de Muzică Bizantină organizat de Centrul de Studii Bizantine Iași, în anii 2002, respectiv 2013.

Răspunzând invitației Preafericitului Părinte Patriarh Daniel de a participa la ediția a XIV-a a Festivalului-Concurs Național de Muzică Bisericească „Lăudați pe Domnul”, corul „Eustatie Protopsaltul” al Mănăstirii Putna a răspuns afirmativ acestei chemări și, cu binecuvântarea părintelui stareț, Arhimandritul Melchisedec, a participat în cadrul concertului desfășurat la București în data de 27 octombrie 2022 cu un număr de 30 de cântăreți. ■

Arhidiacon Serafim Grigorescu

Foto: Mircea Florescu / basilica.ro

Minunile se întâmplă și în zilele noastre

Văd aceasta în fiecare zi
și Îi mulțumesc lui Dumnezeu și Sfântului Nectarie

În urmă cu 11 ani, l-am „descoperit” pe Sfântul Nectarie. Spun că „l-am descoperit” pentru că auzisem de el, dar nu citisem despre el, despre minunile lui și nici acatistul lui nu îl citisem. Am ajuns să citesc o carte cu minunile înfăptuite de el din dorința de a avea copii.

La 34 de ani, după trei ani de mers la medici și multe controale, o doamnă doctor ginecolog din București ne spunea că nu vom putea avea copii, deoarece aparatul meu reproductor arăta ca al unei femei de 50 de ani. Poate cu inseminare artificială ar fi fost o șansă, dar nu ne promitea nimic. Era cu câteva zile înainte de Crăciunul anului 2011. Mamele care au primit asemenea vești știu cum m-am simțit, ce era în sufletul meu. Am fost devastată.

Când am ajuns acasă, în Suceava, am primit de la soacra mea o carte cu minuni ale Sfântului Nectarie. Eu credeam în minuni, dar credeam că minunile s-au întâmplat în anii ce au urmat după moartea sfântului, cu mult timp în urmă. În carte am citit despre o minune care i s-a întâmplat unei mămici într-un spital din București. Erau trecute multe detalii, numele medicului și anul, care era de curând. Nu sunt cuvinte care pot explica ce am simțit în suflet... dar bineînțeles că a apărut și îndoiala: că acea femeie era foarte credincioasă, se ruga mult mai mult decât mine și așa mai departe. Erau îndoieli care apar întotdeauna când necuratul simte că vrei să fii mai aproape de Dumnezeu.

Am căutat acatistul sfântului și m-am apucat să-l citesc seară de seară. Am mai citit acatiste, dar tot timpul după ce începeam să citesc apăreau gândurile: cu ce mă îmbrac mâine, ce mâncare să mai fac. Nu eram atentă la ce citeam și o luam de la capăt, nu înțelegeam cuvintele. Era un „chin”, așa mi se părea, și nu reușeam să citesc decât cel mult două seri și apoi renunțam. Dar când am început

să citesc acatistul Sfântului Nectarie, am simțit o emoție pe care nu o pot reda în cuvinte, am plâns, înțelegeam tot ce citeam, nu mă puteam gândi la nimic altceva, eram cu tot sufletul în acatist. Am simțit o liniște sufletească, o împăcare, o siguranță că totul va fi bine. Am citit acatistul în fiecare seară, fără să fie un chin, fără să îmi fie greu.

În iunie 2012 am rămas însărcinată natural, fără inseminare, fără pastile. Ruga mea fusese ascultată și, cu ajutorul Sfântului Nectarie, Dumnezeu îmi dăruia cea mai de preț minune.

De când era o „posibilă sarcină”, am știut că în pântecul meu minunea era o fetiță. Știam acest lucru pentru că o visasem: o fetiță brunetă, cu două codițe prinse cu două funde mari. Deși anii au trecut și uitasem acest vis, mi l-am amintit în prima zi de școală a Mariei Nectaria.

Am înțeles că Dumnezeu există, că minunile se întâmplă și în zilele noastre. Trebuie doar să credem și să ne rugăm. Eu văd aceasta în fiecare zi și Îi mulțumesc lui Dumnezeu și Sfântului Nectarie. ■

1.

Arhimandritul Grigorie Halciuc

Părintele arhimandrit Grigorie Halciuc a fost viețuitor al Mănăstirii Putna din 1965, când a revenit în mănăstire după ce suferise urmările Decretului 410 din 1959, și până în 1978, când a fost numit stareț al Mănăstirii Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava.

Părintele Grigorie s-a născut în comuna Poșta din Tulcea, în 8 februarie 1938, părinții săi fiind Iacob și Tatiana. În 24 noiembrie 1955, a intrat în viața monahală la Schitul Rarău. Aici s-a format ca monah, fiind ucenic al părintelui ieroschimonaș Daniil Sandu Tudor, starețul schitului.

În 1965 a intrat în obștea Mănăstirii Putna și a fost călugărit în 8 aprilie 1974, împreună cu părintele Tudor Pavlo, după Denia de luni din Săptămâna Pătimirilor, cu ușile închise.

A fost hirotonit întru diacon și ieromonah în 1975. În 1985 a fost hirotesit arhimandrit. În 1978 a fost numit stareț la Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, ascultare pe care a avut-o până la 1 septembrie 2020.

În 2021, Înaltpreasfințitul Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, i-a conferit Ordinul „Crucea Bucovinei”.

Părintele Grigorie a trecut la cele veșnice în 16 iulie 2022 și a fost înmormântat la Mănăstirea Putna.

Iată ce mărturisea părintele Grigorie despre perioada în care a viețuit la Schitul Rarău, sub

povățuirea duhovnicească a părintelui Daniil Sandu Tudor:

„Ne-am folosit mult. La 11 și jumătate trebuia să fie toată lumea în biserică. Nu începea Miezonoptica dacă nu erau toți.

Și părintele Tudor, și eu, dacă nu am fi fost educați de părintele Daniil Sandu Tudor, nu știu dacă ne mai întorceam în mănăstire, pentru că lumea era foarte atrăgătoare și te ducea în încurcături. Dar părintele Daniil ne-a sădit o voință prin care am rezistat în perioada celor câțiva ani de pribegie”.

„Ce fel de atlet al lui Hristos ești tu?” era întrebarea pe care părintele Daniil o adresa atunci când un viețuitor întârzia la slujbele bisericești, întrebare pe care părintele Grigorie nu a uitat-o niciodată.

Verticalitatea, demnitatea, dragostea de Dumnezeu și atașamentul pentru totdeauna față de Hristos pe care i le-a insuflat părintele Daniil Sandu Tudor l-au ajutat să nu se îndepărteze de chemarea la viața monahală.

Veșnică să-i fie pomenirea! ■

Sfat pentru monahi, consemnat de Părintele Ioanichie Bălan, în *Convorbiri duhovnicești*, volumul 2:

„Le reamintesc făgăduințele date la călugărie și cele nouă fericiri. Dacă vom reuși să pășim pe treptele celor nouă fericiri, prin smerenie, blândețe, lacrimi la rugăciune, milostenie și celelalte, atunci am ajuns la adevărata desăvârșire și fericire veșnică”.

Părintele Iacob Bîrsanu, un om al jertfei

S trămutatu-s-a la locașurile de veci, părintele protoschimonah Iacob Bîrsanu. Unul din cei de demult, stâlp al Bisericii noastre dreptmăritoare.

Părintele Iacob s-a născut pe 18 septembrie 1951, în comuna Mălini din Suceava. Urmând un vis mai vechi al său, s-a închinoviat la Mănăstirea Sihăstria în 24 martie 1983, fiind tuns în monahism doi ani mai târziu, la Mănăstirea Putna, de către Preasfințitul Gherasim Putneanul, când a primit numele de Visarion. Un an de zile, din toamna lui 1987, a slujit la Mănăstirea Moldovița ca preot și duhovnic. Aici l-am cunoscut, într-o vacanță de vară în timpul studiilor la Seminarul teologic. Jertfelnic și râvnitor, venise cu tractorul la mănăstire, pentru că alt mijloc de transport nu era disponibil, și a început imediat să spovedească maicile.

În 1989, când am intrat în monahism la Mănăstirea Putna, l-am regăsit aici și pe părintele Visarion. Pentru că știam că este un părinte blând și râvnitor, l-am ales ca naș de călugărie.

La plecarea sa din țară, lucrurile din chilia sfinției sale au rămas la mine. Printre ele am găsit multe texte notate cu scrisul său frumos din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți. Plin de râvnă, când afla că un creștin din zonă înclină să plece din Biserica Ortodoxă, îl căuta, vorbea cu el și folosea aceste extrase.

Și-a dorit mult să viețuiască în Țara Sfântă. De aceea, în ianuarie 1990, a plecat în Sfântul Munte Athos, iar de acolo s-a îndreptat spre Ierusalim. La Mănăstirea Hozeva a ucenicit la Părintele Ioanichie Pârâială, cel care a fost ucenicul Sfântului Ioan Iacob. A fost un îndrăgostit de acest sfânt, de ale cărui moaște s-a îngrijit. Când s-a îmbolnăvit și a revenit în țară, a sprijinit popularizarea vieții și scrierilor Sfântului Ioan Iacob Hozevitul. La Mănăstirea Pojorâta a construit o nouă biserică închinată Sfântului Ioan Iacob, apoi a ctitorit

Schitul „Sfântul Ioan Iacob Hozevitul și Sfânta Ana” de la Mestecăniș, între 2012 și 2015, unde va fi înmormântat după trecerea la cele veșnice din 27 mai 2023. Între timp, primise schima mare și numele Iacob, în cinstea Sfântului pe care l-a iubit și slujit întreaga viață.

A fost un OM. Serios și atent, responsabil și jertfelnic până la epuizare, Părintele Iacob nu a știut alt drum decât acela al urmării lui Hristos. Spunea de foarte multe ori că „Biserica are nevoie de oameni de jertfă”. Și viața i-a devenit jertfă! Mai spunea că monahul ar trebui să aibă scris, cu litere mari, în chilia sa cuvintele lui Hristos: „Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11, 29). Nevoința lui aceasta a fost: să-și coboare cugetul sub toți. Simplu, dar înțelept, a știut să se facă, asemenea Sfântului Apostol Pavel, „tuturor toate” (I Corinteni 9, 22).

A căutat, prin tot ceea ce a făcut, să-i urmeze Sfântului Ioan Iacob, nu doar prin nevoința pe care a făcut-o la Hozeva, la căpătâiul acestuia, dar și prin felul lui de a fi. Răbdarea și jertfelnicia sa, greu de egalat astăzi, l-au învrednicit de mare har înaintea lui Dumnezeu. A avut mereu, pentru fiecare om care se apropia de el pentru un sfat sau mângâiere, un cuvânt simplu și hotărât, purtând mireasma Duhului Sfânt. Cei care, aflându-se la răscruce de drumuri sau în impas, s-au apropiat de Părintele Iacob, au plecat întăriți, având convingerea că Dumnezeu le-a vorbit prin părintele.

Un ctitor de biserici, un model pentru monahi și un mângâietor și povățuitor smerit al tuturor: iată în câteva cuvinte chipul acestei făclii ce va lumina de acum înainte ascuns, dar cu aceeași putere, în inimile noastre. ■

Arhimandrit Melchisedec Velnic,
Stareț al Mănăstirii Putna și Exarh

Foto: Constantin Ciofu / doxologia.ro

Călătorii duhovnicești

„Să știi că mersul căii vieții duhovnicești se deosebește mult de călătoriile pământești. În drumul pământesc, atunci când călătorul se oprește, el nu pierde nimic din calea parcursă mai înainte; însă în călătoria duhovnicească, dacă cel care parcurge drumul virtuții se oprește, el pierde multe din virtuțile dobândite înainte. În călătoriile obișnuite, cu cât mai departe merge călătorul, cu atât mai mult crește oboseala sa; însă în mersul căii vieții duhovnicești, cu cât mai mult călătorește cineva, tinzând spre cele dinainte, cu atât mai mult dobândește tărie și putere pentru continuarea călătoriei.”

Sfântul Teofan Zăvorățul, *Războiul nevăzut*

O astfel de călătorie duhovnicească a fost vizita câtorva părinți din obștea Putnei la Mănăstirea Piatra Sfântă, în iunie 2022.

Dintotdeauna marile mănăstiri, ca vetre de cultură și viață duhovnicească, au purtat grija fraților și a credincioșilor din mănăstirile mai mici, pe care le-au miluit cu dani și le-au împodobit cu odoare sfinte. Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și prin hotărârea Sfântului Sinod, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a aprobat ca o părticică din moaștele Sfântului Ierarh Iacob Putneanul, Mitropolitul Moldovei, prăznuit pe 15 mai, să fie dăruită Mănăstirii Piatra Sfântă.

Aceasta (numită anterior Schitul lui Tărăț) este o frumoasă mănăstire așezată în apropierea Iașului și a Rezervației Naturale „Dealul Repede”, într-un pitoresc cadru natural. Biserica veche a mănăstirii, cu hramul Adormirii Maicii Domnului, datează din jurul anului 1755 și a fost sfințită de însuși Mitropolitul Iacob Putneanul. Legătura dintre sfântul ierarh și Mănăstirea Piatra Sfântă, începută cu 268 de ani în urmă prin mâna

sa sfințitoare, a fost desăvârșită acum prin venirea cinstitelor lui moaște. Actul de donație precizează că obștea Mănăstirii Putna, în frunte cu starețul ei, părintele arhimandrit Melchisedec Velnic, donează o părticică din cinstitele moaște ale ctitorului sfânt Iacob Putneanul, Mitropolitul Moldovei, și se încheie cu o frumoasă rugăciune: „Rugăm pe Sfântul Ierarh Iacob Putneanul să ocrotească și să țină într-o unire și nădejde mănăstirile noastre, iar rugăciunea cea neîncetată să curgă de-a pururi în inima monahilor noștri, spre slava lui Dumnezeu Cel slăvit într-o Treime!”

O altă călătorie misionară și duhovnicească a fost peste Ocean, la românii ortodocși de acolo, care ne-au primit cu multă căldură și bucurie. La invitația Înaltpreasfințitului Părinte Nicolae, Mitropolitul Ortodox Român al celor două Americi, și cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, în perioada 17 mai – 1 iunie 2023, o delegație a Sfintei Mănăstiri Putna, în frunte cu starețul ei, părintele arhimandrit

Melchisedec, a vizitat câteva comunități ortodoxe din Statele Unite ale Americii.

Una dintre destinațiile principale a fost Mănăstirea Sfântul Dimitrie cel Nou din Middletown, de lângă New York, a cărei obște este păstorită de părintele protosinghel Ieremia, provenit din obștea Putnei. Pentru ca bucuria întâlnirii să fie deplină, părinții putneni au oferit mănăstirii o părticică din moaștele Sfântului Mitropolit Iacob Putneanul. Al doilea ctitor al Putnei va ocroti de acum înainte comunitatea ortodoxă română din America și mica obște a Mănăstirii Sfântul Dimitrie cel Nou.

Moaștele Sfântului Iacob au fost purtate apoi într-un pelerinaj la câteva comunități ortodoxe. Prima oprire a fost la Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului din Rives Junction, unde odihnește trupul arhimandritului Roman Braga, un mare misionar și mărturisitor al Bisericii. Aici, în sunetul clopotelor, am fost întâmpinați de maica stareță stavrofora Gabriela, dimpreună cu soborul și de numeroși români veniți cu multă evlavie spre a da închinare Sfântului Iacob Putneanul.

Pelerinajul cu moaștele sfântului a continuat la Chicago, la sediul Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi, cu ocazia hramului catedralei, Sfinții Împărați Constantin și Elena, și a împlinirii a 20 de ani de la înființare. După întâmpinarea Sfântului Iacob, făcută cu mare evlavie și bucurie, a urmat slujba vecerniei. În cuvântul de învățătură, părintele stareț a vorbit despre Sfântul Iacob, amintind printre altele că sfântul s-a identificat cu necazurile, cu bucuriile, cu problemele țării sale, că a întemeiat prima școală rurală și a tipărit primul Abecedar. A doua zi, pe 21 mai, am slujit Sfânta Liturghie împreună cu Înaltpreasfințitul Părinte Nicolae, cu Preasfințitul Părinte Ioan

Casian al Canadei, cu numeroși preoți și cu participarea unui număr impresionant de credincioși. Întâlnirea noastră cu românii din Chicago a prilejuit momente de aleasă trăire duhovnicească și bucurie frățească.

Am vizitat și alte comunități românești din Statele Unite ale Americii și am simțit bucuria de a le aminti, prin frumusețea slujbelor și a limbii noastre românești, de meleagurile natale, de obiceiurile și de tradițiile de acasă, din Patria Mamă.

Întorși la Middletown, au urmat zilele praznicului Sfintei Înălțări a Domnului, hramul Mănăstirii Sfântul Dimitrie Basarabov. În cadrul privegheții, a fost săvârșită slujba tunderii în monahism a fratelui Serafim, care a primit numele Sofian. Sfânta Liturghie arhierescă a fost săvârșită de Înaltpreasfințitul Părinte Nicolae, alături de stareții celor două mănăstiri și de mulți preoți români, veniți de pe întreg continentul nord-american. La final, s-a citit actul de dăruire a sfintelor moaște ale Sfântului Iacob Putneanul. Întreaga adunare a fost cuprinsă de mare emoție. Românii de departe au simțit că un mare și devotat ocrotitor le va fi alături. Cunoscut ca păstor al celor smeriți, făcător de pace și iubitor de popor, ocrotitor al familiei creștine, Sfântul Iacob va mijloci și pentru ei în fața tronului ceresc și îi va ajuta în nevoile vieții.

Cele două locuri binecuvântate, Mănăstirea Pietra Sfântă de lângă Iași și Mănăstirea Sfântul Dimitrie Basarabov din Middletown, vor rămâne locuri de referință pentru credința vie a poporului, iar prin prezența acolo a sfintelor moaște se vor întări și vor spori duhovnicește, spre slava lui Dumnezeu și spre cinstea Sfântului Ierarh Iacob Putneanul. ■

Protosinghel Iosif Spoială

Vasile Tărățeanu, poetul militant al Bucovinei

*Și stelele în cer de vor clipi
În urma celui ce-o pleca
O, câte mi-aș putea dori
eu ca o frunză
ca un fir de iarbă
ca...*

Vasile Tărățeanu

...mic, vioi, plin de neastâmpăr, debordant // chiar, Vasile Tărățeanu trăiește la Cernăuți, acolo unde dregătorii urbei ar fi vrut, vorba poetului, «să împăieze privighetoarea». Suferința celor din nordul Bucovinei este de neimaginat. Strigătul lor disperat, voința de a-și păstra identitatea, dar și nădejdea că «munții nu pot fi strămutați» (ca să-l cităm din nou pe acest sufletist fără odihnă, bun la toate) se coagulează în jurul unei speranțe, e drept, firavă, până mai ieri. În malaxoarele imperiului roșu de azi, în alte malaxoare cu fumuri imperiale, ei, bucovinenii din nordul răpit, au suferit și suferă «până peste poate», iar Vasile Tărățeanu este omul care «apasă pe condei / ca pe trăgaci». Capabil, deci, să «înflăcăreze stindarde», să tragă «clopotul de alarmă / al conștiinței de neam»... (Adrian Dinu Rachieru, *Poeți din Bucovina*).

Este poate cea mai bună evocare a poetului Vasile Tărățeanu. După 1990, când s-a deschis frontiera pe care până atunci nu aveam dreptul s-o traversăm după bunul nostru plac, Vasile Tărățeanu, ca un veșnic pelerin prin țara dragă, a colindat-o, a cunoscut locuri și oameni dragi inimii lui. A fost o fire deschisă, incapabil să se supere pe careva sau să-i refuze rugămintea, a știut să fie prieten adevărat și la bine și la rău. Pentru a-i întregi portretul moral, voi evoca un singur episod. Când Comitetul director al Societății „Mihai Eminescu” hotărâse că trebuie să avem o publicație care să ne reprezinte, că cineva dintre noi trebuie să-și sacrifice locul de muncă și să devină redactor al acestei publicații, singurul care a acceptat să părăsească postul de redactor la Radio Ucraina Internațional – redacția în limba română – a fost Vasile Tărățeanu.

Societatea nu dispunea de fonduri financiare, trebuia să căutăm sponsori. Autoritățile refuzau să înregistreze o revistă românească având titlul „Plai românesc”, fiind suspectați de „pretenții teritoriale”. Cu greu i-am convins că „plai” este un cuvânt inofensiv. Cu acest titlu, peste care Vasile a desenat o sârmă ghimpată, revista a apărut mulți ani la rând, publicând articole din viața comunității, materiale consacrate istoriei și culturii românești, adevăruri istorice despre Bucovina. Redactorul-șef al revistei a fost dat în judecată pentru instigare la ură interetnică. În ședințele care au durat aproape un an a fost discutat mai ales un articol al lui George Munteanu despre Moldova lui Ștefan cel Mare care, vezi Doamne, a ocupat pământuri ucrainene. Am propus ca materialele cu conținut istoric să fie discutate de instituțiile de istorie din România și Ucraina, ceea ce desigur ni s-a refuzat. Judecătorii au găsit însă o altă soluție – să scoată sârma ghimpată de pe titlu. Sârma a fost scoasă, dar Vasile Tărățeanu, principial, a refuzat să redacteze revista în continuare. Într-o nouă redacție, ziarul a dispărut treptat. Nimeni nu a mai avut curajul să continue în același stil.

Vasile Tărățeanu a redactat alte ziare: „Arcașul”, „Curierul de Cernăuți”, a fost redactor la revista „Glasul Bucovinei”, a scris versuri cunoscute prin militantismul lor, precum „Răstignit pe două hărți”. Aici, în Cernăuți, ne lipsește Vasile, pe care îl pomenim mereu la orice manifestare. Ne lipsesc optimismul și curajul lui, firea-i glumeață și bunăvoința neprefăcută. ■

Alexandrina Cernov,
membru de onoare al Academiei Române

Frontiera

Din Țara de Sus
înspre Țara de Jos
lacrimi se rostogolesc
ca bolovanii din munte
și gardul de sârmă ghimpată
de-a lungul căruia stai de pază
tu, grănicerule,
nu le poate opri
căci firele lui au fost trase
prin ochii noștri
pentru a le împăienjeni privirile
și prin inimile noastre
pentru a le sfâșia dorurile
și prin visele noastre
pentru a le reteza aripile.

La ce bun arma ta, grănicerule,
înfipt ca un ghimpe
între soră și frate
între mamă și tată
de aici și de dincolo
de dincolo și de aici?

E timpul să știi
că o frontieră strâmbă
ca aceasta
fi-va mereu violată
de lacrimi și vise...

Vasile Tărățeanu

*(n. 27 septembrie 1945, satul Sinăuții de Jos,
regiunea Cernăuți – d. 8 august 2022, Cernăuți)*

Schimbarea ești tu însuși

Tineri studenți din toate colțurile țării vin la Putna an de an, organizând diverse tabere. Cea de Anul Nou este așteptată de mulți cu nerăbdare și cu dor pentru întâlnirile frumoase, de suflet, unii cu alții și cu obștea mănăstirii. Colindă, participă la slujbe, dialoghează sau au diferite activități. Celor veniți anul acesta le-am adresat două întrebări, dintre ale căror răspunsuri am ales câteva spre publicare.

Ce te face mândru că ești român?

Muzica noastră, atât de frumoasă, prin care se exprimă dureri și fericiri, doruri și iubiri specifice neamului nostru, cu un simțământ atât de puternic al sinelui.

Țara aceasta minunată, de la minunățiile de peisaje, până la vechile tradiții, costumele și muzica națională – fiecare răsună în mădulare și vibrează în spirit românesc.

Este suficient să arunc o scurtă privire în istoria țării noastre și mi se umple sufletul de mândrie. Apoi, când văd tineri frumoși cu sufletul plin de dragoste și căldură pentru credință și neam, mândria mea crește. Sunt mândră că sunt româncă pentru tot ce are România astăzi, pentru tot ce a fost România. Sunt mândră că țara aceasta a fost binecuvântată cu oameni valoroși. Sunt mândră că sunt româncă și atât, fără motive prea mari. Simplul fapt că m-am născut aici și sunt purtătoarea sângelui strămoșilor noștri sfinți este

mai mult decât suficient pentru a mă bucura de acest statut.

Credința ortodoxă, sinceritatea, simplitatea și trăirea autentică a acestui neam.

Ceea ce mă face să fiu mândră că sunt româncă este istoria țării în care m-am născut și în care m-am dezvoltat ca om. Cei dinaintea noastră și-au iubit atât de mult țara încât și-au dat viețile pentru ea, astfel încât, pentru noi, a fi român este un mare privilegiu. În orice colț al lumii ne-am afla, nu trebuie să ne fie rușine să arătăm ceea ce ne definește, ceea ce ne reprezintă ca neam și, fără sfială, să avem deschidere către alte popoare. Oamenii de naționalități diferite contribuie la propria lor formare prin deschiderea pe care o au unii față de alții. „Să fim naționali cu fața spre universal” constituie un îndemn către întreaga umanitate, care arată că e nevoie ca fiecare popor să se unească, să se extindă asupra întregii lumi, păstrându-și intacte propriile valori. Pentru noi, ca neam, este un firesc să arătăm că sângele ce ne curge prin vene aparține unui român.

Nu cred că ne-ar trebui vreun temei pentru a fi mândri că suntem români. Sunt român și punctum. Dacă iubesc țara aceasta și sunt mândru de ea, fac acestea pentru că îi aparțin ei și pentru că Dumnezeu m-a sădit aici. Este precum regele care prin slujire are datoria de a aduce cinste scaunului de pe care conduce, iar nu scaunul aduce cinste regelui, chiar dacă se întâmplă și asta. Sunt mândru de faptul că poporul român a odrăslit mulți sfinți, iar la judecata universală popoarele care se vor afla înaintea lui Dumnezeu vor fi judecate pentru ce au rodit (cf. *Apocalipsa* 21, 24–26). De asemenea, cultura vastă și genuină este un alt element definitoriu al identității noastre.

Afi român presupune un anume fel de a simți. M-a fascinat întotdeauna înțelegerea poporului român de a lupta cu cele mai gingașe arme împotriva valorilor care s-au abătut și vin în continuare asupra lui. Un neam ce învinge prin artă, credință și cultură are o singură opțiune: aceea de a dăinui. Sentimentul, așadar, nu e mândria, ci recunoștința de a fi român.

Când mă gândesc la jertfa adusă de-a lungul timpului pe altarul neamului românesc, la sufletele curate care au mers înaintea Dreptului Judecător pentru a da mărturie pentru credința dreaptă și pentru demnitatea poporului român, simt că aș cuteza prea mult dacă m-aș mândri.

Cum am cinstit eu faptul de a mă naște în neamul unui Constantin Vodă Brâncoveanu care, după o domnie în care a cinstit Biserica, Școala și Familia, a renunțat fără remușcări la toate averile, la toată slava cea lumească, și-a întărit copiii, pentru a-și da viața cu toții în dreapta credință? Cum am cinstit eu jertfa soldatului necunoscut care a fost ucis în tranșee, ferindu-și Maica Românie de glonțul care voia să o dezbină? Dar miile de tineri care și-au trăit tinerețea uitați de lume, în tăcerea grea a izolatorului, între zidurile reci ale închisorilor, departe de cei dragi ai lor? Sau pe tinerii care, înarmați doar cu nădejdea unor zile mai bune pentru urmașii lor, au strigat din adâncul inimilor pentru libertate și, în miezul dictaturii care le-a dărâmat bisericile, au îngenuncheat și au rostit la unison rugăciunea „Tatăl nostru”? Atâta jertfă care ne obligă! Ne obligă să fim și noi români, așa cum ne-au lăsat model strămoșii noștri!

Cum te-ai putea implica pentru o schimbare în bine a României și pentru o lucrare mai rodnică a Bisericii în societate?

În primul rând, să fim schimbarea pe care vrem să o vedem în lume. În al doilea rând, cred că sunt minunate și binevenite tabere ortodoxe pentru copiii de la sat.

În momentul de față, cultura, valorile și Biserica suferă atât de mult, iar acest lucru este dureros. Zilnic, asistăm la promovarea lucrurilor urâte în mass-media, la denigrarea Bisericii și a slujitorilor acesteia. Învățământul suferă, cultura este pusă la zid, totul pare că plutește în derivă, dar avem nădejde și motive să luptăm. Rugăciunea, unitatea, dragostea și determinarea sunt pionii cu ajutorul cărora putem învinge sau, mai bine spus, putem deveni puternici pentru a învinge. Mâna aceasta frumoasă de oameni care ne-am strâns la Putna, împreună cu toți ceilalți

tineri care au același dor, având pe Hristos în mijlocul nostru, putem birui în societate. Dacă vocile noastre s-ar uni în același glas, cu siguranță vom fi auziți și vom putea schimba multe.

Cred că fiecare dintre noi am putea ajuta începând să ne schimbăm pe noi înșine, să fim mai atenți și mai iubitori față de cei din jurul nostru.

Înainte de a vedea o schimbare în societate, trebuie ca schimbarea să vină de la noi înșine. Cu toții avem talanți, mai mulți sau mai puțini. Dacă îi înmulțim, se pot făuri lucruri mari. Credința trebuie să o arătăm prin fapte. Noi, ca studenți, putem transmite celor de lângă noi, prin diverse căi, modul în care Biserica contribuie la formarea noastră ca oameni. De exemplu, ca studenți, la disciplina Științele Comunicării, ni s-a oferit libertatea să ținem un discurs despre orice subiect dorim, iar eu am ales să vorbesc despre scopul omului în viață, care este mântuirea. Cu altă ocazie, am ales să vorbesc despre ASCOR. De fiecare dată am putut constata că au fost și tineri interesați, care au devenit mai conștienți de niște lucruri. Indiferent de locul în care ne aflăm, putem să ne mărturisim credința în Iisus Hristos. Ceea ce mai putem face este să susținem viața, cel mai mare dar de la Dumnezeu. Putem fi misionari duhovnicești oriunde ne-am afla.

Tot ceea ce ni se întâmplă ne face să fim ceea ce suntem în prezent. Ceea ce se petrece în plan nevăzut reverberază în plan văzut prin binele sau răul pe care omul îl consimte. Cred că primul pas pentru o schimbare în bine a României este asumarea vieții de creștin și a identității de român. Aceasta este la îndemâna

oricui. Un lucru mic în aparență (binele personal) schimbă traiectoria la nivel macro, a tuturor celorlalți. De asemenea, cred că sinceritatea și onestitatea ne ajută în schimbarea spre bine. Sinceritatea este forța de a ne asuma succesul, dar și eșecul, precum Sfântul Ștefan cel Mare. Onestitatea înseamnă conștiința smerită că sunt chemat să fac binele accesibil mie, pe care Dumnezeu mă pune să-l fac. Pesimistul spune că „nu fac pentru că oricum nu are rost”, iar omul complexat spune „nu fac pentru că alții pot face mai bine”. Cred că e nevoie de mult echilibru și discernământ pentru a evita aceste

două extreme.

Trebuie să insistăm, să stăruim asupra ideilor bune până când acestea se concretizează. Să fim prezenți oricând e nevoie de implicare și inițiativă.

Cea mai cumplită persecuție împotriva Bisericii este nevrednicia propriilor slujitori, spunea părintele Benedict Ghiuș. Așadar, înainte să mă gândesc la ce ar trebui să se schimbe în țară, la nivel de instituții, autorități, grupuri sociale, mă gândesc la ce am eu de făcut. Cred că, pentru a fi de folos țării mele și neamului meu, ar trebui să am prezență de sine și luare aminte în locul în care am fost „plantată”, iar acestea nu s-ar putea obține fără o relație personală cu Dumnezeu, fără o anumită sănătate duhovnicească. Nu se cere de la noi, oamenii, imposibilul. Nu suntem toți chemați să facem lucruri mărețe, să rămânem în istorie, însă putem să ne plinim datoria, fie ea de studenți sau angajați, în familie și în viața de zi cu zi, în relația cu aproapele. Cea mai dificilă luptă pentru schimbarea societății aici se dă, la nivel individual, în sufletul fiecărui om, în alegerile pe care le face zi de zi. ■

